

Așa mă duceam, neînțelegătoare, să fi fugit de la
nu mi-ar fi fost rusărie și mi se pare că
încăpusem să vorbesc și să stăgăresc. Săturam
pe drumul mare, când m-am întâlnit cu
devesealar, săraci, primărită și m'atârnat
și copilul lui Prigăș cu securi de la bătănie
în mână. Și eu am dat să trec ferită pe lângă
ei, nu-mi venea să cred că e securi de omule
meu și mă grăbeam, furecă l-am avut cu
uridile mele cum mă lătușă; „be ce plouă,
buletur?”

Așa am desit pe poartă, ca într-un roman,
nici nu știu când am ajuns în drum și
băiatul care încapuse să bată în ușa de
leam ghidurile fântâni, cum îi plăcea
de unelă, a strigat după mine:

„— Uude fugi, mamo?”

flătoro
oct 2012

Curcubeul negru

Amintirile tot mai sfărâmițoase ne năpădesc zilnic, oferindu-ne șansa nebănuită de-a ne prăbuși în golul istoriei închipuindu-ne sub lumina reflectoarelor ca făcând parte din distribuția anunțată pentru marea premiera de gală. Sufleuri profesioniști ne ajută să ne ducem la bun sfârșit scurtul monolog despre viață într-un one-man-show filmat cu încetinitorul, răsplătindu-ni-se în acest fel agonia cu aplauze la scenă deschisă. Suntem invitați în Livada cu vișini, unde servim zilnic masa de prânz în compania unor delegații guvernamentale care ne fac tot felul de promisiuni cu o politețe provocator de firească, după care se retrag în liniște la o cafea neînghipuit de amară.

Îmbrăcat în negru, salutând sumbru și elegant cu pălăria în aer („Nici nu știți ce vă las eu vouă...”), Brâncuși renunță definitiv la proiectul de a semna în Lumea gorjenească. Replica sa, adaus inexorabil la cartea noastră de vizită, nimbează dictatorial pretențiile manifeste de-a ne integra definitiv într-o eternitate locală. Un epilog dopat vulgar cu povești, ajuns cu timpul, spre indignarea celor mai mulți dintre noi, o mostră de infidelitate.

Cu o rigoare muzicală deformată de vacarmul mulțimii, diminețile orașului sunt singurele părți clare ale anotimpului calchiat după Lucrarea lui, de care s-a delimitat mai târziu, contemplând pe ascuns fascinantul spectacol de culise al marilor orchestre. Strigătele de la galerie l-au făcut să se resemneze definitiv.

Pe gheridonul de recuzită au mai rămas doar câteva dintre capodoperele Lui, aranjate cu grijă după pozele originale din atelier, iar noi, spectatori resemnați, așteptăm finalul spre a ne putea plânge urmașilor despre anii de prohibiție la care am fost condamnați fără drept de recurs.

Vin ploile. Un curcubeu negru spânzură indecent ca o funie de nisip deasupra noastră, întregind spectacolul cu o misenscenă supralicită zilnic de humorul paralizant al confuziei care ne sfârtecă existența de vodevil.

Plouă iar cu acordul nepăsării noastre peste neprețuitul patrimoniu de lemn cu zidurile așternute la drum, supuse încercărilor atâtor anotimpuri prelinse peste ele. Identificăm pretexte pentru a ne justifica neștiința și slaba putere și invocăm legi și decrete pentru a acoperi cu hârtii ficțiuni și prezumții manevrate restrictiv. Totu-i o fantasmă adaptată viselor pe care, ajutați de câțiva scribi slabi și stingheri, le rescriem în diminețile acestei toamne abandonată definitiv unui cotidian din ce în ce mai banal.

Personajele zilei ne seduc cu aceleași pelicule de duzină pe pânza cărora părem crucificați, plesnind de tristețe și puși deseori în situații caragialești. Slabi îngeri cu ziua, îndeplinim cu conștiinciozitate tâmpă cele mai neașteptate pretenții ale celor cu conștiința împăcată că nu se mai poate face nimic.

Vin ploile... Un curcubeu negru spânzură ca o funie de nisip...

Vasile VASIESCU



Toamna...

Citesc de curând într-o revistă importantă, altfel cu tiraj de amante, dar sigur nu din vina diriguitorilor ei, ci a sărăciei care ne înconjoară – când lumea culturii a ajuns la o voie a întâmplării nefericită – o scrisoare deschisă, exprimând acut îngrijorarea față de șansa literaturii de a-și mai afla prin reprezentanții ei, locul firesc sub cupola Academiei, suveran ignorată de către cei – ca să nu zic mai curat acela – care avea datoria onorantă de a ridica primul cuvântul în favoarea acestei cauze.

Azi în Academia Română mai sunt doar trei scriitori adevărați: D.R. Popescu, Augustin Buzura, Nicolae Breban. Au murit nume mari: Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Eugen Barbu, Fănuș Neagu, Alexandru Balaci... au murit Geo Dumitrescu, Ștefan Augustin Doinaș... nimeni în locul lor!

Dar nu numai literatura este ignorată în acest caz, al locului sub înalta cupolă. Mă gândesc, de pildă, la Olga Tudorache. Este, sigur, cel mai de seamă artist de teatru care, măcar la peste 80 de ani, ar putea onora Academia!... La regizoarea Cătălina Buzoianu, indiscutabil strălucitul regizor de azi al teatrlui românesc, căruia i se datorează spectacole memorabile – și mă refer subiectiv doar la cele semnate pe scena Teatrului Mic, atunci când această scenă a fost, cum zicea D.R. Popescu: „Teatrul cel Mare. În București și în țară!”, iar Nicolae Breban: „unul dintre nucleele de rezistență spirituală – și politică, de ce nu?! – ale Bucureștilor amorțiți în penurie, frig și disperare cetățenească!”

Spectacolele Cătălinei Buzoianu au rivalizat, unanim recunoscute, cu tot ce era mai nou, mai important, mai cutezător în Europa vremii cu Picollo Teattro și Royal Shakespeare Company și, vă rog să vă amintiți: Să îmbrăcăm pe cei goi de Pirandello, Maestrul și Margareta de Bulgakov – spectacol pus în scenă cu zece ani de zile înaintea rușilor –, Ivona, principesa Burgundiei de Witold Gombrowicz, Ca frunza dudului din Rai de D.R. Popescu și, să fiu iertat, Niște țărani cu savanta caligrafie regizorală unică în vreme; în sfârșit, Cătălina este creatoarea unei școli de regie din care s-au tras mai toți directorii de scenă recunoscuți de azi, stirpe de care nu e străin cum nu e străin de Teatrul Mic, nici Silviu Purcărete.

Dinu SĂRARU



Gorjul, pământ românesc!

De dor și jale

„Păi nu mă iau io de Porumbel, că am nevoie de *Doina Gorjului* în campanie”. Bine, prietene, dar dacă mergi cu rata și nimerești lângă unu’ care pute la sub - braț, până la creierul mic și îndărăt, ce faci? Îi zâmbești mieros, ca unui câmp de maci, să nu te strici cu el, că satu’ e mic și n-are cine-ți mai tăia lemnele pentru iarnă? Sau poate tu puți mai al dracului, și omu’ de lângă tine își face socoteala identic: „nu mă iau de el, că nu m-o mai chema la tăiat de lemne...”

Lumea gorjenească a ajuns un șir nesfârșit de complicități și compromisuri înlănțuite. „Eu nu pot finanța ziarul ăsta al tău, că, vezi, se află... Oraș mic, cu străzi puține, ști cum e...” Interesu’ e ca la Târgu Jiu și pri’mprejur lucrurile să rămână tulburi, mai în ceață, așa, și mai cu seamă să fie pace, să-și vadă fiecare interesu’... „Adică fă ști tu un ziar ca celelalte douăzeci, nu vezi ce bine le merge?”

Sufletul acestui oraș nu mai e demult Constantin Brâncuși. El doar îi băntuie pe unii, când și când... Ăi!alți, își salvează conștiințele așa: „Nu trebuie să facem noi nimic pentru el. E prea mare, ce să-i mai facem noi?” O foaie nouă de plumb, pe acoperământul găurit al Porții Sărutului, măcar.

„De Poarta Sărutului ce mai ști?” întreb un imberb delicat, cu scaun de director sub fund, și nimic pe ordinea de zi... „S-a dat aviz, s-au găsit bani?” „Nu știu, dar facem o acțiune la Coloană mișto... Io cânt, tati recită...”

De felul meu sunt mai sensibil, așa... Pun la inimă. M-au urmărit vorbele astea câteva nopți: „io cânt, tati recită...” E limpede: așa iau naștere teroristii. Dacă ar fi foarte selectivi cu victimele lor, aș fi de acord cu ei până

la capăt, și chiar m-aș înrola... Dar să adunăm tații, fiii și ficele nu în Sala Maură, că e de epocă și nu se merită... Într-una din privatele lor ar fi la fix...

Sufletul orașului Târgu Jiu a mai murit o dată urât după ce niște tineri ce mimaseră opoziția la pedededeu au fost onorați să se încotoșenească și ei în marea roșie... „Ce căutați voi acolo, nu veți mai avea nici vizibilitate, iar până la funcții în PSD e coada cât de aici la Rogojelu...” „A, păi nu, noi primim niște garanții, de la început...” Deci, dacă interesu’ cere unanimitate, atunci e pe bază de primă de transfer și indemnizație de instalare. Să-i vezi acum, combatând în roșu, zici că n-au fost niciodată în alt film.

Gloabele care abia s-au dedulcit la tabieturile scumpisime de parlamentar mai vor o dată, chiar de-ar fi să răscoale cu viagra subvenționată toate alegătoarele de la ei din coledzi. „Cine sunt ăia doi, că răgnesc de-o juma de oră unu’ la altu’, se uită toată lumea la ei...?” Ciocea și Surupăceanu se luaseră de gât, în fața bisericii din Piața Prefecturii, taman înainte de ședința în care partidul alegea pe un al treilea ca candidat. Un trecător, spre fericirea lui, nu-i știe pe niciunul...

Deși oamenii de știință au trecut cu vederea, Ion Cepoi, unul din faraonii (sub)culturii locale, a vorbit prima dată zilele trecute, la șaizei și ceva de ani, fix înainte de pensionare, lamentându-se că n-are măcar un spațiu de expunere a operelor de artă, și se vede nevoit să le doneze județelor limitrofe. Care au, pentru simplul motiv că faraonii lor n-așteaptă primul coupon de pensie pentru a rosti primele cuvinte... Cepoi, însă, e cazul fericit. Lui Viorel Gârbaciu îi bate, la rând-u-i, poștașul cu pensia în poartă, dar tace fără noimă, ca un înțelept fără gânduri.

Au început să fie promovăți oameni noi. Iulia Vână a încălecat scaunul de viceprimar, după ce premierul Ponta i-a spus primarului că garantează el pentru ea, că o știe el, bine de tot... Primarul a înghițit-o, cu toate că medicii au fost fermi: mai ușor cu dulciurile! Victor Ponta a schimbat și prefectul. Tânărul Radu Teodorescu are ochelari de firmă și multe cărți necitite. Cu toate acestea, se mișcă bine: a concediat vechiul șofer și a angajat un „consilier pe probleme auto” nou-nouț.

De altfel, implicarea primului-ministru în bunul mers al județului în care domiciliază în buletin este fără urmă de tăgadă. Chiar în aceste zile este așteptat la Râna, să monteze un steag pe vârful Păpușa. Nimeni nu neagă că stațiunea n-ar fi pământ românesc, din moment ce acolo n-avem apă, n-avem canalizare, n-avem gaze, n-avem plan urbanistic. Totuși, ca să nu existe chiar nicio îndoială, de ce să nu-i montăm chelului tichie de mărgăritar?

La Târgu Jiu, lumea e atât de ocupată să se lustruiască pe sine, că nici n-a băgat de seamă că Dumitru Călugăru, autorul unor filme remarcabile aiurea și neluate în seamă aici, are o apăsare și nimeni nu-l alină, nimeni nu-l petrece... Bine, oarecum e de înțeles: confrății lui nea Mitică, oamenii de cultură, sunt foarte ocupați să se proclame unii pe alții geniali în față și să se urască crâncen pe la spate. Noroc că mie nu mi-a plăcut nici cartea, nici cultura, și mi-a rămas timp să-mi fie dor de pe acum de sfântul cu țiğarea strivită între buze, pe streășina bărbii, la intrarea în teatru...

Narcis DAJU

Martor în oglindă

Ideal în timp de criză!

Până la urmă am s-o fac. Voi scrie în fiecare lună un articol cu titlul de rubrică în care să spun ceva, să pun ceva în discuție, să-mi dau cu părerea despre ceva. De pildă, despre o carte, despre o personalitate a vieții noastre publice și culturale, despre timpurile pe care le trăim și pe care nu le vrem trecute cu nici un preț. Despre ceva anume care într-un final să semene cu ceea ce Vasile Vasiescu numește Lumea gorjenească. Cum pentru unii dintre noi, lumea despre care vorbim e altfel decât toate celelalte înseamnă că demersul acestuia are un sens, și, fără îndoială, odată întreprins trebuie dus până la capăt (ca și cum cineva ar ști unde-i capătull). În sfârșit, cum fiecare dintre noi dăm o altă dimensiune locului unde stăm, iar ideea de locuire oricât de profund filosofică ar fi ea spune câte ceva despre cel care se situează în preajma ei, cam așa cum o casă de pe la noi de la țară spune ceva despre cei care o locuiesc, nu am ce face. Îmi place sau nu, trebuie să răspund unei chemări care în unele dintre părțile ei esențiale poartă în ea ideea de prietenie. Așadar, am trecut la lucru. Într-o noapte de oarecare beție, împreună fiind cu prietenul Aurel Antonie, scriitorul Aurel Antonie (pentru unii ar putea suna mai bine așa!), și el oportunat în același sens, trăncăneam cu un oarecare năduf despre ceea ce fusesem puși să întreprindem. Adică să scrii lună de lună e o povară pe care o duci cu greu, cu atât mai mult cu cât la cheștiunea cu scrisul încep să se priceapă tot mai mulți, iar unii o fac chiar bine. Cum de imaginație nu duceam lipsă, însă, iar asta sporea pe măsură ce lichidul miraculos se tot împuțina în sticlă, ne-am gândit cum să-i facem prietenului nostru un pocinog de scriere pentru revista sa. Cum să nu-i scrii acestui suflet generos despre uimitoarele și miraculoasele întâmplări ale ipochimenilor din lumea noastră gorjenească. Splendidă idee, nu?! Mi-am adus aminte cum Aurel Antonie propunea cândva într-o publicație pe care mă tot străduiam să o țin pe picioare deși ea se încăpățâna să-și de duhul, să producem energie electrică fără a mai folosi cărbunele (oricum acesta se va epuiza la un moment dat!), ci zeama de varză. Ideea părea trăsnită, dar acum, la un timp, îmi parte extrem de generoasă în sensul că, toți care au căpușat zeci de ani sistemul ar putea ca din banii făcuți, oricum

mult prea ușor, să achiziționeze terenuri pe care să cultive varză. În plus, pot să-și construiască adevărate fabrici în care să producă zeama de varză. În locul benzilor care transportă cărbunele ar putea propune instalarea unui sistem de conducte care să facă legătura directă între fabricile de făcut zeamă de varză și termocentralele din Gorj și ele ajunse, din fericire pentru investitori, la așa stadiu de căpușare încât ar putea oricând concura cele mai noi tehnologii în domeniu. Chestiunea cu zeama de varză era doar o umilă propunere făcută într-un context social, politic, economic și istoric în care fiecare cetățean al acestei țărișoare avea o nevoie acută de soluții miraculoase. Sunt ferm convins că Aurel Antonie își va continua politica sa editorială și va propune în continuare gorjenilor soluții pentru a preîntâmpina criza asta majoră care băntuie de ceva timp Europa. Deși nu l-am consultat pe scriitor aș îndrăzni să fac și eu unele propuneri. De pildă, un praf de curățat imaginea pătată a politicienilor noștri. Praful poate fi luat gratuit direct din natură unde există din abundență. Chestiunea ar putea fi gestionată de o Agenție care să se ocupe cu strângerea prafului de pe tobă, numai bun să scoată petele de grăsime apărute din abundență pe șoricul unora. Sau, de pildă, să ne ocupăm, chiar și în timpul liber dacă nu e posibil altfel, de creșterea cucuvelelor. Aceste păsări superbe ar putea schimba generațiile de pupeze acuate prin vastele palate ale puterii. Propun ca peste tot să se înființeze comisii care să aibă atribuțiuni și destinații complexe. Cum ar fi dacă la noi ar funcționa, de pildă, o comisie care să se ocupe cu analiza timpului pierdut, sau o alta care să aibă drept atribuțiuni valorificarea acestuia? Vă închipuiți cât de mult ar scădea cheltuielile și ce economie ar face cei care vor angaja acest tip de forță de muncă?! Ei bine, cine ar mai avea ceva de spus despre originile noastre, despre sensul pe care noi, cu voia sau fără voia celor care ne conduc, îl dăm istoriei?! N-am nici o îndoială că vom reuși să devenim modele de urmat pentru atâția alții.

Despre sensul lumii noastre gorjenești și despre aspirațiile ei adânci într-un număr viitor al revistei, până atunci să lăsăm cititorul să-și dea cu părerea.

Doru STRĂMBULESCU



În căutarea cuvântului pierdut

La început a fost... Gândul

“S-ar mai putea adăuga încă două criterii cu care se măsoară progresul rugăciunii: împuținarea cuvintelor și înmulțirea lacrimilor. Pe culmile sale, rugăciunea e rugăciune curată prin faptul că nu mai are nici un obiect și nu mai folosește nici un cuvânt, ci mintea adunată din toate este conștientă că se află față în față cu Dumnezeu; de aceea se mai numește și rugăciunea minții.”
(Părintele Dumitru Stăniloae)

Poți supraviețui – e drept, foarte puțin – fără energiile din aer, apă, lumină, repaos-mișcare, mâncare, dar nici o miime de secundă fără Energia Gândului. („Tot ceea ce suntem este rezultatul a ce am gândit. Mintea este totul. Devenim ceea ce gândim.” Buddha). Dacă pentru câțva timp îți poți ține respirația, îți poți opri bătăile inimii sau îndura întunericul, setea și foamea, blocajul Gândului este fatal. Pentru că fără Spirit, Conștiință, Idee, Cuget, Meditație, Reflecție, Imaginație, Fantezie, Rugăciune suntem în afara noastră, părăsitori ai corpului spiritual rătăcind în întuneric. (Rugăciunea e și ea a Gândului pentru că gândirea nu poate fi mimată. Când vii spre Dumnezeu din adâncul Gândului și nu din vârful buzelor nu trupuł tău stă ingenuncheat, ci sufletul, a gandit Goethe).

Dorindu-se mediator între lumea Gândului și lumea concretă Cuvântul - sunet sau semn - nu este întotdeauna cel mai talentat actor-interpret. Polisemantice, cuvintele au cel puțin un sens propriu și unul figurat, sau, mai mult (și mai grav!), spectacolul public al Gândului este sperjur. Actual și cutremurător... (Căzut deja în plasa Cuvintului-paștișă, Umanitatea își poate fuma resemnată ultima țigară).

Pentru manipularea nătafleșilor leadershipul folosește Cuvinte convertibile... Dar rata de schimb a conștiințelor la cursul existenței este prea mică raportată la cursul Gând-Cuvânt. Pentru gură-cască, para mălăiață cea mai coaptă e Cuvântul zemos și îndulcit cu E-uri. Acesta poate fi persuasiv, însă, rareori respectă principiul “Fides servanda est”.

Gândul în profunzimea sa este proprietate privată, nu publică. Pe Templul Gândului deviza “Nosce te ipsum” ne atrage atenția că upgradarea lumii se face pornind de la memoria internă.

Și totuși există iubire în cuvinte... Însă un Cuvânt bun nu poate consola, vindeca sau liniști mai mult decât un Gând bun. Un “te iubesc” gândit este inestimabil, cel rostit devine rutină. Gândul curat transcede Cuvântului, el are Forță, Frumusețe și Înțelepciune.

Inițiatul în Gând știe să decodifice simbolurile din spatele Cuvintelor și asta îl face puternic. El nu ia niciodată Cuvintele drept Idei, pentru că între acestea două se află Simbolul, singurul care rămâne deschis, care nu fixează nimic, este universal. Odată înțeles, Simbolul reînvie conștiința mai repede decât Cuvântul. Lumea este însă băntuită de zombi devoratori de cuvinte! Vae victis!

Față de bogăția Gândului, Cuvintele nu mai au nici o valoare... “Cel care vorbește, nu știe iar cel care știe, nu vorbește.” (Proverb chinezesc)

Propunem, deci, o erată: “La început a fost Gândul și Gândul era Dumnezeu”. Împuținați-vă Cuvintele și înmulțiți Lacrimile!

Ovidiu POPESCU

A fost odată... Motru ‘981

Era cât pe ce să uităm! Dacă Vasile Vasiescu nu ne-ar fi provocat să venim și noi în lumea lorjinească chiar uitam. Eram/suntem conștienți că uitarea este dușmanul cel mai temut al memoriei. Iar o persoană, o comunitate ș.a.m.d. fără memorie sunt sortite să piară...

Prin urmare Vasile Vasiescu ne-a forțat să nu uităm că a fost, în lumea lorjinească, în secolul trecut ziua de 19 octombrie 1981.

Trebuie să-i spunem celui atât de îndrăgostit și de mândru de lumea lorjinească (V.V.), că uitarea noastră a fost una autoimpusă. Ne-am zbatut aproape treizeci de ani să aducem în atenție publică – și să nu lăsăm memoria să moară – cel mai important moment petrecut pe aceste meleaguri în a doua jumătate a secolului al XX-lea: Revolta minerilor din Motru...

Am scris (singur și împreună cu Hadrian Gorun) cărți și articole științifice despre cele întâmplare/petrecute în ziua și noaptea de 19 octombrie 1981. Am introdus în istoriografia românească revolta minerilor de acum 31 de ani. Cercetarea mea/noastră este citată de mai multe ori în Raportul Comisiei Prezidențiale de condamnare a regimului totalitar comunist. Pe lângă lucrările științifice – (destinate specialiștilor) – am scris și câteva articole în publicații locale (destinate cititorilor obișnuiți).

Am urmărit două scopuri: unul științific și unul civic. Am dovedit științific că Motru 1981 este cel mai important moment al rezistenței colective la comunismul târziu. Nu acesta este, însă, cel mai important lucru pentru lumea lorjinească. Cel mai important este scopul civic. Tocmai de aceea îl dezvoltăm puțin. În primul rând: i-am „reabilitat” de condamnările penale pe tinerii cercetați, judecați, condamnați și încarcerati pentru „tulburarea ordinii publice și distrugere” deși ei au fost condamnați politic. În al doilea rând: ne-am dorit să-i conștientizăm pe conjuđenii noștri cu privire la mărșia aceluia episod și să le cultivăm/stimulăm mândria națională și...lorjinească. În al treilea rând: am vrut să determinăm autoritățile locale și structurile societății civile post comuniste (indeosebi sindicatele din minerit!) să înscrie pe agenda lor și momentul Motru – 19 octombrie 1981. În al patrulea rând: am sperat că evocând momentul acela de curaj și de responsabilitate vom reuși să estompăm imaginea cumplită creată de mineriadele de la începutul anului 1990 și din 1999...

Spre deziluzia noastră scopul civic nu a fost și nu este realizat. Nișulescu Viorel, Sârbu Gheorghe, Soare Constantin, Tarnovschi Nicolae, Gaidăș Alexandru, Chirilă Ștefan, Tătaru Dumitru, Măciucă Valerică, Ursan Valerică – condamnați de instanțele militare nu reprezintă, nu înseamnă nimic pentru lumea lorjinească (Evident nu de revista cu același nume!). Între timp Gheorghe Sârbu și Viorel Nișulescu au plecat în lumea cealaltă, ultimul la mai puțin de 45 de ani!!

Revolta minerilor din Motru este uitată de toată lumea. În 2007 datorită strădaniilor lui Constantin Soare – singurul dintre cei condamnați (în 1981) care are o poziție socială meritorie – a fost organizată la Motru o sesiune de comunicări. El a fost sprijinit în acest demers de Ion Stoica de la Secretariatul de Stat pentru Problemele Revoluționarilor, ceea ce înseamnă că instituția respectivă s-a implicat

în manifestarea respectivă ca și Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului din România. La sfârșitul manifestării minerii condamnați după revoltă au fost declarați cetățeni de onoare ai municipiului Motru (Hotărârea C.L.Motru nr. 117/19.10.2007), iar Dumitru Lăcătușu, Corina Pălășan, Alina Ilinca de la I.I.C.R. și Ion Stoica de la S.S.P.R., au primit diplome de excelență pentru „contribuția adusă la prezentarea faptelor de acum 26 de ani” (am citat înscrisul de pe diplomele!). După cum se vede cei care au făcut cunoscută revolta din Motru în țară și în lume (lucrarea „Rezistența la comunism. Motru 1981” se găsește în bibliotecii universitare din S.U.A., Germania, etc.!) adică semnatarii acestor rânduri au fost total ignorați de către autoritățile locale.

Împreună cu prietenii noștri Valeriu Drulă și Vasile Lupu (eminenți exponenți ai excelenței școli motrene!) am căutat motivele acelei atitudini a celor aflați în fruntea orașului minerilor. Am introdus în ecuația explicațiilor și momentul din octombrie 2005, atunci când am dorit cu ardoare să lansăm/prezentăm lucrarea Motru 1981”, în orașul revoltei.

Cu excepția câtorva profesori și elevi ai lor, între care și cei amintiți mai sus, a 2-3 martori ai evenimentelor, a unui consilier local și a unui ziarist nu a participat nimeni de la sindicatele miniere, de la Primărie, de la alte instituții. A fost, în schimb, alături de noi comisarul șef de Poliție Victor Băroianu, în 1981 șeful Miliției Orașului Motru, unul din oamenii care ne-au ajutat enorm să cunoaștem poziția autorităților de atunci față de răzvrătirea minerilor. Îl mulțumim și pe această cale, întrucât Domnia Sa a fost interesat – în egală măsură ca noi – să dezvăluim adevărul despre evenimentele cumplite din acel octombrie. Dumnealui (V.B.) și locțiitorul Domniei Sale din 1981 (Liviu Bălănescu), repet, reprezentanții uneiia din structurile represive ale regimului comunist ne-au confirmat ceea ce minerii condamnați ne spusese că insistență: „la Motru s-a strigat și s-a scris pentru prima dată <<jos comunismul>>”. Abia după ce foștii șefi ai Miliției ne-au confirmat fără ezitare că susținerile celor condamnați sunt reale am putut introduce în circuitul istoriografic informația. Se poate ca pentru foarte mulți ceea ce spunem să nu însemne nimic. Trebuie să-i dezamăgim: lozinca „jos comunismul” scrisă pe o tablă școlară și scandată de cei adunați în piața din fața „palatului” puterii comuniste face din revolta minerilor din Motru prima mișcare de

contestare a comunismului târziu care formulează o asemenea revendicare. Niciodată până atunci (după ce opoziția la comunism fusese zdrobită) și nici după aceea (până în decembrie 1989) nu s-a auzit/văzut într-un spațiu public o revendicare atât de radicală. Tocmai aceasta face din revolta de la Motru o mișcare anticomunistă și nu doar anticeaușistă. Așadar nu vorbim numai de o „revoltă a pâinii” (cum se tot spune!) ci de una antiregim, antisistem!! Și atunci cum să nu-i prețuiești pe cei care și-au riscat atunci libertatea și viața?!! De ce autoritățile și sindicatele actuale din minerit nu-și amintesc de ei și dau cu tifa celor care au înscris Motru pe harta orașelor care au zguduit serios totalitarismul comunist?!!

Formulăm un singur răspuns, cel mai blând cu putință: nu se simt prin nimic afine cu cei de atunci și cu cele întâmplare atunci. Nu pun nici un preț pe chinuții din 1981 și pe cei care i-au nemurit sau încearcă să-i nemurească!!

Ne exprimăm speranța că măcar „Lumea lorjinească” a lui Vasile Vasiescu îi acceptă în lăuntruul său pe: Nișulescu Viorel și Gheorghe Sârbu (postmortem), Tarnovschi Nicolae, Gaidăș Alexandru, Chirilă Ștefan, Soare Constantin, Tătaru Dumitru, Măciucă Valerică, Ursan Valerică... Ca și pe Buzatu Ion, Berejunschi Ștefan (sanționați – conform ultimelor noastre cercetări – cu închisoare contravențională), Boroș Gheorghe, Burtică Gheorghe, Centrularu Petre, Ciliică Ilie, Calea Vasile, Dima Grigore, Barut Anton, Bușoiu Constantin, Gogan Valerică, Ieremia Dragoș, Ionescu Gheorghe, Jerca Elisabeta, Cirecescu Gheorghe (anchetați și „iertăți” de securitatea lui Macri), Frânculescu Ion, Mamdrăș Dumitru, Luță Nicolae, Manțog Gheorghe (membri de partid puși la dispoziția Comitetului Județean P.C.R. pentru „stabilirea măsurilor statutare”). Și pe miile de anonimi aflați sub „tirul” tunurilor de apă și/sau fecale, urmăriți, umiliți, șicanați, supravegheați îndeaproape de poliția politică comunistă...

Îl mai rog pe Vasile Vasiescu să-i accepte în lumea lui lorjinească pe: Victor Băroianu, Liviu Bălănescu, Ion Iorga, Vasile Lupu, Valeriu Drulă, Nicolae Botezatu, Maria Florică, Gheorghe Ciureș, Nicolae Brânzan, Ion Țețeanu, Ion Drăghescu, Ion Năgăra fără de care noi, semnatarii acestor „mărturisiri” n-am fi putut face nimic!

Le mulțumim și-i mulțumim lui Vasile Vasiescu.

Gheorghe GORUN / Hadrian GORUN



Proasta clasei

O cunosc de mică pentru că, asemeni vouă, am avut-o colegă de clasă. Stătea în prima bancă și era mereu atentă, cu ochii pe doamna învățătoare. Nu-i plăcea cartea, părând chiar înceată la minte, dar avea o calitate rară: aceea de a-i citi gândurile celei care ne pusese pentru prima dată creionul în mână și pe care noi o supranumisem – Doamna.

Așa se face că dacă trebuia să șteargă cineva tabla ea sărea repede, prima, dacă era nevoie să facem curat în bibliotecă ea se înscrisă, ridicând repede mâna sus. Nu mai vorbesc că dacă Doamna avea nevoie de un pix, colega noastră avea tot timpul unul în plus și, fiind în prima bancă, se repezea pur și simplu către Doamna punându-i în mână pixul mult dorit.

Așa cum vă spuneam la lecții nu prea răspundea ea, colega noastră, neînțelegând nimic din multimea de simboluri și semne pe care învățătoarea le așternea, cu calm, pe tablă. Numai că atunci când, din întâmplare, știa răspunsul la o întrebare mai ușoară, era de-o agresivitate abia reținută. Ridica repede mâna, nu două degete, așa cum făceam noi, ceilalți, ci toată mâna, gestul fiind, întotdeauna, însoțit de ridicarea în picioare. Vădit încurcată de atitudinea insei din prima bancă, Doamna o desemna la răspuns mereu cu un gest reținut, a lipsă de încredere combinată cu o nemărginită mirare. Începea să răspundă entuziasmat, cu voce tare, ca și cum cunoștințele sale s-ar fi situat dincolo de răspunsul simplu pe care îl avea de dat. Numai că, urmărind cu coada ochiului reacția învățătoarei noastre, pe măsură ce înainta în construcția răspunsului, tonul îi devenea din ce în ce mai stins, iar la final, abia dacă mai auzeam ultima frântură dintr-o imensă prostie, spusă, iată, din nou cu voce tare, de colega noastră. Doamna o puneă să ia loc. Și, ca întotdeauna dezamăgită, ne ruga pe unii dintre noi să dăm răspunsul corect. Se așeza îmbufnată, neînțelegând nimic din ce răspundeam noi, ceilalți, tocilarii”, cum ne numea ea, și promițându-și, de fiecare dată, în mintea-i „micuță”, două lucruri: mai întâi răzbanare asupra colegului sau kolegei care îi completa cuvintele fără noimă ce încercaseră să fie un răspuns la clasă și, apoi, că începând de data viitoare, va învăța și ea carte pentru a o impresiona pe Doamna și pe „colegiiăștia răi”. De prima promisiune s-a ținut cu vârf și îndesat, de cea de-a doua, niciodată. Orice eforturi ar fi făcut, nu înțelegea și nu putea explica nimic. A rămas proasta clasei, tolerată de profesori și evitată de colegi și colege, care îi cunoșteau apucăturile rele.

În largul său se simțea doar la ora de dirigiență, când diriginta noastră ne controla lungimea unghiilor și existența batistei de rigoare. Ea avea întotdeauna o batistă curată pe care o păstra special pentru inspecția de luni, iar de unghii nu mai vorbim, erau corect tăiate, iar mâinile spălate, de un alb imaculat, trădau faptul că pe ea părinții nu o puneau niciodată la muncă în gospodărie. Eu nu aveam niciodată ce-mi trebuie și roșeam stânjenit atunci când doamna dirigintă îmi făcea observație, explicându-mi de fiecare dată la ce folosește o batistă în buzunarul omului. Mă urmărea cu atenție și rânjea, deși era doar un copil, abia ascunzându-și fericirea că, iată, există un element pe lumea asta care o situează deasupra mea și a colegilor noștri.

Așa cum spuneam, proasta clasei avea și avantaje

în micul ei război pe care-l declanșase cu noi. Nu numai că avea batista proaspăt apretată în fiecare zi de luni, dar ne mai păra și la „dom’ director”. Să vă mai spun cine era comandantul nostru de pionieri? Deși bănuieți, iată că eu, totuși, vă mai spun o dată. Da! Era ea, proasta clasei, fata care tot nu pricepuse ce înseamnă cartea, dar de notele căreia avea grijă dom’ director. Cu timpul își crease în jurul său un grup de colegi și colege care o vorbeau numai de bine, observând că pot fi avantați în raport cu ceilalți. Ei aveau note mai bune, pe ei nu-i certau profesorii dacă nu aveau chef să vină la școală, ei nu erau niciodată scoși în fața unității pentru a fi muștrați și ei erau primii pe listă atunci când se vorbea de vreo excursie sau altă activitate, din asta, „recreativă”, cum ne spunea ea, în ședință, rotunjind cuvintele.

Atunci, la intrarea în liceu, se dădea un examen serios, pe care noi îl numeam treapta a - I - a. Așa era organizat învățământul liceal, în ideea comuniștilor că le trebuie mai puțini oameni cu carte și mai mulți direct în „câmpul muncii”. Iluzionată că este și deșteaptă de către tot mai multă lume din jurul său, proasta clasei a mers și s-a înscris pentru examenul treptei a I – a la un liceu foarte bun, la oraș. Evident că a picat, fiind clasată chiar printre ultimii pe listă. Ca urmare toată vara care a urmat, ea și părinții săi au făcut un efort de a explica întregii comunități locale și rurale cum că ea a reușit dar „fără loc” și că oricum nu crede că mai vrea la liceul ăla pentru că a auzit ea că acolo „profesorii e proști pregătiți”. La unul dintre liceele dintr-un oraș mai apropiat au rămas locuri libere dar numai la seral. A mers acolo în tăcere, umilită, spunând, la toată lumea, că ea este foarte mândră de locul unde a ajuns pentru că-i oferă „șansa unei meserii de viitor”, așa cum se exprima prețios, încercând, ca de obicei, să ascundă adevărul. De fapt ajunsese la un liceu industrial care o pregătea să ajungă lăcătuș mecanic într-una din fabricile patriei.

Dar nu a fost să fie așa. Din cauza evoluției sale ulterioare, în carieră, patria a pierdut un excelent lăcătuș mecanic. Așa cum v-ați dat seama oamenii din sat au aflat, așa cum se află totul la noi, că fata șefului de post face liceul la seral. Imediat i-au pus și o poreclă, i s-a spus „seralista”. Supranume care a însoțit-o apoi toată viața, caracterizându-i cel mai bine, nici nu se putea altfel, capacitățile sale intelectuale. Îi spuneau seralista rostind cuvântul dintr-o dată, cu căldură și înțelegere pentru un om care „trăiește și el alături de noi și se zbate pe pustul ăsta de pământ”.

De la un timp chiar tatăl său a fost detașat în altă comună, astfel că li s-a pierdut definitiv urma. Nimeni nu a regretat și nu a spus o vorbă de părere de rău după acei oameni. Nu au însemnat nimic pentru că nimeni nu le acordase niciodată respectul minim necesar pe care sătenii mei îl acordau oricărei ființe.

Proastele noastre i-a fost foarte greu la liceu. Semnele pe care le puneau profesorii pe tablă erau din ce în ce mai complicate. Mai ales „ăla de matematică”, era de neînțeles. Făceau ore cu el de la opt seara și lumina bătea pe tablă într-un fel anume. Integralale alea i se păreau a fi niște monștri din poveștile pe care bunicul său i le spunea când era mică. Cel mai rău era, din punctul său de vedere, că pentru fiecare materie aveau câte un profesor. Nimeni nu a reușit niciodată să-i explice pentru ce nu intră un profesor la toate materiile.

Primele note mai mult din mila profesorilor



ăloră incompetenți și, culmea, acestea nu treceau niciodată de cinci. Dacă i-ar fi văzut cineva catalogul ar fi crezut că are de-a face cu o elevă eminentă, notată, însă, absurd după modelul vechi, rusesc, în care cinci era nota maximă. Odată cu clasa a XI-a, însă, lucrurile încep să se schimbe. Lumea „rea” puneă notele sale de nouă și zece pe seama directorului fabricii, cu care, se șoptea pe la colțuri, ar fi avut o relație. Se șoptea doar, pentru că nimeni nu ar fi avut curajul să vorbească cu voce tare despre o relație cu un om bătrân, trecut de 60 de ani și care pe deasupra mai era și cetățean „onorabil” al orașului, vechi activist, care a bătut „țarașul fabricii unde muncea” jumătate din populația orașului.

Proasta satului descoperise, însă, un mare secret pe care nu avea să-l dezvăluie nimănui niciodată. Aflase că o femeie reușește mult mai ușor dacă are un bărbat puternic în spate. A ratat, pentru carieră, ceea ce pentru oricine înseamnă dragoaste și sentimente alese și toată viața sa se va petrece în această ascensiune fără rost și fără farmec. Bărbatul și funcția, aceasta avea să-i fie regula de viață.

De fiecare dată când merg pe la mine prin sat și mă interesez de ea, aflu că a „urcat” mult. Nimeni nu credea, nici chiar colegii săi din școala primară, care azi sunt oameni așezați cu familii și care-și lucrează cu cînste pământul, că va ajunge atât de sus. Necunoscându-i secretul, toată lumea se întreabă cum a fost posibil? În ultimul timp cineva a oferit o explicație care tinde să fie acceptată de întreaga comunitate agitată. Acest cineva a zis despre ea următoarele: „Bă, eu cred că asta era foarte deșteaptă, dar nu ne-am dat noi seama!”. Deși această aserțiune a fost contrazisă frenetic, mai ales la început, de către o bună parte a colegilor, ea tinde acum, să fie acceptată. „Totuși a ajuns prea sus, n-are cum să fie proastă”, a spus altcineva, încheind definitiv discuția.

Azi, se află într-o instituție foarte importantă. Normal, așa cum suntem obișnuiți este „apopiata” șefului. Ea împarte gradațiile de merit, funcțiile, „premele”, concediile de odihnă și de boală. Ea știe tot și nimic nu se întâmplă fără știrea ei. Femeile din instituție se fereșc foarte tare de ea deoarece, deși nu mai este la prima tinerețe, nu suportă concurența.

Dacă vreți s-o localizați în spațiu, priviți cu atenție în jurul vostru. O veți vedea. Ea este simbolul competenței și al generozității. Ea este omul nou, alături de care șeful vostru stă mândru în ședințe. Este produsul unui secret numai de ea știut, al unei lumi care tace și pentru care totul stă invers. Primitivismul românesc a născut și a crescut un monstru.

Dorel Dumitru CHIRIȚESCU

Quo vadis Basarabia



De când mă știu, semnez „în alb” cecuri identitare. Nu mă prea descurc în baza de date generice: tatăl gorjean de sub munte, mama moldoveancă, de dincolo de Prut. Spre surprinderea mea (și a multora, cred) diferențele nu au fost niciodată stridente. Amestecul de energii, moderate sau vulcanice, a favorizat un echilibru statornic, în care m-am născut și m-am format. N-am auzit niciodată povești inflamabile despre oltenii „proprietari” de neveste și nici despre moldoveni „rătășiți” prin lume.

Din când în când, însă, amintirile buncii, originară din județul Bălți, sat Cotuijeni, îmi inspirau o teamă confuză. Imaginea cizmelor rusești care terorizau copii, femei neputincioase și bătrâni bolnavi, deșteptau în instinctele mele o frică primară. Nu puteam să-mi explic de unde venea furia oarbă a cazacilor de a batjocori limba și neamul moldovenesc. În mintea mea se topeau basmele copilăriei și deșănțata istorie recentă și, în căutarea unor eroi salvatori, îmi șopteam în barbă că va veni vremea adevărului. Care adevăr? Cine și cum să mi-l spună? Nu e prea târziu ca să-l aud și să-l înțeleg? Și, când îl voi înțelege, la ce mi-ar folosi? Desincronizarea între gând și faptă a fost, în cazul Basarabiei, un gest sinucigaș.

Cât de rodnică a fost politica de rusificare, astfel încât cele două proiecte alternative din anul 1990, independența și unirea cu Basarabia, să fie un eșec din fașă?

Din 20 iulie 1990, gesturile de curaj ale Republicii Moldova, în relația sa cu Moscova, o proiectau pe altă orbită. 17 martie 1991 este un exemplu al liderilor moldoveni de a refuza ca țara lor să participe la Referendum-ul care avea drept miză soarta Uniunii Sovietice. Episodul s-a consumat, fără ca „ursulețul” Mișa să se enerveze măcar. A rămas impasibil la „îndrăznelile” unui iepure în transă, dar și-a ascuțit instinctele, așteptând imprevizibil, prada.

Actele de curaj nu s-au repetat. Au fost sporadice, neînsemnate și prost gestionate.

Brand-ul Basarabia a fost vândut și cumpărat ieftin, pentru că au lipsit pașii mărunți, predicția, analiza, liderii autentici, nepervertiți. În schimb, au dat peste margini verbalismul, trădarea, „asasinatele” morale și chiar prozeliiți stridenți, gălăgioși și revoltați, ieșiți în stradă pentru declarații festive. Din păcate, asemenea evenimente nici azi nu s-au sfârșit. Tășnesc din calendar atunci când artele combinatorii ale propagandiștilor dau drept câștigător lozul unificării Republicii Moldova cu România. „Simțământ adevărat” ar spune unii, „vorbe goale”, ar spune alții. Și, la drept vorbind, mai interesează pe cineva proiectul? Istoricii îl studiază ca pe un proces, literații îl idealizează, iar diplomații îl contextualizează, analizând ideologii, coduri, mesaje, comportamente și strategii. Ultima perspectivă asupra fenomenului este complexă, presupune intuiții fine și aprecieri temeinice. Erorile nu sunt permise, doar viziunile pot fi diferite și totdeauna asumate. Tocmai de aceea sunt agreeate, pentru că poartă girul responsabilității.

Una dintre cărțile care „desecretează” dosarul

identitar confuz al „Basarabiei-pământ românesc” aparține unui diplomat de carieră, observator și analist subtil al politicii externe, Ion Bistreanu, absolvent al Colegiului centenar „Tudor Vladimirescu” dinTg-Jiu.

Titlul lucrării, apărută la Editura Biblioteca Bucureștilor - 2012 și lansată la începutul lunii septembrie, la Biblioteca Județeană „Cristian Tell”, este provocator - *Chișinău 92 - File de jurnal*. Se știe că memorialistica este un gen cu miză mare pentru cititorul de azi. Curiozitatea și complicitatea îi dau satisfacții nebanuite și îi creează un confort (e adevărat) pe termen scurt. Numai că, de această dată, cititorul va avea parte de o provocare care îi va stârni întrebări, nelămuriri, neliniști.

Jurnalul cuprinde evenimente și impresii care au marcat memoria celui care „în 1992 a avut prilejul de a deschide și conduce prima ambasadă pe teritoriul celui de-al doilea stat românesc - Republica Moldova” (pag. 1).

Așadar, după cum mărturisește autorul, fost consul la Kiev și St. Petersburg, experiența împărțășită a fost inedită. În *Cuvântul înainte*, Ion Bistreanu avertizează cititorul, avid de ipoteze neelucidate și de controverse, că paginile acestui Jurnal nu cuprind aventurile unui fost diplomat, ci, „însemnările, reflecțiile unui om obișnuit, care a avut privilegiul de a fi martor și uneori participant la evenimentele care au avut loc în Republica Moldova, imediat după proclamarea independenței de stat”.

În orice condiții, subiectivitatea deloc reprimată a autorului impune o „cheie” de lectură, datorată unei atitudini „disciplinare”, care se manifestă rezervat, asumat și responsabil.

Împrejurările în care au fost scrise paginile de jurnal nu pot șterge calitățile care girează personalitatea unui diplomat („născut, iar nu făcut!”).

Scriitura se bucură, în același timp, de „respirații” filologice, vizibil poetice, pe alocuri, care trădează disponibilitatea scriitorului Ion Bistreanu pentru „umanioare”.

Poate și din acest motiv, cititorul din mine s-a apropiat, fără teamă, de cele peste 500 de pagini ale cărții.

Lectura nu înregistrează pierderi, e captivantă și reflexivă. După câteva însemnări, care debutează cu 19 ianuarie 1992, te declari învins de pseudo-convingerile și de „sommolența identitară a națiilor”, de absența dialogului instituțional, care țineau sub cenzură relația dintre Republica Moldova și România. Pasivitatea populației față de proiectul național și interesul ei exclusiv pentru supraviețuire, frica și incertitudinea care pluteau peste tot favorizează jocurile abile, de prestidigitator, al liderilor autohtoni, care manipulează prin discurs ambiguu, dar vulnerabil în plan emoțional, localismul triumfător.

Profilul câștigătorului de capital este analizat cu o inteligență și fină intuiție de către autorul cărții.

Mircea Snegur a obținut detașat victoria în alegerile prezidențiale din Moldova, cu tot boicotul pus la cale de liderii separatiști din Transnistria și Găgăuzia. Secretul? Dublul discurs, dar aceeași partitură pentru un auditoriu

diferit. Unul experimentat, celălalt, naiv-optimist. O singură propoziție cu efect artizanal și combinatoriu, o nenorocire pentru proiectul unificării: „ Să ne ținem de neamuri” a rostit președintele de atunci al Republicii Moldova, și fiecare a înțeles ce a dorit (sau ce a vrut). Rezultatul? Confuzie, incertitudine, provizorat.

Exemplele continuă. Mircea Druc, Iurie Roșca sau Voronin sunt personaje contradictorii, compromise, cu țeluri clare și cu merite „evidente”: „dezbinarea mișcării unioniste”, eterogenă, firavă, conjuncturală și, mai ales, trădată. Discursurile patriotarde, mitingurile au alimentat optimismul de stradă, stins la apelul de seară. Interesant este că scriitorul Ion Bistreanu se oprește și asupra unor biografii de excepție al căror sfârșit tragic era previzibil. Disidența lui Gh. Ghimpu, „unionist convins” l-a costat viața. În mod paradoxal (sau poate, natural!), a fost trădat de români, treziți, poate, într-o bună zi de mesajul scris pe piatra funerară a celui dispărut în urma unui tragic accident de mașină: „Ne vom salva doar revenind la românism și realizând reîntregirea neamului românesc”.

Pozițiile publice ale poezilor basarabeni, mai mult sau mai puțin vizibili au fost și ele ignorate. Dumitru Matcovski, poet, uitat dincolo de Prut, a comentat prezența la București, ca invitați, a „unioniștilor gălăgioși”, care făceau mai mult rău proiectului. „Nu se face așa unirea”, spunea el „trebuie să simțim acest lucru. Dragostea de patrie nu se tipă, pentru că e sfântă, ea se cântă”. Consecințele unei asemenea atitudini asumate și sincere? Dumitru Matcovski a murit călcat de un autobuz. Subteranele istoriei conspirative!

În mod surprinzător, nici scriitorul Ion Druță nu considera necesară la acea dată, unificarea Republicii Moldova cu România: „nu de unire au acum nevoie moldovenii”.

Ion Bistreanu radiografiază evenimentele de succes, care au creat istorie, dar al căror efect s-a manifestat doar la nivel emoțional, nu a produs mutații, nu a încurajat strategii. În data de 6 mai 1991 peste un milion de oameni au sărbătorit Podul de flori, bucurându-se, cântând și plângând, deopotrivă. Emoțiile primare, nealterate, nepervertite au învins. Repetarea aceleiași experiențe nu s-a bucurat de același succes. Răspunsul vine din partea unui participant, unionist convins, care a simțit că a doua oară, „lângă cei cu speranța unirii au apărut cei cu drujba”. Au apărut scenariile complicate, care au confiscat bucuriile simple și oamenii au înțeles că lacrimile nu se mai pot naște în mod firesc.

Așadar, „încremenirea” în proiect s-a datorat, deopotrivă, și liderilor și populației ai autorităților, care au păstrat tăcerea. Paginile de *Jurnal - Chișinău 92* surprind lipsa de reacție a cancelariilor străine, care, după cum spune autorul, „nu au mișcat un deget”. Jocul intereselor s-a dovedit a fi complicat și periculos, iar „agenții” lui au sacrificat identitar „un neam și o limbă”.

Discursul ideologic și politic este, credem noi, cea mai bună dovadă de intuiție diplomatică și filologică pe care o poate proba scriitorul Ion Bistreanu.

Astfel discursul europenist, polietnic și multicultural este conștient, asumat și explicit intențional, chiar dacă vine dinspre ambasadorul S.U.A., Howard Steers. Mesajul scapă de orice retorică emoțională, e sec și lapidar: „Am venit pentru totdeauna” anunță însărcinatul în afaceri, odată cu sosirea la Chișinău. Diferență de registru! Unul emoțional, patetic, aburind de optimism, celălalt rece, distant și lucid. Primul câștigă prin sinceritate frustă, celălalt pierde prin lamentație ieftină. Și, ghinioniști cum suntem, am ales a doua variantă. Am greșit, dar, ce e mai grav, nu avem tăria să nu repetăm ce am greșit. Continuăm în erori, fără să știm că „păcatele de azi sunt păcatele de ieri, repetate, agravate, tocmai pentru că au fost ascunse, iar istoricii de teamă că li se va reproșa lipsa de patriotism, au preferat să tacă” (acad. Florin Constantiniu).

Evenimentele care au marcat Basarabia au înrâncenat-o. 116 ani de rusificare, 50 de ani de sovietizare și doar 22 de ani de românizare (de cele mai multe ori forțată) au zdrunçinat-o.

Chișinău – 92 - file de jurnal convinge prin autorul ei, scriitorul și diplomatul de carieră, Ion Bistreanu, că lumea gorjenească poate fi condusă și de la Chișinău!

Elena ROATA



Duminică de toamnă, niciodată atât de frumoasă și ținind cu sulii de brumă poate înspre Subcarpații alcătuiți ca pentru un templu al sfârșitului de lume. Cum n-am cu ce-mi arde o parte a dimineții, cu teleguța albastră dau fuga la târgul de margine al Târgu-Jiului, la ace brice și carice, să mă confund cu vreo coajă de colivă ori cu doar un galben mai puțin și iau un chipilir. Iată cum - pe nimic adică! - pun în traistă cartea de „Poeme” a demnitarului comunist chinez Mao Țze-Dun și, totodată, îi zâmbesc oareșcum complice negustorașului ce își ține marfa direct pe asfalt. Îl știu, vag, de om având cunoașterea lumii literelor, nefind însă chiar el arapul cel nemilos de care să te ascunzi pentru achiziția unui asemenea fleștuc. Dintr-un ciudat obicei, la numai zece metri de locul valoroasei... puneri în coș dau să caut la casetă colofonul: *Dat la cules 11.09.59. Bun de tipar 05.12.59. Tiraj 5160 ex. Hirtie velină mată de 80 gr. (...) Tiparul executat sub com. (...) la Întreprinderea Poligrafică nr.4, calea Șerban Vodă, București - R.P.R. Responsabil de carte: Romulus Vulpescu. Tehnoredactor S. Malcaș. Corector P. Stoica.* Ajuns acasă, petrec alte rânduri: *În românește de Al. Philipide. Prezentarea grafică de D. Stănescu.* Iar portretul de interior, pe-o primă pagină de carte, al tovarășului Mao Țze-Dun îl găsesc în alb și negru, pe hârtie fotografică de calitate. Și o primă mărturisire: „(...)N-am intenționat niciodată să public aceste lucrări, deoarece sunt scrise în stil arhaic. M-am temut că răspândirea unor modele perimate va induce în eroare tineretul; în afară de asta nu sunt prea poetice și nu au nimic deosebit. O dată ce dumneavoastră găsiți că pot fi publicate, ținând seama de corectarea greșelilor strecurate în câteva poezii răspândite în manuscris, procedați în conformitate cu dorința dumneavoastră.(...)” – *Scrisoarea tovarășului Mao Țze-Dun adresată redacției revistei Șican.*

Intru, iată, și în forfota cărții. Într-o jumătate, precizez, dau de tiparul scrierii de-acasă a autorului, în cealaltă jumătate de slova noastră, ca nu cumva să gândească vreunul să taie filele toate ca bărcuțe ori avioane. „*În toamna asta rece, singuratec,/ Stau și mă uit cum curge râul/ Pe lângă Insula de Portocali, spre miazănoapte./ În fața mea se-ntind dealuri/ Cu păduri ruginii așezate în trepte./ Pe fluviul larg, de un albastru dens./ Sute de bărci plutesc și se-mbulzesc:/ Vulturii bat din aripi, sus, în văzduhul nalt:/ Prin apele puțin adânci lunccă peștii./ Mii și mii de făpturi sub ceru-acesta rece/ luptă pentru libertate.(...)” – *Cianșa – Pe melodia Șen Iuan Ciun.* Iar poemul, în întregime, se mai duce încă vreo douăzeci de versuri ca să rezoneze cu o anume perioadă, de trudă și strădanii populare. În *Turnul cocorului galben – Pe melodia Pu Sa Man*, piesă de orientare ușor grandilocventă, găsesc o înmânunchiere de afluenți (nouă) ai Râului cel Mare ce curge, simbolic, tocmai de la miazănoapte la miazăzi. Iar: „(...) *Cocorul galben a plecat/ De multă vreme, cine știe unde./ Dar locurile-acestea au rămas,/ Popas mult preiute de călători./ Închin o cupă de vin șuvoiului năvalnic./ Flxul inimii mele crește și se nalță/ Tot așa de sus ca și valurile lui.*” Sursa sporului de vitalitate pot să o înțeleg, mai ales când vine vorba de excelența naturii. Poemul tocmai se dorește un paner cu ceață peste Dealul Șarpelui și Dealul Broaștei Țestoase. Dintr-o altă citire aflu: „*La poalele dealului erau steagurile noastre:/ Pe culmea dealului răsunau și tobele noastre:/ Dușmanii, mii și mii, ne-conjurau,/ Noi însă dăreți stăteam, și neclintii!./ Apărarea noastră fusese tare ca un zid,/ Acum voinețele noastre unite erau ca o fortăreață./ Dinspre Huaniance se auzeau tunurile.../ ...În armata dușmană fugise peste noapte!” – *Munții Cincan. Pe melodia Si Țțian Iue.* În acest context (de)vine remarcabilă următoarea sărbătoare:**

„*Ninhua! Cinliu! Cueihua!/ Poteca-ngustă, codri adânci, mușchi luncesos!/ Unde mergi astăzi?/ Drept la poalele muntelui U-i-/ Acolo, la poalele muntelui, vântul/ Va desfășura steagul nostru roșu ca pe un sul de hârtie de mătase.” – *Anul Nou. Pe melodia Iu Mun Lin.* Însă scrierea ce urmează – *Dabotî. Pe melodia Pu Sa Man* – nu pare deloc decorativă: „*Roș, portocaliu, galben, verde./ Albastru, indigo, violet;/ Cine dansează în cer fluturând/ Panglica asta pestriță?/ După ploaie./ Se uită soarele napoi./ Și rânduri, rânduri, dealurile/ Și trecătoarea, toate sunt albastre./ S-a dat cândva pe-aici o bălălie;/ În sat pereții-s găuriți de gloanțe./ Podoabe sunt aceste găuri astăzi/ Și dealurile parcă-s mai frumoase.” Delicata unduire de culori se frânge brusc într-o zugrăvire patriotică a unor pereți loviți de gloanțe. Dealurile își păstrează însă pozițiunea! Caracterul de sincer jurnal îl dă Mao Țze-Dun și versurilor ce, din lipsă de spațiu, nu le mai dau aici. Dar ating aceleași stări. Întristat, într-o documentare ad-hoc, pe PC, adicătelea, găsesc pe-aiurea următoarea poziție (cât de onorabilă?), sunt semnătura scriitorului Geo Bogza – *Tien an Men*, din Gazeta Literară, anul III, nr.15, 12 aprilie 1956, p.1:**



„*La Poarta Păcii Cerești/ Mao Tze-Dun surâdea/ La Poarta Păcii Cerești/ toată China trecea./ La Poarta Păcii Cerești/ Asia sta și privea./ La Poarta Păcii Cerești/ Asia se trezea./ La Poarta Păcii Cerești/ Mao Tze Dun surâdea/ La Poarta Păcii Cerești/ inima mea bătea.”* Și tot într-un asemenea contur de istorie dau de o declarație politică a lui Mao Țze-Dun, de la întâlnirea la cel mai înalt nivel cu oficialii comuniști din România, pe marginea disputei, din anii ‘50 – ‘60, cu URSS, imperiu ce ar fi dorit să ocupe litoralul chinezesc: „*Polemica aceasta nu va avea o mare influență asupra situației din China. În primul rând, nimeni nu a murit și nici nu va muri. În al doilea rând, cerul nu va cădea. În al treilea rând, iarba și copacii de pe munți vor continua să crească. În al patrulea rând, peștii vor continua să înoate și în al cincilea rând, tovarășele femei vor continua să nască*”, a recitat atunci poeul Mao. Fiind convins și de misiunea duplicitară a delegației române, a mai spus: „*Vă rog să-i spuneți tovarășului Hrușciov că de încăpățânați sunt chinezii, ei nu vor să cedeze niciun pas, nici un petic de pământ, vor să ducă lupta ascuțiți contra ascuși.*” Mesajul era unul de învățător chinez către cel mai mare colhoznic sovietic. Însă, amândoi – consemnează Maica Istorie - aveau mâinile murdare de mult sânge, mult și mult-prea-mult sânge! În ceea ce privește cîticica din povestea noastră ce,

Tov. MAO ȚZE-DUN la Țicleni

cu siguranță, s-a tipărit într-un calculat moment și ca...

mătasă de dar Împăratului Roșu chinez, arătam mai sus că a fost tradusă de Al. Philippide. Care, în acele vremuri nesigure, trăia discret, dedicându-se în exclusivitate activității respective. În 1955 era doar membru corespondent al Academiei Române. Din 1963 însă devenea membru titular – între 1965 și 1974, președinte al Secției de științe filologice, literatură și arte. În 1967 primea Premiul Herder, iar un an mai târziu, Marele Premiu al Uniunii Scriitorilor pentru întreaga activitate. *“Istoria Literaturii Române”*, a lui G. Călinescu, îl (sur)prinde astfel: *“În lirica lui somptuoasă și neagră, prin tema escatologică, prin substanțialitatea gnomică, Al. A Philippide are aspecte de poet mare. (...)cântă elegiac și cu mari gesturi lirice, pe o singură strună, e drept pe cea mai lungă.”* Ca traducător a înfăptuit cărți pentru români din: Heinrich Heine, E.M. Remarque, Charles Baudelaire, Emil Ludwig, Holderlin, Novalis, Morike, Rilke, E.T.A. Hoffmann, Stefan Zweig, Viktor Nekrasov, Anatole France, M.I. Lermontov, Goethe, Voltaire, N.G. Cernîșevski, V.G. Korolenko, A.S. Pușkin, Thomas Mann, Friedrich Schiller, Jules Valles, H. Chr. Andersen, Mao Tze Dun, Lesage, A.P. Cehov, Leonid Leonov, Rabindranath Tagore, Alfred Margul Sperber, Charles de Lacos ș.a.

Mă întorc la cartea de poeme a lui Mao Țze-Dun. Asemenea altora, culese de mine în ultimii ani de la anticariate, pe două-trei file observ că îi sunt aplicate stampilele unei biblioteci ce a aparținut cândva Schelei Petroliere Țicleni. Stăpânirea țării din urmă a condus-o spre lichidare, exemplarele – cele mai multe, valoroase! - se vând acum pe trotuare, pe te miri cât. Iată de ce îmi închipui cum, în anii roșii de dinainte de 1989, și chiar mai devreme, în orașelul de pe valea cu mult aur negru, cineva-cândva (poate chiar marele prieten al nostru, scriitorul Nicolae Diaconu, ce s-a născut și a copilărit în localitate) împrumuta pe fișă de la biblioteca Schelei placheta cu pricina. Într-un timp stârmit de reacții sufletești virtuale, când omul cel nou, zburător către un ev comunist nălucă, tocmai se construia pe sine, inclusiv cu lecturi aduse de departe. Mai ales că versurilor le-a fost alăturată o acustică fină: *“Lungă a fost noaptea, domol se împrăștie zorile peste țara noastră./ Sute de ani, demoni și monștri au tot jucat și-au dănuit/ Și cinci sute de milioane de oameni au trăit în dezbinare./ Dar iată au cântat cocoișii și toate pe pământ s-au luminat./ Din mii și mii de locuri se-aud muzici/ Iar din Hotan lăute ce inspiră poezul un nemaipomenit avânt.”* Totuși, analizată dintr-o perspectivă cât se poate de neutră, consider poezia lui Mao Țze-Dun ca fiind una mărunță. Adevăratul merit al punerii în pagină în țara lui poate fi datorat imensei mașinării propagandistice. La noi, în România, unui interes diplomatic de moment, căruia i s-a alăturat inspirat Al. Philippide. Ce, cu siguranță, le-a dat poemelor o iradiațiune puternică. Ca să-l aducă atunci, în anii de tristă amintire, pe... pribeagul tânăr ce deschidea cartea – în localitatea petrolieră Țicleni din județul Gorj al României - între niște tablouri cu pete lăse de doar apa ploii: *“Eu mi-am pierdut Popul cel mândru iar tu Salcia./ Spre cerul cerurilor amândoi, și plopul și salcia, se nalță./ Oare cu ce îi cinstește U Can?/ Îi cinstește cu vin de caise./ Zeița singuratică din lună își undăiește mânecele largi/ Dansând în slava acestor minunate suflete de martiri./ Dar iată pe pământ vine vesteă că tigrul a fost doborât/ Și ei, de bucurie, izbucnesc în lacrime de ploaie năvalnică.” – *Nemuritorii. Pe melodia Ti Lien Hua.* Chiar poimăine, mă voi duce din nou la locul cu smocuri de iară urâtă să dau din nou noroc timpului fugit în urmă. Poemul - uneori - capătă apucături ciudate, lui nu-i e sete și foame, abia a gustat dintr-un pocal cu sânge!*

Alex GREGORA



Triptic

Avem bucuria de-a saluta azi prezența a trei oaspeți de seamă ai festivității cu mireasmă patriarhală de fin cosit în crepuscul, dar cu o apreciazabilă sarcină de modernitate literară și, neîndoiș, de valoare, numită Serile de la Brădiceni. Cum să-i recomand? Bineînțeles distinct, dar încercînd să le dibui și o rînduială sub unghiul complemetarității. Încep cu Barbu Cioculescu, cel blagoslovit de Muze cu multiple spețe de creație, toate avînd norocul unei împliniri cu un apăsător sigiliu original, definind, spre a parafraza o cunoscută vorbă galică, un stil printr-un om și un om printr-un stil, și așîderea blagoslovit de Destin, întrucît a împlinit de curînd 85 de ani. O vîrstă seniorală, de minune purtată pe umerii unui veritabil senior. Căci Barbu Cioculescu vădește o triplă noblețe. Una negreșit a persoanei d-sale, boieroase fără ostentație (ostentația trădează impostura), alta a familiei de mare prestigiu intelectual din care desceinde, alta a epocii în care a deschis ochii și s-a format. E unul din ultimii mesageri rămași între noi ai interbelicului, personaj aproape legendar dacă ne gîndim că l-au răsfațat din pruncie marii exponenți ai acestui mirific răstimp, un Ion Barbu, un Tudor Arghezi, un Liviu Rebreanu, un Camil Petrescu, un Vladimir Streinu, ca și alții păstrați în paginile istoriei literare cum într-un sipet ce adăpostește obiecte de mare preț. Senior, de trei ori senior, prietenul Barbu Cioculescu iscînd interesul, admirația, nostalgia noastră a celor ce ne percepem nevîrstnici în raport cu domnia sa.

Să trecem la cel de-al doilea musafir, Nicolae Coande. Poet de mare intensitate, cu o expresie aidoma unei bolți crispatе de tunete, iluminate de fulgere, despovărate de trăsnete, dar și analist acut, de-o subtilă intelectualitate forjată la același foc temperamental, d-sa purcede din alt spațiu. Din satul României meridionale, marcat de-o idealitate dură, de-o ambiție tenace, dispunînd de un fast al verbului încrîncenat, ilustrînd ceea ce Arghezi a numit "îndreptățirea ramurei obscure". Fără, din fericire, nicio tangentă formală, Nicolae Coande pare a poseda aceeași grupă sanguină cu autorul Florilor de mucigai. Nimic comun

nici cu duplicitățile umbroase ale Morometelui, celui ahtiat de putere și de ciștig, nimic comun cu hazul strepezit, nu o dată împins pe un fâgaș industriuos, al lui Marin din Bulzești, care-și umplea gospodărește săcuil carierei, păstrînd un ochi pururea ațîntit spre puternicii zilei de la care aștepta și primea milostenie. Faimoasa viclenie alutană nu cred că îl ispitește pe Nicolae Coande. Cînd se ivește în preajmă-i, tentația oportunismului e izgonită deîndată. Poetul lucrează pe un substrat moral al unor energii arhaice care se poate sublima cu ușurință, cum un zăcămint fabulos scos dintr-odată la lumină. Inadaptabilul irumpe în metaforă, polemistul se articulează în idei, plebeianul se aristocratizează. Îl văd pe Nicolae Coande stînd imperturbabil la aceeași masă colocvială cu elitele inteligenței noastre actuale.

Și, în sfîrșit, Victor Știr. Provenit și d-sa din mediul rustic, aparține cu totul altui mental decît cel alutan. Ardealul pe care-l aduce în condei nu e socialmente convulsionat, în pofida valurilor nu o dată întunecate care s-au scurs peste fizionomia sa, ci contemplativ. De un hieratism păgîn. Vatra dacică continuă a arde în inaparențe, nutrinđ sufletul unei umanități abstrase. Geniala intuiție a lui Blaga ne-a oferit imaginea spațiului mioritic, care nu e nici predominant activ, nici predominant pasiv, ci dozat, alternînd cu schepsis abisal ambele ipostaze. Lirismul de înaltă calitate, încă din păcate puțin cunoscut, din pricina domiciliului mic-provincial al bardului, oglindește acest mioritism funciar al toposului d-sale natal, care nu e, în cazul de față, medie, ori, vai mediocritate ci o afirmare complexă, uneori armonizată, alteori sesizant contrastantă, a factorilor umorali ce intră în jocul creației. Neconfiscat nici de un dinamism biciuitor, nici de o torpoare dizolvantă, Victor Știr dispune de șansa aprofundării. Forează pe anumite puncte pînă dă de esență: "Sapă, sapă, / Pînă dai de apă". Cultivînd instinctiv boicotul istoriei, acest poet de tip mioritic, fără a avea nimic comun cu sunetul verbului blagian, contactează fatalitatea care e un reflex al absolutului.

Gheorghe GRIGURCU

Constanța Buzea 1941-2012

Păcatul trufiei

Agită pomii păsări mari
Și via sîngele divin.
Pînă la mine este mult,
Pînă la moarte mai puțin.

Din toamnă-n toamnă mă ridic,
Și parcă nu mai știu să vin.
Pînă la mine este mult,
Pînă la moarte mai puțin.

Aceste vorbe de cules
Le simt dorințe, le spun chin,
Iubirea mea se împlini
Atît de dreaptă în destin.

De ce nu sunt, cum ar părea,
Nefericită în declin!
Pînă la mine este mult
Pînă la moarte mai puțin.

Și poezia e un somn

Și poezia e un somn
Din care nu te mai trezești

Cu ochii largi deschisi sub mări,
Visînd la spasmele lumești,

Cu perle pleoapele plîngînd
Sărute buzele albești,

Nefericit, însăpămîntat
Printre comori pirateresti,

Părerі de rău că nu-nțelegi
Mișcarea gurilor de pești,

În calmul monștrilor sorbit,
Măcar astfel să te ferești,

Fără să fii de tot primit,
Nici înecat, nici viu nu ești,

Să poti trînti o poartă grea,
Să tragi perdele la ferești,

Și poezia e un somn
Din care nu te mai trezești.



Castelul de Apă



Castelul, un roman scris și rescris de foarte multe ori, între paginile cărui, ca în sălile unei expoziții retrospective, pe socluri elegante, stau așezate la vedere personaje inteligente în roluri bine distribuite și care ne îndrumă pe noi, cititorii, spre destinații împrumutate parcă dintr-o carte magică de călătorii și vise, doar nouă cuvenite. O exigență cumplit de pesimistă, atinsă de nostalgia morții, bântuie

încăperile Castelului, explicațiile de subsol nefăcînd decît să ne edifice printr-un parcurs obligatoriu al labirintului de hîrtie cu semnificații adînc filozofice. Frumusețea construcției gri-violetă nu e singura virtute pentru care Castelul merită admirat în toată splendoarea-i apărată de purtători de vechi blazoane, efebi superbi, imponderabili în armurile lor medievale...

Nicio toamnă fără Kafka

La câteva zile de *Aniversară*, scriitorul a abuzat iar în stilu-i kafkian de neputința noastră afișat îndatorată întoarcerii la mai vechea și imposibila prietenie, asociînd pagini romanești degradate de așteptare unor întîmplări cotidiene vizibil marcate de viciile unei crize pe care o traversăm și căreia încercăm cu toții să-i refuzăm împlinirile.

Scriitor rar la vedere, nativ înrădăcinat într-un scepticism iremediabil consolat cultural, cu o inteligență indistinctă multiplicând la nesfârșit prototipul inactual al aventurii dezarmant cedată deliciilor unui surghiun prelung și cast, cu o inteligență subscrisă consolator zarvei și dezmățului cotidian îmbrățișat fără rezervă sub tiparul scribului valah băntuit de orgolii, cu o inteligență sprijinită moral pe doar câteva vorbe recomandate dintr-o iubire obligatorie pe pagina de gardă a unei cărți poștale rătăcită în labirintul cu adrese fictive presate între copertele extraterestrului *Castel* – roman asumat cu ziua ca pe o bursă perpetuă, ca pe un stipendiu destinat și cuvenit fără măsură și fără recunoștiință –, Aurel Antonie sfârșește prin a se lăsa provocat să cedeze rotativelor paginile ultimei cărți, atâtea câte s-au adunat în mai bine de 35 de ani.

De mulți ani, poate de prea mulți, înconjurat în singurătate doar de edițiile complete ale unei singure împrejurări documentată cu incontestabile virtuți, scriitorul se încearcă într-un nesfârșit comentariu resuscitînd ca pentru

sine repere consacrate, utilizând uneori fără discernămint recuzita unui spectacol definitiv omologat, încorporând în peisaj personaje cu destine consolidate și deplin confirmate de cititori bine orientați în proiect și rămași în tabla de materii justificat, îngăduiți de timp și persecutați cu uitarea. Ucenic perpetuu, corborînd cu devotament aceleși fragmente validate în urma unor dispute nu fără oarecare ecou în epocă, organizându-le caleidoscopic laolaltă folosindu-se de-o imuabilă doctrină despuiată de strălucire și excesivă prin sonoritățile-i cu inventate efecte marginale, ani de-a rândul, cu o tenacitate de arhivar avangardist, retranscrie de zeci și zeci de ori aceleași pagini printr-un tragic voluntariat pe altarul literelor uitate-n custodia unei unice cărți, în exclusivitate deținătoare a memoriei irealităților reformulate și imaginate de fiecare dată altfel, atît cât să le poată angaja într-o mereu nouă aventură. O aventură cu figuri obscure, aflate la cheremul unor negustori desenați cu creta pe pereți piviștînd de protocol ale imaginatului *Castel*, menite să învechească efectele nebănuite ale unei licori cu pondere culturală în asumarea textelor ajunse a fi din nou originale.

Leșite din captivitatea marelui roman, personajele paginilor neîmpărtaşite la timp discern greu adevărata măsură a pierderii libertății, antimonii scriiturii concurînd cu mari șanse de izbîndă la senzația de continuă învăluire în intimitatea aceeași locații, adagiu pentru a

justifica livrescul amestec de *deja vu* și șaradă provincială localizată. Căci numai așa se justifică amestecul de descripții alchimiste, teoretic încărcate de reziduurile lingvistice ale unei lumi de împrumut prin traducerea cu multe abreviațiuni a textului pilot considerat compatibil cu natura interioară a scriitorului nostru, preocupat peste măsură de propria-i amăgire sacerdotală.

Un narcisism mai degrabă desenat cu rezerve hieratice, într-o corespondență pedagogic exprimată manifest despre masca atârnată mesianic la vedere, oțetită de dezgustul răscumpărat greu din gheenele Infernului. Cum altfel poate ajunge jurnalul intim de lectură unilaterală a atîtor ani succesivi, cu paginile înnegrite de litere și cuvinte mereu sub impresia unui delir dadaist fără noimă – un text de sertar, reluat insistent cu o periodicitate dezarmantă pînă la a deveni, în sfîrșit, un roman de construcție?

E o toamnă frumoasă care ne îndeamnă cu ceva șanse spre lectură.

Castelul – un roman așteptat, o surpriză pentru eventualii cititori, o carte la care Aurel Antonie scrie de mai bine de 35 de ani. A fost în viața lui o perioadă în care Franz Kafka i-a fost spirit tutelar și cu care a cam împărțit totul. Vrînd-nevrînd, petrecem încă o toamnă cu scriitorul nostru.

Nicio toamnă fără Kafka...

Vasile VASIESCU



Bună seara, călătorule. Am să stau lângă focul tău. Este o oră târzie din noapte. Dacă am avea ceas, am putea stabili că este ora unu, după miezul nopții. Dar tu neavând ceas și eu neștiind să mă uit la el, trebuie să mă crezi pe cuvânt că stelele nu ne mint, sau cel puțin nu mă mint pe mine care le cunosc mersul. Acum nu știu dacă ai încredere în mine, dar pe viitor va trebui să ai, întrucât eu îți sunt călăuza. Probabil că te agasează prezența mea în noaptea asta răcoroasă în care va trebui să ne mulțumim cu o pătură aspră ce miroase a cal. Îți simt ironia și ți-o accept. Gândești că am dormit multe nopți în ea și de aceea are mirosul acesta specific. Eu am să mă întind aici, mai aproape de foc, și invitația de a profita de pătura mea rămâne valabilă și după ce voi adormi. Să nu-ți fie rușine că vei accepta un lucru pe care acum îl refuzi. Gândește-te că va trebui să-ți fiu călăuză de acum înainte pe aceste drumuri pe care tu nu le cunoști și eu abia le descopăr. Până acum ai avut foarte multe călăuze care te-au învățat toate câte trebuia să le știi. Ce nevoie mai ai de încă una acum când ești un tânăr bărbat în pragul morții? Așa gândesc și eu, dar, de vreme ce ne-am întâlnit în noapte în jurul unui foc pe cale de a apune, înseamnă că avem nevoie unul de altul. Vezi, nici nu te întreb ce nelinești și nevoi te încheamnă să bântui cețurile și frigul acestei coaste de munte. Ai să-mi povestești mai târziu când singurătatea în doi va avea și pentru tine un sens. Dar îți spun de pe acum că nu mă interesează. Și ai să mă întrebi mereu cine sunt și încotro tot mergem. De aceea îți repet din această primă noapte că eu îți sunt călăuza și nu fac decât să te însoțesc spre țința călătoriei tale. Acum este deja târziu. Vezi cum se mișcă osia Carului Mare pe cer? Nu o vezi pentru că te uiți la mine și-ți pui cuțitul la îndemână. Te temi puțin, dar nu ai de ce. Fără călăuză ești mort în aceste ținuturi, de aceea știu că nu ai să-mi faci nimic. Eu nu mă tem de tine. Sunt ca mortul acela care conduce călătorii nocturni prin cimitir. Nu tresări, sunt la fel de viu ca și tine și nici n-am să încep să-ți povestesc întâmplări cu strigoi și fantome. Îmi este deja foarte somn. Noapte bună.

Bună dimineața, călătorule. Ai tras toată pătura pe tine cu un egoism inconștient care nu te onorează. Cuțitul? Vezi că ți-a căzut acolo, în iarbă. Pune-l în teaca lui să nu ruginească de rouă. Am să fac eu cafeaua pentru amândoi. Cum nu mai avem zahăr, va trebui să o bem amară. Nu căuta în rucsac, zahărul l-a mâncat calul tău astă-noapte. Nu te uita cu ură la mine, nu-mi plac dulciurile și nici nu am cal. Va trebui să-mi cumpăr unul la primul han, sau va trebui să-l vinzi și tu pe al tău. Nu vrei? Bine. Îți place să călătorești comod. Ești

un fericit. Întotdeauna știi cu exactitate ceea ce vrei. Eu mă îndoiesc de tot ce fac. Până și asupra drumului ce-l vom străbate împreună am serioase incertitudini. Noroc că te am pe tine care ai unde ajunge. Nu te sfătuiesc să mă părăsești înainte de a-ți bea cafeaua. Te vei întoarce. Nimeni nu știe să prepare o cafea atât de bună ca a mea. Nu glumesc. Mai rămâi puțin, sau ia-mă și pe mine pe calul tău. Cum poți să mă lași în pustietatea asta de munte? Poți, așa-i? Doar nu m-ai chemat tu. La noapte îți va fi frig fără mine. Nu va fi nici pătura aceea de nori care ne-a învelit azi-noapte. Văd că ești decis să pleci. Atunci, la revedere, căci ne vom revedea. Pe acest pământ nu avem decât drumuri circulare, așa că ne vom revedea cu siguranță. Calul tău are o potcoavă prost prinsă și o va pierde, și nici nu vrea să plece cu tine fără călăuză. Instinctul lui e mai puternic decât cravașa ta. Ți-am spus eu? Mai bine dă-te jos și nu-l mai bate, că se răcește cafeaua. Așa, stai aici pe pătură. Am avut dreptate, cafeaua este bună. Ar fi bine să o bei toată, că până la prânz este mult. Nu mă privi așa, nu am nici-o putere asupra calului. E o coincidență că n-a vrut să plece. Să mergem din acest loc, căci aici vor veni alți oameni și e bine să nu le ocupăm spațiul.

Vezi marea aceea de nori dintre piscuri? Nu mai privi mereu în jos că pierzi spectacolul. Picioarele sunt făcute ca să meargă, nu ca să fie privite. Îmi permiți să pun pătura pe calul tău? Îmi este cald cu ea pe umăr. Acum înțelegi de ce miroase a cal. Când te vei întoarce între ai tăi ai să le povestești ce drumeț ciudat ai întâlnit în peregrinările tale. Dar până atunci mai e mult și tu nu vei mai fi același care ai plecat. Deja nu mai ești cel cu care m-am întâlnit azi-noapte lângă foc. Acum accepți să discuți cu mine, deși cu oarecare rețineri. Interesant este că atunci când îi vei întâlni nu vei mai dori să le povestești nimic. Ba chiar îi vei ocoli și-ți vei lua pătura cu care vei pleca pe munte în locurile unde nelineștea își caută cărarea. Zici că vorbesc ciudat și că o să mă răsplătești când ne vom despărți. Îți mulțumesc sincer pentru gândurile tale bune, dar nu cred că merit nimic, mai ales de la tine. Și ce să să fac cu răsplata care-mi va îngreuna mișcările? Nu sunt orgolios și voi accepta tot ce-mi vei oferi, dar voi uita în primul han darul tău. Sunt atât de puțin legat de cele materiale încât uneori am impresia că plutesc puțin pe deasupra cărărilor. Când eram foarte tânăr, credeam că este posibil orice, că este suficient să vreau un lucru ca să-l pot realiza, și doar indiferența mea mă făcea să nu fiu altceva decât ceea ce eram. Dar că voi fi toate pe măsură ce voi dori. Știam că este nevoie de puțin efort, dar energia care clocotea în mine nu aștepta decât să fie dirijată. Și așa, fiind pe rând totul și nimic, am ajuns călăuză. Ție nu ți s-a întâmplat să ai senzația aceasta? Nu? Mă mir. Dar de visat, visezi? Desigur că visezi, cum să nu visezi. Orice individ normal visează, și tu ești normal. Numai eu visez mereu în alb-negru. Tu visezi color? Te invidiez. Trebuie să fie ceva deosebit. Cum să fie normal? De exemplu, azi-noapte ce-ai visat? Nu-ți mai aduci aminte? Păcat! Îmi plac foarte mult visele oamenilor. De fapt mă amuză cum încearcă ei să-și povestească în cuvinte visele. Ei încearcă să pună în tipare logice ceea ce este nefiresc și illogic. Încearcă să găsească o ordine firească unor evenimente care au loc simultan, fără nici-o desfășurare. Visul este o stare, nu o devenire. De aceea nu poate fi exprimat, ci doar trăit. Trăit intens, așa ca și existența: global, simultan și total. Văd că mă dezaprobi din nou. Desigur, existența ta este împărțită în ore și zile în care ai de făcut o mulțime de

lucruri într-o succesiune logică. Ar trebui să încerci să mă crezi și pe mine măcar un timp. Până ne despărțim, nu mai mult.

Nu ofta. Uite, am să tac. Să vorbească? Ai oftat că îți este greu să mergi pe jos! Te cred și te înțeleg, dar te vei obișnui și vei iubi mersul. Este singura deplasare posibil admisă. Trecerea în timp este, de fapt, o deplasare în spațiul necontrolat. Îți este cald. Privește puțin piscul acela acoperit de gheață. Să găsim un pârâu care se scurge de acolo și să facem popas. De altfel se apropie ora prânzului. Vezi ce interesant și-a partajat omul drumul și existența între răsăritul soarelui, pierderea viselor, căldura lui și foamea, apusul soarelui și alunecarea în somn și vis. Întreaga lui existență este o trecere între două vise. Da, așteptam replica. Ai dreptate, și visul este o trecere între două existențe. Eu zic să stăm așus eu? Mai bine dă-te jos și nu-l mai puse anume ca noi să putem mânca liniștiți. Nu crezi. Desigur că tu nu crezi decât în legea hazardului care le-a așezat așa, dar ce este hazardul decât necesitatea manifestată? Izvorul este acolo, după stânca aceea, da, acolo unde s-a dus și calul. Am să aduc eu apă. Poți să dai rucsacul jos de pe cal. Vom sta un timp aici lângă bolovanul acesta să mâncăm și să vorbim despre hazard. Crezi că este un subiect interesant? Nu trânti rucsacul de vreme ce nici cel care l-a cărat nu-l trănțește. Nu te enerva, ești doar obosit. Bine. Să mâncăm din această carne macerată de sudoare și de sare. Nu te strâmba. E mai bună decât conservele tale. Mă rog, mânăncă ce vrei. Să revenim la motivul popasului nostru. Hazardul, norocul, șansa. Oamenii au găsit trei cuvinte pentru a desemna același fenomen pe care nu-l puteau cuprinde. Vezi, deja nu mai avem umbre. Îmi spui că s-a ascuns soarele după nori. Probabil că aceasta este cauza. Mai rămâne se stabilim cauza cauzei și am făcut deja un pas înspre dispariția fără motiv a umbrei. Am avut odată un prieten care locuia într-un oraș din nord. Un citadin convins. La insistențele unui coleg au făcut împreună o ieșire în împrejurimi. Aici, într-un câmp înierbat și-au făcut fotografii. Developate, fotografiile îl arătau pe prietenul meu fără umbră, deși copacii din jur aveau. Îți dai seama, își pierduse umbra! După această întâmplare prietenul meu a refuzat să părăsească orașul care-l ocrotea, și de atunci își verifică periodic umbra.

De ce-mi spui că sar de la una la alta? Este adevărat că nu ți-am vorbit nimic despre hazard, dar am s-o fac altădată când o să ai răbdare să mă ascuți și să mă înțelegi. Vrei să plecăm pentru a ajunge devreme la han. Bine, fie. Poți să te urci pe cal dacă ai obosit. Eu am să merg pe jos. Vezi ce culoare are iarbă în porțiunea aceasta? Probabil că în adânc se găsesc zăcăminte de zircon. De unde știu? Am fost cândva călăuză pentru un geolog și am aflat și eu câte ceva. Dacă a găsit minereuri? Nu știu ce să zic. El a umblat mult, dar era foarte nemulțumit. Zicea că atunci când se apropie geologii zăcămintele migrează în subteran către alte zone. De aceea geologii ar trebui să umble în haită să poată incolți zăcămintele, să nu le mai permită să se strecoare neobservate. El a propus mai demult această metodă, dar n-a găsit înțelegere. Așa că au continuat să-l trimită singur. I-am propus să hăituim împreună zăcămintele și a fost de acord. Le-am hăituit noi un timp, dar tocmai când incolțisem un zăcământ de beril într-o fundătură, geologul a întâlnit o fată. Trebuie să recunosc că era foarte frumoasă. Dar acesta nu era un motiv să abandoneze vânătoarea. Și duși au fost. Rămas singur a trebuit să călăuzească zăcământul către vechiul

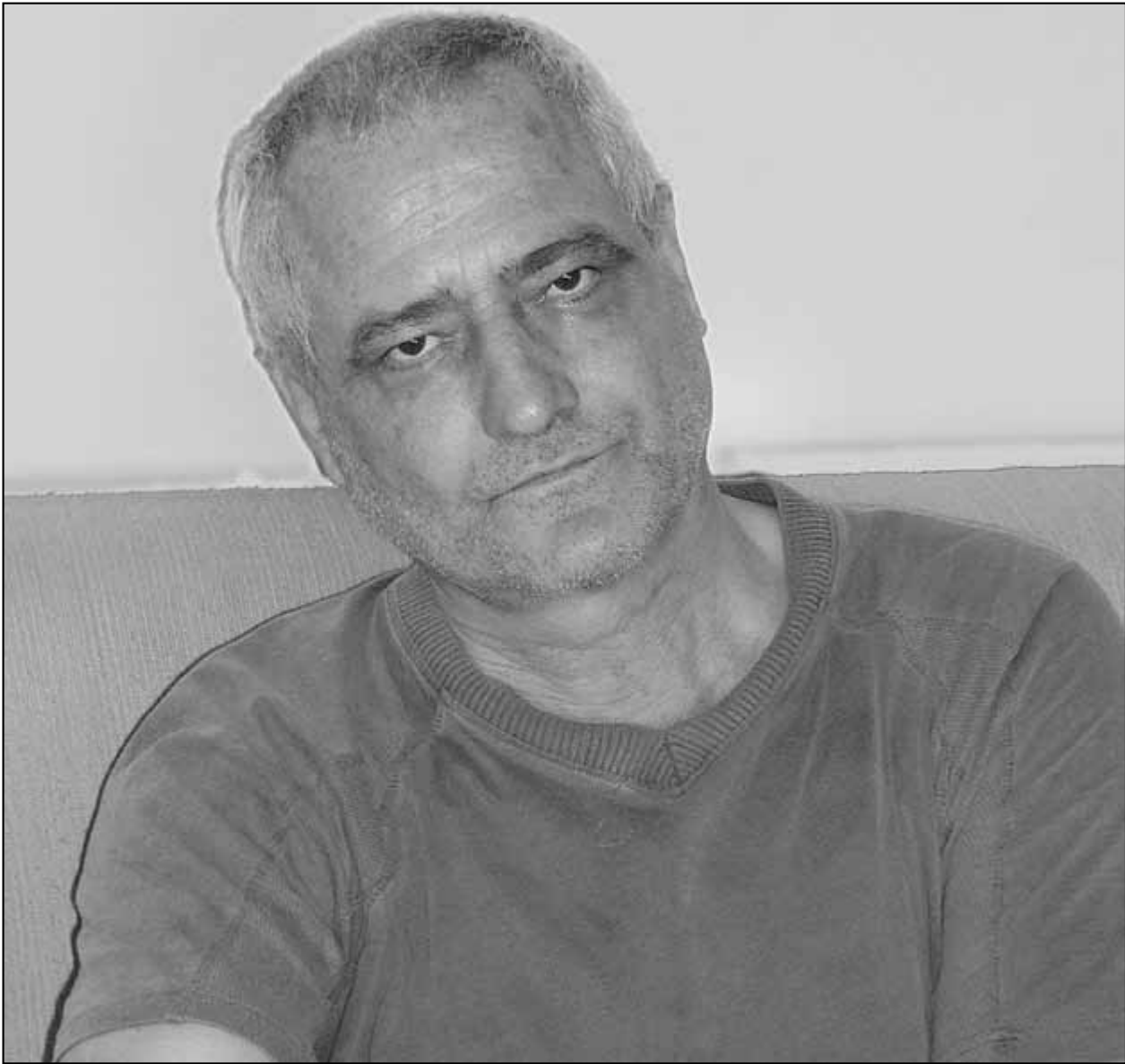
loc. Răzi! Se vede cât de acolo că nu crezi nimic din tot ce îți spun. Treaba ta, dar mai târziu să nu mă întrebi cum a fost cu geologul că n-am să-ți mai povestesc. Desigur, pe tine te interesează ce s-a întâmplat cu el. Ce să se întâmple, s-a făcut hangiu. La el o să poposim la noapte. Ești curios să-l cunoști. Te înțeleg. Să știi că este un băiat bun, deși a plecat după o femeie. Mă rog, destinele oamenilor sunt labirintice și imprevizibile. Numai moartea este previzibilă. De ce descaleci? Vrei să-ți mai dezmoțești picioarele. Vezi că începe să se zărească o cărare prin iarbă. De aici nu mai ai nevoie de mine. Poți găsi singur drumul până la han. Vrei totuși să te însoțesc? Am să o fac cu plăcere. Cred că te-ai gândit bine, în apropierea hanului cărările sunt nesfârșite și o iau în toate părțile, deși calul nu va greși drumul. Vezi câtă libertate ți se acordă? Totalitatea potecilor, și tu poți alege. M-ai ales pe mine. Îți mulțumesc pentru încredere. Este mai mult decât speram.

Observi apusul acela superb în violetul norilor de peste munte? Îți place! Așa-i că este minunat să călătorești? Nu să ajungi neapărat undeva, întrucât scopul călătoriei, dacă nu este doar un pretext, strică toată frumusețea drumului. Să călătorești pur și simplu de dragul frumuseților pe care le vei întâlni. Da, cred că ai dreptate, sunt un veșnic călător. De aceea mă pot bucura de tot ce mi se oferă. Când eram foarte tânăr citeam despre călătoriile altora și le refăceam itinerariile pe hărți ciuntite și atlase imperfecte. Mă înconjuram de barometre, busole și sextante ce-mi arătau invariabil coordonatele unui singur loc. Numai Soarele mai străbătea ziua cerul, iar noaptea Luna și stelele peste nemiscarea mea. Și atunci am realizat că eu sunt nimicul acestei planete ale cărei dimensiuni nu le voi realiza decât străbătând-o cu pasul, nu cu mintea care ne minte. Sunt locuri minunate dezvăluite de filme, fotografii și descrieri color făcute de oameni pentru care scopul a fost să scrie, nu să simtă. Un peisaj în veșnică devenire nu poate fi descris, el nu poate fi decât trăit. Ori ce puteam face eu cu hărțile mele învechite și cărțile prăfuite? Atunci am devenit călăuză pentru veșnicii călători spre niciunde. Și ce curios, nici unul dintre ei n-ar recunoaște că merge așa, aiurea. Fiecare

are un scop foarte delimitat și justificat. Pentru această infantilă limitare a orizontului îi iubesc pe ei.

Nu te întoarce mereu, calul ne urmează. E prea deștept ca să rămână singur aici. Deși cărarea este tot mai pregnantă, tinzând să devină drum, locurile sunt tot mai nesigure. Ce zici de prăpastia asta? Nu e nevoie să arunci cu pietre. Uneori pe acolo mai trec oameni. Să nu profităm că suntem mai sus. Situația nu va fi veșnică. Probabil că te-am supărat puțin, de aceea îmi cer scuze, dar sunt foarte bătrân și de aceea simt nevoia să dau sfaturi. Nu mă găsești prea bătrân? Crezi că sunt de vârsta ta? Poate că ești doar amabil și cred că nu te-ai supărat pe mine. Să nu te sperii. Acolo în stânga este un urs care trece prin zmeuriș. Calul tău sforăie și este foarte înspăimântat. Ia-l de capăstru și mângâie-l pe grumaz. Ursul nu ne va face nici un rău dacă nu-l atacăm, și mai ales dacă nu ne este frică. Ai văzut? Ursul a luat-o în jos. Ne disprețuiește în slăbiciunea noastră și ne respectă în tăria de a trece pe lângă el. Nici acum nu mă crezi, deși sunt foarte sincer cu tine. Ești naiv dacă-ți închipui că ursul nu ne-a observat. Cu mirosul lui ne-a simțit de departe.

S-a făcut întuneric. Nu, nu te-am mințit, hanul ar fi trebuit să fie destul de aproape ca să putem poposi acolo. Numai frica ta de urs a accelerat timpul și a lungit drumul. Când ai să mă crezi totuși? Eu zic să înnoptăm aici, cât mai e vreme să strângem vreascuri pentru foc. Nu vrei. Unde tot sperî să ajungi când nu se poate ajunge nicăieri? Hanul este aproape, dar nu-l vom putea găsi din pricina întunericului. Îți este chiar așa de neplăcut să dormi lângă foc? Eu am dormit doar lângă nesigura lumină a flăcărilor de când sunt călăuză, și nu mi s-a întâmplat nimic. Nici ție nu are să ți se întâmple nimic. În cel mai rău caz ai să mori, dar ce contează asta pe lângă sentimentul de libertate pe care ți-l dă așezarea adăpostului de noapte acolo unde dorești. Găsești că prețul este cam mare? De acord cu tine, dar cu cât oferi mai mult, cu atât ți se cere mai puțin. Am fost pus de multe ori în situația de a plăti, și când mi-am oferit viața nu mi s-a mai cerut nimic. Da, ai dreptate, este oare literatură. Cum să-ți oferi viața când ea nu-ți aparține, când nu ești decât un fir de praf în lumină? Te



sfătuiesc să ne oprim aici, lângă stâncile astea întinse ca un acoperiș deasupra noastră. La noapte va fi furtună și va ploua. Nu, nu am reumatism, dar ai văzut și tu ceața aceea liliachie deasupra muntelui. Nu de la geolog am învățat să prevăd vremea. Nici el nu știa pe ce lume trăiește de vreme ce l-a subjugat o femeie frumoasă. Să rămânem aici și să-mi povestești de femeile tale. Ești de acord doar cu prima parte, ești un bărbat discret. Bine, am să adun eu lemne. Nu trebuie să mă ajuti. Ocupă-te de cal. Focul o să-l facem aici, în gura adăpostului. Să mâncăm puține curmale uscate în această seară, sunt foarte hrănitoare. Rămâi la conserve? Cum vrei. Nu știu să fac focul frecând două bețe așa cum am citit prin cărți. Și nimeni nu aprinde astfel focul. Eu am să apelez la chibriturile tale. Mulțumesc. Vezi ce ușor iau foc acele de brad uscate? Focul a venit peste om ca, de altfel, toate celelalte cu care a fost dotat pentru a supraviețui. Nu cred că sunt filozof, așa cum spui. Îmi place să privesc în flăcări. Chiar nu vrei să ieî un pumn de curmale? Vrei să le guști? Poftim. O să ne rezemăm de rucsacul tău și o să ne învelim cu pătura. Vorbește-mi acum despre tine, întrucât voi adormi curând. Poți să vii lângă mine dacă ți se face frig. Întotdeauna mă bucur când cineva are nevoie de căldura mea dăruindu-mi-o pe a lui. Mă bucur de ce-mi spui. Într-adevăr, totul este foarte simplu: un adăpost pentru noapte, un foc, puțină hrană și o călăuză.

Te-ai trezit înaintea mea, călătorule. Te-a cuprins frigul de dimineață. A plouat zdravăn. Ai făcut focul. Îți mulțumesc pentru cafea. Ai pus miere în ea ca să-i strici gustul. Nu te întrista. O vom bea amândoi, bucurându-ne de ziua care începe. Ai început să mă îndrăgești. Nu spune asta până nu mă cunoști. Faptul că nu-ți fac rău nu înseamnă automat că-ți vreau binele. Deocamdată nu sunt decât călăuza ta. Ori o călăuză nu trebuie iubită, ci doar acceptată cu un rău necesar, ca umbra care ne însoțește. Îmi dai voie să mă rog puțin ca și această nouă zi care răsare să ne fie dată? Mulțumesc, ești foarte înțelegător cu mine. Dacă sunt credincios? Nu știu ce să-ți spun. Dacă credință se cheamă a te minuna de un răsărit de soare sau de o picătură de rouă pe iarbă, atunci, da, cred. Cred în toate aceste minuni veșnice cu care am posibilitatea să-mi desfăt sufletul. Sunt modest, ai dreptate, dar marile bucurii necesită un minim de efort. Zici să plecăm de aici, că s-ar putea să ocupăm locul altor călători? Mă uimești cât ești de receptiv. Să mergem deci mai departe. Spre han, spui? Da, spre acel han care ne așteaptă. Spui că nu ne așteaptă pe noi, ci este acolo indiferent de trecerea noastră. S-ar putea să ai dreptate, dar ce rațiune poate ține un han în picioare, în calea vânturilor și a zăpezilor, dacă nu speranța că va fi de folos călătorilor risipiți pe drumuri. Dacă nu ar fi hanurile nu ar fi nici drumurile care duc la ele și nu ar fi nici călătorii însoțiți de călăuze. Nu te îngrijora, calul nu are nimic. S-a culcat azi-noapte peste cenușa caldă a focului. Ce crezi că-l ține lângă tine, frăul, zăbala și cnutul? Are și el nevoie ca orice ființă de dragoste și de ocrotire. Și nu s-ar mai fi întors la tine dacă fugeai atunci când ne-am întâlnit cu ursul. De fugit știe și el să o facă, și chiar mai bine ca noi. Bine, n-am să mai pomenesc de urs. Nici la han, deși drumeții de acolo se dau în vânt după asemenea povești. Vezi, acolo, în vale este hanul. Ar fi bine să nu le povestești că te-ai întâlnit cu mine. Rămâne să ne revedem mai târziu, când drumul te va cere. Nu-mi displac oamenii, dar tu prea avem ce să ne spunem, așa că prefer să-mi iau pătura și să mă duc acolo unde focul unui călător singuratic mă cheamă. Îți pare rău că te desparți de mine. Atunci nu mai rămâne decât să ne reîntâlnim. La revedere călătorule, și pe curând. Ții neapărat să te însoțească până la han. Bine. Să mergem împreună până la capăt, deși hanul este destul de aproape. Abia dacă mai am timp să-ți mulțumesc că m-ai călăuzit până aici.

Aurel ANTONIE

Alex Gregora



Poeme esențiale

Camasie ne-a scris ieri

Când nici Dumnezeu nu te știe, ieși la drumul mare. Ai cuțitul în mână dreaptă, deja însăngerată, de la un porumbiel atins de furtună. Ți se alătură trecătorul, întâiul, cu nelipsitul obiect ascuțit asupra lui, ca și tine. Se alătură al doilea trecător, ducând cu el cuțit de oțel, dar tot însăngerat, de la porumbielul lovit de furtună. În continuare, al treilea trecător, având cuțit și destul sânge de la porumbielul lovit de ecoul unui tunet din furtună. Și tot așa al patrulea trecător, până vă adunați doisprezece, ca la masa cinei celei de taină.

Să recapitulăm. Sunteți cu toții însăngerați. Încercați să vă îndestulați cu merindele cele mai bune. Cu vinul limonariu.

Iar în drumul mare, unde v-ați întins masa, există o răscruce.

Într-o geană a ținutului nostru trăiește Camasie, singur, știut numai de Dumnezeu, la zile mari, uneori îi dă în clocot sănătatea trupului puțin, gândind că o undă a fluviului cel vijelios în el se pierde. Camasie socotitorul. Camasie humarul. Camasie picior de iepure.

Stălpnicul de care aflați nu pare dușman, până la proba contrarie. Dar nici prieten, de asemenea, până la proba contrarie.

Camasie s-a învrednicit la graiul sălbăticiilor, câte cuprinde tărâmul de la o mare până la altă mare. Acolo unde se sfârșește stăpânirea Domnului nostru pământesc. Într-o mare, de la altă mare.

Cu vulpoiul s-a înțeles Camasie, să adune struguri sălbatici. Iar ajutorul venit de la roșcatul, cât este, mic, se înmulțește în fiecare toamnă, când se ridică în două picioare culegătorul, lângă bușteanul de viță-de-vie, prinde cu labele ciorchinele, îl scuipă de câteva ori, să-l ia curat, trage cu țiință, îl rupe, luându-l târâș, numai pe iarbă înrourată, până la adăpostul lui Camasie.

Fratele Camasie, însinguratul, ne-a scris ieri.

Alaltăieri, Îngere, muream. Azi trimit păsările cu tăblițe de măduvă la picioare. Lumina-i lină, lina-lumina în vinul nostru fiind, cu bucurie.

Trebuie să-ți încercăm chipul pe nisip, Îngere! Țămurile toate având un singur arbore, cu o mie de păsări, o mie de bacante, iar dimineața - ultima rouă.

Îți aud muzica. În faldul ca un Țipar din așternuturi. În caiacul de os. În apa cea moale ca vidra.

Iar tu să-mi ceri din diamant o pregustare. Regele meu, regele meu...

Secolul următor nu poate începe decât cu Camasie

Un diamant de aer ținutuit între pământ și astre. Symetrie. Și umbra respirată. Pe oasele culcate. În răstimpuri de liniște.

De n-ar fi îngerul mai semeț ca moartea!

Camasie: atent la marea aventură; paznic al săbăticiei; auzind cum nașterea încă mușcă dintr-o carte vegetală.

Camasie: mă apropii și văd; aș putea crede că s-a adunat înainte de-a începe să se întunece; aș putea spune că mi s-a făcut frică; secolul următor nu poate începe decât cu Camasie.

Fluturași de zinc alb ca scuipatul unui copil. Blues. Val ce sprijină țărmul. Lipim așa marea cu o patrie. Patria valului. Stare de catedră și de visterie. Memoria ca o literă tăiată din fructele de mare. Încă la nord, trece o plantă. Secretă mărturisire a

gravitației. Având nădejdea unei alte energii. Altei alunecări în sânge.

Au fost așteptați Filip și alți treizeci

Omul cel sălbatic a venit în cetate, înfometat după mireasma pâinii noastre de toate zilele. Rătăcitului i s-a potolit inima, cum s-ar potoli un șuvoi în trupul căzut al leoaicei. Mergi și dă apă căprioarelor. Pe-o haină de-a mea să-ți odihnești genunchii.

Numai o mască de frunze. Un imn viermelui în mărul cel nou, sevă inflorescentă miresei șoimului. Pe o singură lespede, tăiate adânc, semnele gurii și pleoapelor.

Au fost așteptați Filip și alți treizeci, pe mâna unuia isprăvindu-și sărutul un păianjen. Închis în sânge, galacticul, adăugase timbrul auriu al dimineții. Venind mai devreme, primăvara le-ar fi fost zeu. Antilopa, uneori cu aripă și mirodenie, taie potecă într-o frumusețe creștină. Diamant. Diamant mauresc. Illuminandi. Spiță de aer. Ferigile, stâlpii și melcii de liniște.

Cucută în cămile mesenilor noștri, descleștându-le buzele precum flautul pentru aerianul, gracil-diafanul cântec. În ritmul provinciei, ca pe-o pereche de inel, moartea îi cheamă.

O algă din drumul către casă. A obosit chipul, a obosit sângele. Înserarea, fierăstrău ce tocmai coboară. Nu s-a inventat vinul până când s-a pătat haina?

De atunci, noaptea, noaptea-i câmpie domesticită.

Săritura tigrlului se află și în numele Îngerului. Numărăm stelele, firul nisipului, ajungem la pâinea cea de toate zilele.

Între cei treizeci, câțiva poartă aripă

Au fost așteptați Filip și alți treizeci. Cu un sămbure pe arama de rugă, Îngerul. Unul sfarmă și împarte. Altul tocmai instruieste corăbierul. Cel de la mijloc putrezește cu o sabie în brațe. Ultimul, frate mai mare, se taie la un deget cu frunza busuiocului de pe țărm. Până la străfulgerare, aromă din piciorul Domnului într-o clipă de îndurare.

Un cerb ținat ar fi trecut. Cu spate crud, de mire. Precum copiii în prund, până la amurg. În fața regelui, lumina-i în dionisire. Seniorii tocmai obișnuiesc să-și întrerupă fruntea cu câte o purpură. Orice rană-i mai nobilă de la miezul nopții până spre dimineață. Iar trupul prin sânge se face frumos.

Fie ploaie prisositoare, fie mijlocul-inceput iar fuga-țintă, cum extazul și gravitația, de la mare până la oglindă. Sigiliile cele mari, curcubeie conciliatoare.

Numerele armonice, esența verticală și hierofantul. Tăcerea, crucea albă, grația de duminică a morților.

Pelerina de lână, lustrală, ocrotitoare. Plumb. Vâsla pentru necuprinderea. Grația dunăreană a Îngerului. Alcătuire de crug pentru arbori.

Între cei treizeci, câțiva poartă aripă. Filip fiind încins cu iachint, rărunchii de sticlă încercând să i se spargă. Grindină în sens invers. Lăcuste de diamant, în lumina de cupru a serii.

Ființa Filip, imagine luciferică. Cu alăute și cupe, Ființa Filip își reia drumul de leu către junglă. Archeus de fiecare dată, reia moartea în timp și templu.

Covorul cel alb adus de Paisie. Cândva se primeau pe el sacrificările, se lăsau coroana și sceptrul. Se îngăduia morților să-și îngroape morții lor. În sfere roșii păsările își pătrundeau măruntaiele. Ca de bici se fereau vameșii sosiți la rubedeniile mănăstirii. Turmă de elani pe țărm. Viespii ce nu pot hotărî singure. Trestii și lăcuste pline. Din munte adânc, către lume, plasma.

Ghetsimanii cu salcâmi de corabie

Inima copilului ce s-ar naște. Peste zăpezile din înălțimi, abia modelată cu forma de deal, adăpostind câinele. Singur și adevărat, străinul din oglindă. Delphinul înțepenit către țărm, în prelungirea rugăciunilor de seară. Ideea de haită. Noiembrie al cuptoarelor cu lespezi. Întăiul minereu. Miasme pierite, argintărie furată unui trecut împins pe coline.

Ghetsimanii cu salcâmi de corabie. Cu asfințit de argint roșu și arome în baloturi cu lumina antichității. Pâine neterminată înecaților. Vin nebăut de șeful receptorilor, de icoana preacuratei Nostalgia. Pentru o singură prejudecată, mireasă ar putea fi piramida. Pintenul cașalotului, înaintea mieilor din iarnă.

Un zeu sublunar cu pașii de fiară. Adună cărnuri putrede de pasăre în vase de lamură. Pe simfonia purificării, alunecă pe schele de aur. Oleiurile templului amintesc de părinții răsăriteni ai fluviului. Închiși într-un epileptoid. Mecanisme pierdute ale roții. Turnuri din care se aruncă numai cu pietre în mlaștini. Cu bufnița grădinii, dintr-o neașezare, adusă-i o lumânare de miere. În privința creștetului, ce desparte valul de linia țărmului, bunii și cinstiții tac.

Poiene cu iederă, cu semenic, cu foiofu și cu priboiu. Un cer mai jos de amiază. Colinele - cinci - adună, toate, o vioară. Aurul alchimistului s-a dus tot într-o candelă. O viperă respiră cu pântecul. Neprestano!

Când un demon bea zefirul, ajutat de-o crăiasă, și e ziua de magie, de înghețuri. Grădina ar trebui atunci zăvorâtă, îngrijită de-un flaming. Întocmai sanctuarelor din care s-au dus zeii. Leii, leoaicele, apele netrecute printr-o manta. Candelă cu flori roșii.

Omul din singurătate, Pangratie

S-au întors Filip și Camasie. Doi generali, două cățele flămânde, comandându-i pe cei treizeci. Uite-i cum se întorc mercenarii. Zece ani au fost sub flacără. Să-i rugăm să nu moară.

Jazz cu noduri. Spălându-și mâinile, generalii pierd bătăile inimii la o mie de cai. De la o mie de săgeți află scrâșnetul pătrunderii. Timpanele lor sunt ascunse în doi îngeri despicăți.

Pangratie, pictorul. Și vine dintr-un tărâm pe unde Dumnezeu n-a călcat vreodată. Clonț voluptății.

La steaua fără impuls, trident. Când sunt legați nevorbitorii la gură.

Când morții sunt socotiți cu numărul fiarelor. Al pagodelor, al baghetelor lumii de dinainte. Al gazelelor ce își feresc șoldul de atingerea săgeții. Al copacului cu două veșminte de scoarță. Omul din singurătate, Pangratie. Ocrotit de discul nostru. Din vremea închinării la foc.

Să-i deschidem, precum tigrlui, o vână la gât. Cântec vorbit și pasăre de apă. Floare, în loc de săgeată. Santal ce stinge focul. Să ne bucurăm. Să ne pregătim. Să ne bucurăm.

Tablou de-al lui Pangratie: căsătoria dintre un mangotier și o liană. Lumina toată abia venită. Printr-o membrană dintre degete. Aproape rugată. Ca deasupra unui leu cu pasul lung. Trăgând o sanie de piatră.

Subteranul strigăt al păsării. Niobe! Măhnit cum numai oglinda poate fi măhnită. Fluviul amintind o corabie căreia nu-i poate fi îngăduit vreodată să-l străbată.

Prin brațul pictorului s-a scurs o sabie ca a gândului. Cum s-ar scurge din vulturul alb numai unghia, viscolul și răstignirea. Înspre lumina cu un singur sicriu, al săngelui, ca într-o transhumanță.

Doamne, dă-mi iarăși iuțeala mânzului. Nu mă lăsa să accept durerile morții, nu mă lăsa. Și obstacole cât de mari fă-mă să depășesc. Carnea mea, deschide-mi-o ca pe fânul cel nou în miezul iernii. Ochilor, dă-le iarăși floare de poem. Oferă-mi, Doamne, iluzia că-ți primesc durerile facerii, ca monedă de schimb!

Dervișul Prohor

Nu mai știu când a sosit și Prohor. Prea era loc pentru sânge mai nou. Pentru păpădii roșii peste adânci morminte. - Am curaj și am și spadă. Ne aflam cu toții pe pământul cel mai frumos. Nici un alt ochi nu văzuse altul, la fel de minunat. Prohor care aduce ivorii. Dervișul Prohor, purtător al unei eșarfe din ficatul crud al irealității.

- Îmi dispar prietenii din viață. Cu penița unui inversat arbore se duc. De amintirea lor mi s-au parfumat oglinzile.

Satirul Prohor, purtând o pleoapă de gemmă albă. Din fâșiile aurorei și din metale, dintr-un punct cardinal, un coș cu păsări. Spre marginile lui, plumb rubiniu.

Tahigraful. Noatenul. Dulcele. Vasilevsul.

- Când m-am arătat în târg, mi s-a zis că semăn cu un lup de mare. Atunci înflorise leandru. Femeile și copiii plângeau. Doar o mie de bărbați încărunțeau. Magnetele treceri. Opiu. Curea de încălțăminte. Alături de lebădă într-un dialog cu pânza de păianjen. Construcție potrivit reveriei. Înluminură din firul de păianjen. Înluminură cu literă neinventată. Scriere numai cu semnul pleoapelor. - Am consimțit ca un dom lionardesc. Tratatul de existență s-a bazat pe smochin și pe șarpe.

Un tipar de cruce

Repetarea trupului. Camasie. Apăsându-și visul, căprior și fiară. Scriere ce s-a pierdut pe țărmul din afara Universului.

Întâlnirea semințelor, încă un semn al plecării din cetatea lipită cu unghiile. Ci la facerea mâinilor lui, o diafană symetrie. Fiecare, cuibul unei constelații. Fântâni până la buză cu germinații.

Călcăiul unui bărbăt de o mie de ani. Derviș. Țăiat într-o seceră din argilă, ascuțită pe un cheag de piatră. O găleată de rubine i-a curs. S-a scris, cu o caligrafie de inger de casă. S-a scris de către băutorul de cianură.

Paralelizare. Prohor. Genunchii ducându-i-se după lumină. O sevă simfonică să-l cuprindă. Felina oarbă cade către cer. Lovindu-se la încheieturi de colțurile unui zid cu diamante. Sângele acoperind un crin bolnav de acolo. În liniile feței lui Dumnezeu se găsesc anotimpurile.

A doua paralelizare. Pangratie. Într-o continuă plecăciune unui deal carmesin. Chivot cu părghii. Mormânt regal, cu mișcare galaxională. Cântec, două margini de arsenic. Libații cu mucegai ceresc. Acum sunt mai mulți războinici. Mai puțin sunt însă înțelepții. Îmbrățișările numai cu aerul. Înrouate, aburinde încă, picioarele cailor ruginesc în ogorul cel moale.

A treia paralelizare. Filip. Vale cu struguri dulci. Când nu i se beau urmele, o iradiere îi laudă cuvântul. Sărutul păianjenului cântărește mai puțin decât lumina.



Un scriitor de cursă lungă



Octogenar din acest an, Dinu Săraru s-a născut, asemenea lui Caragiale, în 30 ianuarie, dar în anul 1932. Ion Luca Caragiale va fi omagiat în anul 2012, la aniversarea a 160 de ani, de la naștere, și comemorat, la centenarul trecerii în eternitate. Dinu Săraru se află exact la jumătatea intervalului aniversar caragianian, la 80 de ani, în ipostaza de prozator, cronicar dramatic și fost director de teatru în București.

Un rezumat al operei lui Dinu Săraru arată că aceasta se constituie, în ordine cronologică, din două volume de cronică dramatice, din nouă romane, grupate în două trilogii, una țărănească, compusă din *Niște țărani*, *larba vântului* și *Crimă pentru pământ*, și alta... erotică și revoluționară, compusă din *Toamna roșie*, *Cei care plătesc viața* și *Speranța*. Se intercalează, în succesiunea acestor trilogii, romanul *Clipa*, apărut în 1976. Alte două romane, *Ciocii noi cu bodyguard* și *Ultimul bal la Șarpele Roșu*, completează activitatea romanească a scriitorului. De reținut sunt și volumele: *Dialoguri de toată ziua* și *Generalul Revoluției cu piciorul în ghips*. Nu trebuie ignorate nici scenariile radiofonice ale scriitorului, nici cele patru filme și patru piese de teatru dramatizate și ecranizate după romanele sale.

Dimensiunea majoră, valoroasă artistic a operei lui Dinu Săraru e proza romanească, proza de largă respirație epică, dacă folosim jargonul criticii literare. Dinu Săraru este un prozator de cursă lungă, cu suflu românesc și cu inventivitate epică, inspirat în narațiune, descriere, dialog și monolog, personajele lui dobândind contururi pregnante, memorabile. În evoluția lor spațială și temporală, personajele poartă un vizibil stigmat auctorial, manifestându-se scenic, după autosugestia regizorale, demiurgice, deloc teziste. Romancierul de tip doric, ubicuu și

omniscient, intră în remarcabilul cuplu cu cel ionic, introspectiv, utilizând două concepte din trilogia „Arca lui Noe” de Nicolae Manolescu. Aceste observații de natură hermeneutică se bazează pe o lectură fidelă, atentă a romanului *Ultimul bal la Șarpele Roșu*, finalizat în februarie 2011. Deși este contingentul regretatului Fănuș Neagu, Dinu Săraru nu face parte din faimoasa generație șaizecistă, a marilor prozatori, Ștefan Bănulescu, Nicolae Breban, Dumitru Țepeneag, Sorin Titel, Augustin Buzura, Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu, Octavian Paler și Constantin Țoiu, citați după *Istoria critică*... manolesciană. Dinu Săraru nu se află nici la dicționarul acelei perioade importante în evoluția prozei noastre, lipsind... cu desăvârșire. Dinu Săraru este un scriitor dezavuat în tranziția noastră imundă, fiind considerat ca scriitor aservit ideologiei comuniste, culpabilizat pentru colaboraționism și nomenclaturism.

Ultimul bal la *Șarpele Roșu* este un roman remarcabil al perioadei literare postdecembriste, un roman totuși, axat pe un evantai tematic, politic, social, economic, moral, erotic și cultural-artistic. Este un roman ancorat în realitatea societății noastre de la început de secol și mileniu, pe care autorul o cunoaște în profunzime, așa cum a cunoscut-o și pe cea socialistă multilateral dezvoltată. Dinu Săraru o transfigurează în imagini artistice realiste, adoptând o viziune în care nu lipsesc vehemente accente de ironie și sarcasm. În multe din paginile cărții se relevă, fără stridențe, propensiunea autorului spre satiră și pamflet. Se poate sublinia astfel o tradiție, cam îndepărtată, a personajelor angelice și diabolice din romanul lui Nicolae Filimon, *Ciocii vechi și noi*.

În romanul *Ultimul bal la Șarpele Roșu*, Dinu Săraru nu debutează cu o dedicație, nici cu un

prolog, ca ilustrul lui predecesor, ci cu un succint *Avertisment*, secondat de un Motto: *Manuscrisele nu se ard*, luat din *Maestrul și Margareta* de Mihail Bulgakov. Acest *Avertisment* are, în intenția autorului, menirea de a orienta cititorii, deloc didacticiști, în lectura hermeneutică a romanului. Deducem că fără poveste, fără fantastic și mit, nu există proză veritabilă. Teoria acestei povești nu stimulează și nu anihilează apetitul lecturii. Am aplicat, spontan, câteva chei sau grile de lectură, ale altora, dar și pe cele la care subscriu, aderente și comprehensive.

Compozițional, romanul *Utimul bal la Șarpele Roșu* are zece secvențe narative sau capitole numerotate arab, de dimensiuni diferite. Prima secvență, cea mai amplă, este în omonimie cu titlul romanului. Autorul ancorează realist în stringenta actualitate a celui de-al doilea deceniu postdecembrist, între secole și milenii. Ne invită în spațiul citadin bucureștean, surprins de intemperii apocaliptice și înșenări abrupte, simbolic, într-o noapte a Învierii, dintr-o primăvară aproape agresivă și o atmosferă confuză în care dispare hotarul dintre sacru și profan. Suntem la sfârșitul acelei primăveri a anului 2000 urmată de o vară criminală, într-o societate dominată de ebrietatea sinuciderilor, în contextul unor prosperități dubioase și meschine din deșertul tranziției. Romanul acreditează adevărul că, pe plan material, social, economic, politic și moral, după Revoluție, ca deranj în Decembrie, a urmat degringolada, timpul doi al Revoluției, cu adevăruri și certificate sau brevete de revoluționari, cu fum de mititei, fudulii și măduvioare, ca și cu alte preparate culinare pantagruelice care făceau poezia fără egal a petrecerilor la *Șarpele Roșu*. Dinu Săraru are vocația definirii caracterologiei antroponimice. Personajele au nume sugestive pentru caracterele și comportamentele lor: Didi Sfiosu, Coriolan Pomposu, Elefterie Teoforu, Bebe Burtosu, Dandu Patricianul, Dioclețian Zoritu, zis Herghelegiu, guvernatorul hergheliilor de cai de rasă, Albinuța Muscalu, Maidaneza etc. *Șarpele Roșu* e denumirea dată cu farmec pitoresc unui local, unei cămării bucureștene din vecinătatea Palatului Regal, frecventate de oameni aleși, de elită, scriitori și actori, înainte de Revoluție. În prezentul postrevoluționar, la *Șarpele Roșu* apar personaje implicate în corupția acestui timp al degradării politice și morale, locul fiind adecvat marasmului, oameni angajați în afaceri oneroase, deși apelativele cu care intră în dialog sunt Excelență și Eminență.

După amplul început al primei secvențe, urmează capitoul al doilea intitulat *O lună de miere ratată*. Secvența inițială, ca nucleu românesc, prin persistența evantaiului tematic, a locanței *Șarpele Roșu*, laitmotiv cu subtile valențe simbolice, prin persistența personajelor în viziune realistă, cu elemente satirice și pamfletare abundente, autorul ne readuce în cadrul citadin bucureștean dintr-o primăvară deșușcheată a anului 2000 și... Unitatea romanului e asigurată de această persistentă complexă și polarizantă, prelungită din partea inițială. Reapar Didi Sfiosu, Dandu Patricianul-Bogasierul, numit astfel de primul cu un apel la un arhaism din epoca fanariotă, Jupânul și șomer, dator la fisc, după falimentul de la *Șarpele Roșu*, Coriolan Pomposu, Elefterie Teoforu. Dandu este supranumit de Didi Sfiosu, afaceristul, un Mecena tiranic pentru balerina Erotida, Marea Stea a Operei Naționale, prezență magnifică, genială în opere și operete

ca Lacul lebedelor, Contesa Maritza, Voievodul țiganilor. Partenerul tiran, finanțatorul meschin, afaceristul Dandu, pare a fi un Andronache Tuzluc al tranziției, când Revoluția a fost trimisă la pensie. El afirmă cu aroganța multimiliardarului: „Dacă am ratat nunta, n-aș vrea să ratăm și luna de miere”. În continuare toate secvențele se însciu, concentrice în sfera întregului românesc, care este *Ultimul bal la Șarpele Roșu*.

„Taraba, domnule, e baricada noastră azi!” Sarcastic, într-un veritabil pamflet în proză, autorul stigmatizează, în această parte a romanului, invazia investitorilor alogeni, picnicurile bucureștene în locuri insalubre, licitațiile frauduloase, binefacerile civilizației potabile, într-un incipit luxuriant, de o pagină, persiflează iluzia că suntem și ne simțim liberi în mijlocul Bărăganului. Fauna umană, în iremediabilă în ireversibilă promiscuitate politică și morală, este denunțată printr-un alt personaj negativ, aproape miraculos, Pafnutie, Dioclețian, Zoritu zis Herghelegiu, ministru secretar de stat la Comerțul Exterior. Un personaj feminin atrăgător, prezentă la *Șarpele Roșu*, de pe la 14 ani, după cum precizează Didi Sfiosu, apoi pe coridoarele guvernului, în timpul Revoluției, cu alte tinere ademenitoare, este Maidaneza, protagonista secvenței a patra.

Autorul continuă să înfiereze leșia maidanului politic, transferul Puterii de la stânga la dreapta, încăierarea pe ciolan, în secvența cu titlul *Alt calibru*. Sintagma aparține tot lui Didi Sfiosu, în contextul: *Altă canalie, fratello*. Dar și alt calibru la capitolul canalie.

Narațiunea monologată, la persoana I, e transferată ingenios personajului feminin Maidaneza, trezită în brațele lui Dandu Patricianul, probabil, după o escapadă erotică și exotică, într-un admirabil peisaj alpin. În demersul lor narativ, unele personaje ca Didi Sfiosu, Maidaneza, chiar Herghelegiu alternează comentariul lor cu reproducerea directă a comportamentului, ideilor și sentimentul altora. În structura romanului se integrează și dialogul cu replici ample, ca în dramele de idei camilpetresciene, nepotrivite în teatru.

Romancierul Dinu Săraru le valorifică artistic în multe dintre romanele sale. Aceste particularități romanești apar în secvența intitulată *Raportul la sponsor*, în care Erotida, intrată într-o convalescență fără sfârșit, își revine miraculos, după perfectarea plecării la Viena, pentru un spectacol extraordinar. Fauna politică își lărgeste lotul prin apariția altor specimene: Gelu Vișoanu, politician de dată recentă, vasluian, propulsat de Coriolan Pomposu, Arcadie Ogrezianu-Bucov și Alexandru Calomfirescu, amplu și complex portretizat direct de autor, alături de angelica lui soție. Înclinația spre pamflet se observă clar și în partea a șaptea, intitulată *Primul târg profesionist mafiot*. Urmează cele trei secvențe finale cu titluri semnificative, sugestive pentru un final, ușor moralizator: *Ultimul spectacol*, *Recepția* și *O plimbare cu sania*. După spectacolul vienez, nici Maidaneza, nici Erotida nu rămân în capitala europeană a muzicii, ci se întorc la București. Erotida se sinucide, aruncându-se din Arcul de Triumf, iar Dandu moare, după ce eșuase în afacerile cu cele trei vapoare, într-o sanie trasă de cei doi bodyguarzi ai săi. Dialogul acesta este, de asemenea, sugestiv pentru o lume coruptă:

– „Asta n-avea în el decât ură! Neagră... e din hoții vechi!

- Tot așa sunt, nu-ți face tu griji. Și tu tot la hamul lor tragi!”

Ion TRANCĂU

Argumentele luptătorului

Omițând puținele excepții, nesemnificative cantitativ, care i-ar legitima totuși pe partizanii relativismului, se poate spune că, pentru omul ajuns la senectute, trecutul reprezintă certitudinea, prezentul – realitatea, iar viitorul – iluzia. O asemenea împărțire a timpului e logică, avându-se în vedere că, la senectute, anii lăsați în urmă, anii deja trăiți sunt mult mai numeroși decât cei posibili a fi îngăduiți întru viitor. Mai mult, nu o dată, ajunși la senectute, mulți dintre semeni sunt tentați a se arăta împovărați de ani, sperând a uita că sunt și înavuțiți de amintiri.

Cel căruia îi aduc ales omagiu de prețuire în acest sfârșit de ianuarie (la 30 ale acestei luni, domnul Dinu Săraru împlinind opt decenii) a avut de întâmpinat și ani de complexe încercări, de potrivnicii, pe care a înțeles să nu le accepte, împotrivindu-li-se, asumându-și adesea mari riscuri și înavuțindu-și astfel viața prin izbânzile dobândite.

Om al faptelor izvorâte din idealuri generoase, dintr-o remarcabilă disponibilitate de a se devota unor cauze menite a se constitui în premise stimulative ale progresului în viața spirituală și socială, învingând inerții și obtuzități, care, în vremurile trecute, nu ne-au ocolit, și-a configurat pe potriva puternice sale personalități, a unei strălucite înzestrări scriitoricești, un statut de autentic luptător. Nimic, nici un impediment nu i s-a părut de neînlăturat, oricât de înverșunat s-ar fi arătat a fi și ori de unde ar fi venit, dacă ceea ce gândea să întreprindă era încredințat că poate fi folositor vieții culturale în care s-a implicat pasionat și curajos; multe decenii din biografia sa exprimându-se în acest spațiu. A înțeles, încă din anii tinereții, că omului i-a fost sortit să poarte și coroana de lauri, și coroana de spini. Și-a asumat o asemenea eventualitate și nu a ezitat să se opună – cu lesne identificabilă bărbăție, cu mari riscuri adesea – celor ce, pe nedrept, din calcule oportuniste sau din vanități omenști, s-au precipitat să-i așeze pe frunte, stigmatizându-l, nemeritata cunună de spini. Depășind vicisitudini și tabu-uri dogmatice, dar și bolnavele subiectivități invidioase, s-a dovedit a fi prin timp nu doar un luptător, ci un luptător învingător.

Și iată-l acum, când împlinește opt decenii (fiind născut în aceeași zi de ianuarie în care, în alt veac, se naște a I. L. Caragiale, de care-l leagă exemplara slujire a teatrului românesc), în fața unei emoționante aniversări, a unui moment fructuos, de prestigios bilanț al vieții.

Mi-a fost dat ca, între oamenii cu care am străbătut vreme de o jumătate de veac interogațiile vieții, să-l știu mereu aproape, onorându-mă cu o solidaritate frățească, pe neliniștitul și ingeniosul constructor de memorabile fapte culturale, pe autorul de mare talent al unei valoroase opere literare, de pregnantă forță, scriitorul Dinu Săraru.

Caldă prietenie pe care mi-a arătat-o, cu afecțiune și generozitate, asociindu-mă la inițierea și împlinirea unor manifestări de ecou și durată, nu a determinat însă, datorită unei posibile intimități colegiale, estomparea contururilor și nereceptarea în dimensiunile lor reale a operei și activității de neobosit constructor al unor remarcabile fapte de cultură. Însemnate responsabilități îndeplinite de domnia-sa în presa culturală (*Secolul XX*, *Lucaefărul*), scurta sa trecere prin redacția cotidianului de tineret, când am fost colegi, activitatea de la Radio și

Televiziune, tot în sectoare destinate creației literar-artistice, cu deosebire teatrului, prezența sa cu îndrăznețe opțiuni, fără egal la vremea respectivă, în fruntea Teatrului Mic și a Teatrului Foarte Mic, iar, peste ani, a Teatrului Național, la a cărui uriașă zare între colonadele luminoase ce i-au asigurat o glorioasă călătorie prin vremuri – toate acestea s-au constituit în contribuții ce vor fi reținute, vorbind cu prisosință despre activa sa prezență în bătaia dusă – în pofida multor obstacole – pentru înalțarea ștachetei valorice în publicistică, în viața teatrală, în viața culturală în general.

I-am fost alături – și am a-i mulțumi pentru această șansă – și în activitățile multiple ale Fundației Naționale pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani”, al cărei președinte fondator este, în cadrul căreia s-au organizat, între altele, Festivalul Internațional Eco-Etno-Folk-Film, importante cercetări sociologice, s-au editat cărți valoroase, s-a inițiat un amplu program destinat sănătății țărânului român, s-au acordat burse pentru sute de studenți provenind din mediul rural etc. Multe dintre activitățile acestei fundații s-au desfășurat în comuna natală a scriitorului, în Slătioara din Vâlcea, comună și județ ce au temeuri să se legitimeze prin valorile scriitoricești ivite pe aceste meleaguri, între care se înscrie la loc de frunte marele prozator Dinu Săraru. Fericită împrejurare de a fi făcut parte din conducerea acestei fundații cu sediul, practic, la Slătioara mă îndreptățește, cred, să afirm că, din miile de comune ale țării, comuna Glogova din Gorj, unde m-am născut, și Slătioara lui Dinu Săraru sunt îngemănate așezate în sufletul meu.

Neîndoios că Trilogia țărănească inaugurată prin debutul său editorial în proză printr-o capodoperă – romanul *Niște țărani* – continuată prin romanele de tulburătoare emoții estetice *larba vântului* și *Crimă pentru pământ*, romanele Trilogiei *Dragostea și revoluția*, prin care proza politică se situează în certe coordonate valorice, la fel ca și romanul *Clipa*, *romanele scrise după 1989 – Ciocoi noi cu body-guard* și *Ultimul bal la Șarpele Roșu*, radiografii de mare artă ale realităților derutante din ultimele două decenii, povestirile și evocările vieții țărănești în care, nu o dată, emoția conținută face ca, armonizate în pagini de aleasă, curată limbă românească, de puternică expresivitate, cuvintele să ia chipul lacrimii – toate acestea îl prezintă pe domnul Dinu Săraru ca pe unul din proeminenții creatori de literatură românească.

Motive adânci de a mărturisii acum și aici satisfacția că împrejurările au făcut, așa cum spuneam, ca o jumătate de veac să mă aflu în apropierea sa. Poate au fost în această îndelungă călătorie prin viață și momente, puține, când gândurile noastre s-au încruntat, neîntâlnindu-se limpede, dar întotdeauna ele s-au arătat a fi repede trecătoare. Am avut, așadar, privilegiul de a-l cunoaște îndeaproape și de a-i putea adresa acum, cu sinceritate, dinlăuntru unei bune cunoașteri, pe deplin meritate omagii și mulțumiri pentru ceea ce a făcut și face într-o apărare a demnității literaturii și culturii naționale, pentru lecția morală de civică responsabilitate a solidarității cu civilizația rurală, cu satul românesc, atât de greu încercat și ieri, și azi, pe care l-a apărut și îl apără prin rezonante atitudini și inițiative publice, prin opera unui creator de primă mărime al literaturii române.

Nicolae DRAGOȘ

O viziune a fiecăruia

Pentru șobolanul hăituit de pisică poezia nu înseamnă nimic.

Viața îi e mai scumpă/scumpă îi e pielea lui puturoasă și fuge cu viteza sunetului să scape. Când fulgerul pisicii l-a trăsnit în ceafă el încă mai speră într-o minune imploră un Dumnezeu pasiv un tortore al șobolanilor expatriat într-un ținut temerar. Spune repede cu ochii roșii de groază o scurtă rugăciune – limba e deja sul făcută bolborosește numai, în vremea asta pisica al cărei Patron se linge bucuroș pe mustăți tocmai termină de recitat poemul ei intim. Ceva orbitor li se arată: unuia clarul de lună celuilalt peretele întunecat de care stă agățată luna.

Pretenția mea discretă

N-am nici un scop în viață nu mai iubesc nimic – cîndva voi muri cu creierul secătuit în tăcerea care se lasă peste lucrurile simple vocea mea stinsă (pretenția mea discretă de a fi iubit) va fi urletul fiarei rănite parfumul desuet al ceaiului în care plutesc planetele amare o ultimă iluzie a stilului seducător ceea ce am iubit ca orbul cu degetele ceva ce Dumnezeu nu a dorit ca eu să văd într-o cameră a minții unde voința și delirul fac din nefericire soarta și vocația celorlalți eu am avut curajul să rid pînă la capăt am iubit am băut am scris (nici o milă pentru cei care scriu). Nu poți să știi niciodată unde este cu adevărat viața ta.

Lațul ei de fiară frumoasă

Venise să-mi spună că dragostea mișcă stele pe cer că numai pasiunea ne face egali cu zeii că n-avem limită în iubire și că la urma urmei pentru asta am fost creați nu pentru lînceda halucinație – la naiba cu *téchne* - nu pentru cantilene numai bune să înșele popoare întregi de idioți. Venise să-mi arunce lațul ei de fiară frumoasă să mă facă să fiu un simplu făptuitor pe lîngă femeie dar eu spoitorul nebun de durere am ridicat mîna înșîngerată ghiara de oțel cu care descriu trădarea nu mai am muză eu sunt maimuța umilă – aș vrea să merg acolo unde pașii mei să lase urme adînci pe fața celui care ne minte și ne înșeală. Venise să-mi spună și-mi vorbea cu sexul inconștient al unei flori din podișurile înalte ale provinciei care nu cunoaște gesturile intermediare dar eu am rîs – nu mai am muză în curînd vine iarna și voi iubi femei cu multe fețe de prin părțile noastre.

Coande



Artificii de vârstă

Ca si când n-aș avea altceva mai bun de făcut

Într-o zi voi fi un om prea bătrîn ca să-mi pot aminti cu ce mi-am pierdut tinerețea voi fi poate bătrînul domn cel care a scris cîndva poezii convenții pe dos artificii de vîrstă voi fi poate simpaticul cerșetor dirijorul armatei de porumbei de prin piețele acestui tirg de provincie unde an după an mintea a fost un stigmat o eroare genetică un scuipat în plin vînt cînd acesta ți-a bătut tot timpul din față. Voi fi un ciob colorat de geam spart de o voce puternică un biet alexandrin rătăcit în bilciul lumilor. Într-o zi ca și cînd n-aș avea altceva mai bun de făcut cu viclenia pisicii care a furat vocea copilului voi cînta într-o gamă absolut falsă imnul pierdîței și înălțîndu-mă ca o foaie de ziar la cer voi mai pluti o vreme în visele de dimineată ale tirgoveților înecați în apele lipsite de vrajă ale scîrbei unde plutește fără nici o țință viața lor.

Poetul își declină faima

Se întoarse și spuse – am cunoscut totul dar am venit prea tîrziu. Acum în vîrsta de fier nici un mesaj nu animă vocile mele vocile spun bine căci pe mai multe vorbesc dar într-o singură limbă limba din care toți vă trageți ca puii predestinați să fie orfelini și primei scîrbe pe care o zăresc să-i zică mamă. Am cunoscut totul m-au lăudat ca pe Masiah au trimis succubi să mă convertească să-mi sugă măduva de Sefirot. M-au publicat m-au făcut celebru mi-au dat de băut. Am șters cu ei pe jos. Am venit prea tîrziu.

Dulceață de toporași

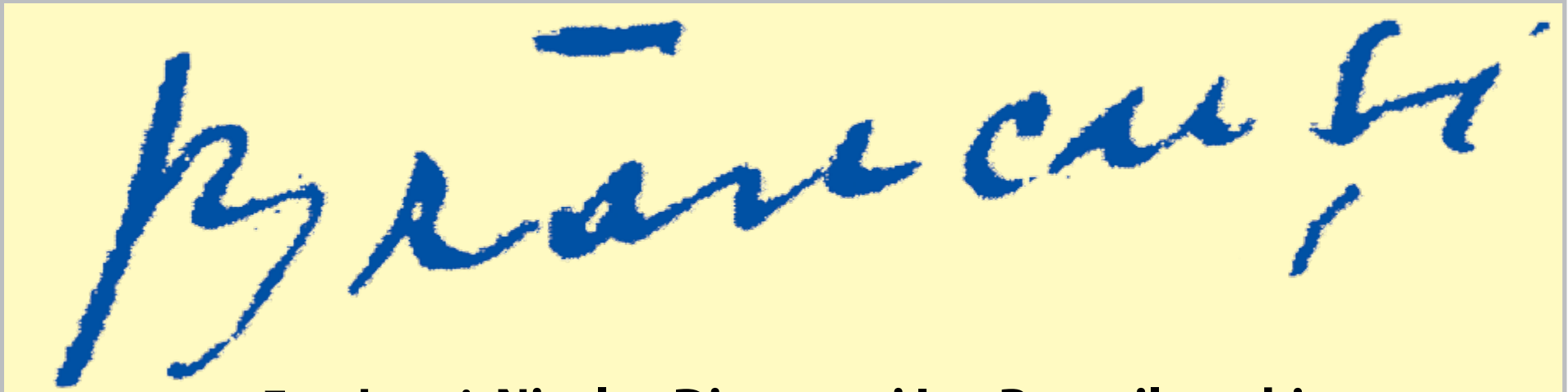
Spre sfârșit Iisus a mîncat lăptuci, plăcinte calde și dulceață de toporași. Apa scoasă de o femeie la o fîntînă din Garizim i-a potolit setea. Apă de baltă am băut și eu am gustat lăptuci și plăcinte calde oferite de o femeie din timpul meu. Dar n-am mîncat dulceață de toporași – oare cum o fi pe limba Lui?

ziua în care am mîncat lumea

noaptea asta m-a prins departe de fundătură e aproape ziua stelele clipeș șmecherește fără vreo hartă e greu să dibui dîra de sînge pe care am lăsat-o la plecare s-a uscat ori pesemne a fost ștearsă de vreun vînător ori mîncată de vreî stîrpitură cu voce groasă, plînsul unei femei îmi cutreieră măruntaiele și-mi soarbe creierul și-această suferință e cu atît mai dulce cu cît nu curge sînge îmi cînt încetșor la ureche – pui pui cu penele negre cuibul de marmură nu te vrea carnea mea strălucește și-ntîrzie (-n pămînt): miine va fi ziua în care am mîncat lumea.

fundătura homer

respir cu plămîanii altei lumi între zidurile astea vechi sînt amețit și greu nu mă pot ridica ușure la căderea serii – iată vaca asta strălucește de la o vreme singură pe cer cîndva am să mă îngrop de viu în pămînt. Voi lăsa doar o mîină afară pentru vechii trecători ai fundăturii homer (ulița-ngustă sub care trăiesc) voi indica sensul și direcția de mers cu policarul dreptei crescut monstros și zdrobit de apăsarea hulei care vineri va fi o zi va fi o noapte va fi scîrba asta de lumină. Respir cu o icoană în minte sînt secera întristării – omul mare plinge în somn.



Fondatori: Nicolae Diaconu și Ion Pogorilovschi

Editor: Fundația Constantin Brâncuși • seria nouă • ISSN 1223-9623



Rătăcind prin lumea gorjenească de ieri și de azi, nu se poate să nu încerci sentimentul trecerii unor praguri – adevărate melencolii ale culmilor – care, sfidând cursul primar al deslușirii vieții, încearcă să adauge împrejurărilor cotidiene un anume fast ce singularizează și la noi marile prietenii. Smulse din contextul înfățișând până la amănunt peisajul mioritic al Gorjului, personaje de excelență au confirmat în timp, reabilitând cu discreție vechi păcate ale prea păguboasei noastre inteligențe. Cu o îmbrățișare asumată definitiv, Dumnezeu a aranjat astfel ca marile spirite să se întâlnească și să viețuiască și pe aceste locuri, pe care ni le revendicăm cu nostalgie și cu mirare și cărora, din timp în timp, le aducem Omagiul nostru. De mult de tot, se povestește frumos cum că Ion, după naștere din satul Godineșt, a fost să se întâlnească prin viață cu mai tânărul Costache din Hobița Peștișanilor, cel care mai târziu îi va povesti în scrisori trimise cu poșta de Paris despre traiul lui săvârșit prin Lumea albă. Și ca să-i păstreze amintirea, Costache l-a desenat frumos pe Ion, înveșnicindu-l pentru totdeauna în lut într-o fotografie care așteaptă și astăzi în liniștea muzeului din marele palat. Și lui Ion, după ce a ajuns domnul negustor Ion Georgescu Gorjan și după ce s-a împreunat pe viață cu doamna lui Stanca, tot Dumnezeu – întru veșnică și duhovnicească mirare – i l-a dăruit pe Ștefan, care-a omenit peste ani neamul Gorjanilor.

Ștefan Georgescu Gorjan, inginerul școlit în Universitățile tehnice europene și unblat cu folos prin bibliotecile și marile muzee ale lumii, a fos cel care a păstrat prețuirea și admirația autentică față de cel ce a ajuns a fi prin viață și opera lui sculptorul Constantin Brâncuși. S-a întâmplat fericit ca două mari doamne, Aretia Tătărescu și Milița Petrașcu, să reușească să-l aducă acasă pe sculptor și să-i ofere de lucru la ridicarea unui Monument. Constantin Brâncuși și-a luat de ajutor pentru lucrarea Monumentului pe fiul prietenului lui de tinerețe, pe tânărul de mare performanță tehnică, inginerul Ștefan Georgescu Gorjan. Împreună au ridicat Monumentul ajuns peste timp Coloana unui oraș cu fală în cultura lumii. Până târziu, până la capătul unei vieți în totalitate dăruită muncii, dar pândită nu de puține ori și de grele și triste încercări care-au lăsat urme, inginerul Gorjan a fost cel care a vegheat cu îndăjire pentru ca Monumentul – Coloană să existe mereu așa cum l-a gândit și l-a zămislit demult împreună cu sculptorul Constantin Brâncuși. A fost greu și nu fără multe necazuri. S-a întâmplat și ceea ce nu și-ar fi închipuit nimeni. S-a făcut în așa fel ca Monumentul să nu mai existe un timp. După o vreme tulbure și încă neelucidată nici măcar juridic vorbind, Dumnezeu și-a întors iar fața spre orașul lui Brâncuși. A curs multă apă pe Jiu și pare a fi bine...

Acum, la ceas de mare sărbătoare a Recunoștinței fără de sfârșit, se cuvine adus un Omagiu și lui Nicolae Diaconu și Ion Pogorilovschi, doi ctitori cu viziune pe str. Calea Eroilor, care în anul 1995 au pornit să împlinească pe hârtie povestea sculptorului și a Lucrării lui. Și această poveste s-a numit de atunci – revista *Brâncuși*. Încercăm să înnodăm iar firul acestei povești, dăruindu-Vă din nou revista, cu speranța că vă vom stârni interesul, prefigurând împreună un viitor senin cunoașterii vieții sculptorului Constantin Brâncuși și comentării capodoperei sale. Călătoria noastră începe... E toamnă, un vid desăvârșit cufundat într-o lumină aproximativă se refugiază ocupând dinspre margini orașul. Brâncuși, "sumbru și sobru, cum se cuvine", în singurătatea-i proverbială, sorbindu-și cafeaua în pridvorul casei de oaspeți de lângă catedrala cea mare împrejmuită cu sfinți și tuiitori de carte, pare a fi cuprins și el de criza de timp – criza noastră cea de toate zilele –, care ne macină tuturor amintirile cu o plăcere pe care ne-am fi dorit-o trecătoare. Privește, impasibil, ninsoarea cu flori, surzând complice, oglindit în lumina subțire de toamnă tolănită leneș pe caldarâmul amprentat și lucios ca o coapsă.

Vasile VASILESCU

La Brâncuși

Mă servesc de amintire, de această formă afectivă a memoriei – cum a definit-o Kierkegaard, după cît mi-amintesc – cu toate imperfecțiunile ei. De altfel, istoria, memoriile și jurnalele, aceste alcătuiuri din fapte și reflecții, nu sînt mai aproape de adevăr. Chiar ideea platonică, considerată ca arhetip, dacă nu este revelată, ci numai închipuită, este o plăsmuire mitică mai aproape de adevăr.

Într-o zi, înaintea ultimului război, căutam, cu prietenul meu Haig Acterian, un tip de om pe care să clădim poziția noastră în frământarea vremii. Căutam o certitudine spirituală. Am examinat toate tipurile, de la omul religios la omul tehnic și n-am putut citi în om decît preaomenescul - folosind un termen al lui Nietzsche - în care omenescul, neomenescul și supraomenescul se amestecau haotic. Am renunțat la căutarea certitudinii în om. Eram stăpîniți de ideea ordinii și de neliniștile devenirii.

Așa am ajuns la termenii gnoseologici: Divinitatea, omul, lumea, adevărul eroarea, frumosul, uritul, sacrul, satanicul, absurdul și sensul și la oglindirea lor în artă, unde purul inspirat se împletește cu forma și sensul, căutate în om și-n natură, sau în om, ca-n expresionism. Așadar, căutam un artist, pentru a constata care sînt limitele artei, în cunoașterea vieții și lumii și dacă limbajul artistic, alcătuit din imagini și semne, este mai aproape de adevăr decît limbajul științei, alcătuit din semne neevocatoare. În treacăț fie zis, imaginea și semnul alunecă, în artist și-n omul de știință, peste obiect, artistul autonom nedepășind frumosul închipuit, iar omul de știință autonom nedepășind semnul util.

Atunci, Haig mi-a spus că Brâncuși se află în București și locuiește la hotel “Bulevard”. Haig mi-a propus să mergem la Brâncuși «*ca să constatăm cum se oglesc în spiritul lui viața și lumea*». Apoi a adăugat: “*desigur, trebuie să ținem seama că nu ne întîlnim cu un teolog, cu un filozof, sau cu un savant, ci cu un mare artist*”. “*Să mergem*”, i-am răspuns, “*fiindcă sînt curios să aflu conținutul acestor termeni: vocație, inspirație, sens, căutare, expresie, imagine și simbol. După cîte știu, Brâncuși nu este un intuitiv, fiindcă tăcerea și infinitul, chiar prin coborîrea lor în cuvînt sau materie, în sfera mijloacelor omului mărginit la jocul dintre imagine și simbol, nu-și pierde caracterul lor inefabil. Apoi, omul rămas aici, căutător de forme și sensuri, se poate situa arbitrar dincolo de bine și de rău, ca Nietzsche. Perspectivism estetic (Charles Adler)*”. “*Un lucru este cert*”, a spus Haig, “*Brâncuși este un artist adevărat, în stilul căruia se oglindește sufletul neamului său*”. “*Vom afla*”, am spus eu, “*dacă arta este mimesis, plăsmuire autonomă, sau*

manifestare a inspirației. Omul, această creatură, este un dat primordial, care se desfășoară în timp și-n spațiu, în etape, ca un damnat, sau el stă sub semnul înnoirii, adică viața lui este constantă, sau permanent neliniștită de cum ar trebui să fie. Cu alte cuvinte: totul se află în el din primordii – fixism, sau evoluție ca desfășurare dintr-un început – , sau evoluția este creatoare (Bergson)? Prin viață, așa cum trebuie să fie, omul se mișcă în lumea valorilor, cum au fost definite aceste poziții comportamentale ale omului, determinate, sau presupus autonome”, am încheiat eu.

Haig, acest eminent regizor, mi-a spus: “*Vom merge la Brâncuși, fiindcă artiștii se mișcă liberi între cer și pămînt, neconstrînși de limbajul științific sau comun*”. Eu am adăugat: “*în poziția inactuală a artiștilor adevărați se pot întîlni: concretul, scopul, idealul, tristețea, bucuria, paradoxul, rătăcirea, absurdul, abisul, speranța, disperarea, ordinea, dezordinea, hazardul, trivialul și purul. Ca să aflăm esențele acestor stări, trebuie să mergem la artist. În fond, totul se reduce la semn, lucru, autonomie, heteronomie, etic, estetic, figurativ, nefigurativ, sugestie, evocare, inspirație și căutare. Așa ne putem apropia de conținutul și forma operei de artă*”.

Haig a aranjat întîlnirea. Cînd am ajuns la Brâncuși, seara, ne-a primit cu întrebarea: «*De ce-ați venit la mine?*»

I-am răspuns eu: “*Cînd vă aflați dumneavoastră în București, numai două primiri sînt deosebite: la Palat și la dumneavoastră. Și-apoi, noi dorim să aflăm de la un mare artist dacă arta trebuie să aibă mesaj și dacă mesajul ei este mai aproape de adevăr decît comunicările științei*”.

“*Luați loc*”, ne-a poftit Brâncuși.

Prima mea întrebare a fost: “*Cum suportați captivitatea naturii?*”

Brâncuși: “*Nu mă simt captiv. De altfel, simt în mine o forță care îmi aparține. Eu admir alcătuirea pietrei și lemnului, pe care omul le desfigurează. Te-ai uitat vreodată cum sînt alcătuite aceste lucruri?*”

Eu: “*În liceu, am văzut la microscop o lamă cu un preparat vegetal. Am privit-o cu indiferență*”. Apoi, am făcut o ușoară ironie: “*Eu pot fi satisfăcut că, nefind artist, nu mi-am permis niciodată să desfigurez piatra și lemnul*”.

Brâncuși s-a uitat curios la mine. Am citit în chipul lui expresia limitelor artei față de obiectele contemplete. Apoi i-am vorbit despre artistul captiv al ochiului și despre artistul inspirat. Haig a ținut să adauge că eu situez inspirația deasupra inițierii, în aceasta din urmă fiind mult meșteșug.

Eu: “*Neinspiratul se înecă în semne și materie*”.



Brâncuși: “*Este foarte adevărat. Poate cineva să doarmă în cameră cu o statuie?*”. Am răspuns: “*Și eu încerc, spiritual, să mă mișc între lumea vizibilă și cea invizibilă, dar neartistic*”.

Arătînd spre mine, Brâncuși l-a întrebat pe Haig: “*Cu ce se ocupă?*”

Haig: “*Este un spirit care urmărește înlăturarea erorilor mintale și greșelilor morale, ale sale și ale altora*”.

Brâncuși către mine: “*Și ai reușit?*”

“*Nu. Fiindcă omul singur nu ajunge la adevăr, mișcîndu-se între rătăcire și nimereală. De aceea, Socrate a vrut să caute un zeu, în dialogul Carmide, pentru a afla ce este înțelepciunea. Haig și cu mine dorim să discutăm cu dumneavoastră arta hieratică și arta voluptății*”.

Brâncuși: “*Vă ascult*”.

A început Haig, afirmînd că omul artist se mișcă liber între cer și pămînt. Am continuat eu:

“*Artistul poate exprima voluptatea, fiind captivul clipelor, iar cel care practică arta hieratică este stăpînit de pasiunea purului și vrea să înlăture greșelile morale, să producă în contemplator și-n consumatorul de artă katharsisul aristotelic, purificarea sufletului și moravurilor, împletind esteticul cu eticul*”. Am mai afirmat că știința poate fi utilă, dar indiferentă moral. În știință se caută înlăturarea erorilor și descoperirea mijloacelor utile, în lupta de conservare și adaptare omul căutînd, prin cunoaștere, să se stăpînească și să stăpînească natura. Apoi i-am întrebat pe Brâncuși: “*Cum puteți evita, în geometrismul simplificator al dumneavoastră, decorativul?*”

Brâncuși: “*Opera singură exprimă răspunsul. Adică, dacă spune sau nu spune ceva*”.

Eu am citat o definiție a artei, aparținînd lui Charles Maurras: “*Arta este jocul aparențelor*”.

“*Numai atît?!*”, a zis Brâncuși.

Eu: “*Nu, nu numai atît. Artiștii se mișcă la confiniul dintre vizibil și invizibil, Oricîtă putere spirituală ar avea artistul, el nu poate realiza o artă pură. Arta nefigurativă sugerează, cea figurativă evocă. În ceea ce privește rostul acestor două stiluri, cred că decide mesajul. Să ne gîndim la strălucitul Giotto. În arta sa se împletesc: sugestia, evocarea și pasiunea adevărului. Dar, petrecîndu-se aici, Giotto exprimă un joc în care dincolo este oglindit aici, ca ideea platonică, meșteșugul și mijloacele pămîntești menținîndu-l în calea spre perfecțiune. Arta lui Giotto ne sugerează că pămîntul este sediul trecător al omului, iar mijloacele oferite de natură servesc aspirația, care le depășește, deși nu poate fi atînsă. Oricare mare artist este neliniștit fiindcă rămîne debitor idealului său*”.

Apoi Haig a formulat scopul principal al vizitei noastre. Fiindcă noi veniserăm la Brâncuși să obținem răspuns la o singură întrebare semnificativă și anume: care a fost ideea care a prezidat la înfăptuirea operei “Pasărea măiastră”.

Cînd l-am întrebat, a răspuns: «*Am șlefuit materia pentru a afla linia continuă. Și cînd am constatat că n-o pot afla, m-am oprit, parcă cineva nevăzut mi-a dat peste mîini*».

Vizita a luat sfîrșit. I-am mulțumit lui Brâncuși pentru ospitalitate și pentru conversație și am plecat. Pe drum i-am spus lui Haig:

«*Mă gîndesc la arta combinatorie a lui Leibniz întemeiată pe trei termeni: infinitul, continuul și limita, cum s-a spus. Răspunsul lui Brâncuși, gnoseologic și moral, exprimă limitele artei, un artist, chiar excepțional, neputînd depăși mărginirea impusă de condițiile lumii de aici. Brâncuși este neliniștit de realul intangibil, ca orice mare artist care nu poate fi mulțumit de jocul ipotezelor*».

Petre ȚUȚEA

(text publicat în almanahul Viața Românească, 1985, sub pseudonimul Petre Boteanu)

Limitele artei lui Brâncuși

Într-o seară de octombrie 1930, într-o seară al cărei opal misterios reliza pentru mine

„Octobre pale et pur”

din poezia lui Mallarme, într-o seară mai limpede și mai palidă decât alte seri, cînd însoțeam, pe una din cărările orașului, pe sculptorul Constantin Brâncuși, l-am ascultat spunându-mi, despre arta căreia se âncinase, cuvinte de tristă nedumerire.

Era poate o îngenunchiere a sculptorului înaintea acestei seri înflorate, o abdicare înaintea acestei naturi fluide, mișcătoare și ascunse, pe care geniul său de statuar n-ar fi putut-o nciodată exprima. Sau poate ca se petrecea cu el fenomenul care se constata la grecul antic. Trăind în frumosul pe care-l concepa, ca într-o altă dimensiune a spațiului, acest frumos nu-i mai preocupa reflecțiunea. Problemele lui îl nedumereau.

Constantin Brâncuși are desigur sufletul meșterului antic. El trece azi drept unul din cei mai mari sculptori ai lumii – lucrul mîinilor sale e admirat în cele două continente –, dar la Paris unde și-a construit atelierul, el duce o viață de meșter din alte vremi, tăind și săpând singur imense locuri de piatră, modelând și lustruind statui de o splendidă frumusețe.

Brâncuși are consștiința severă a măiestriei sale. Atent la toate condițiile lucrării pe care o execută, cunoscător al puterilor virtuale, al limitelor materialului modelat, el știe să facă vorbi luciuл bronzului, ariditatea pietrei, castitatea marmorei, la maximul de elocvență de care sunt capabile structura, rezistența și precizia unui material dat.

Și deși lucrările pe care le produce afectează forma prea simplă a ovalului, a sferei, a elipsei, niciodată o sferă, un oval sau elipsă oricât de geometric perfecte, nu vor realiza o idee de Brâncuși.

Arta sa este fructul unei lungi elaborări. Un complex natural – complexul uman al modelului dorit –, un om, cu infinitul său personal, cu caracterle care-i sunt proprii, cu perspectiva de sugestii pe care el însuși o deschide sculptorului, este ridicat la măsura idealului său. O formă de Brâncuși exprimă infinitate de forme, fiecare din ele e rezultanta unui complex minor. O marmoră de Brâncuși este o marmoră vie. Ea are acea misterioasă expresivitate, acел suflet pe care-l dăruie alintarea materială și misitică a sculptorului, adorația continuă a mîinilor sale și atenția fluidă cu care o pătrunde și o modelează spiritul său. Căci se petrece o fascinație reciprocă între creator și operă. O magie care se exaltă de ritmul pe care l-a creat. În linia aceasta de o sinuozitate perfectă, în această vultă melancolică, sculptorul a rezolvat – dar printr-o neîncetată perfecționare, printr-o lucrare metodică, aridă – o mie de intenții de grație, de muzică și de lumină.

Așa e *Portretul domnișoarei Pogany*. Umanitatea ei singulară, personalitatea, specificul ei corporal, se rezolvă într-un oval de mare duioșe – capul – și într-o vultă a cărei muzicală arcuire evocă fluiditatea lebedei.

Așa e *Torsul*. O marmoră în linia căreia sculptorul a înscris o idee rîmică, o idee de legănare infinită, ca a mării, o răcoare de stea limpede, de palidă stea profundă. Absolutul coapsei adorare.

Artă de intens lirism, al cărei izvor e o idee mistică de poezie – arta cea mai platoniciană din câte cunosc. Ea are idelitatea coloanei.

Filozofia lui Platon și coloana greacă sunt, de altfel, concepțiunii surori.

Coloana este statuia abstractă a omului, imaginea proporției, arhetipul geometric al corpului uman. Armonie de numere și cadențe, de forțe și de legi, orice coloană închide o cariatidă, rezolvă geometric complexul de relații al corpului uman. Sculptura lui Brâncuși e fructul aceleași puteri de abstracțiune, al aceluiași nesațiu de absolut.

Să adiraăm statuia *Paserii de aur*. E un simbol al infinitului. E figura aproape imaterială a zborului. Nimic din atributele paserii nu apar în acest bolid fusiform. Doar oensiune spre zenit, o vigență în spațiu.

Acest dor de geometrie, această pasiune pentru formele abstracte – luma privită ca o construcție gratuită a inteligenței – își are izvoarele în idelismul platonician.

„Ceea ce numesc aici frumusețe a formei – scrie Platon în *Philebos* – nu e ceea ce lumea exprimă cu acest cuvânt, frumusețea făpturilor vii sau a icoanelor pictate. Numesc frumos numai ceea ce este rectiliniu sau circular, și suprafețele și solidele compuse reciliniu prin compas, prin linie sau echer, căci numai acestea nu sunt frumoase sub anumite condiții, ci în sine și prin natrua lor.”

În acest paradis de forme, Brâncusi și-a construit sculptura. O lume de idei, de simboluri și figuri ciudate, o lume care atinge în marea-i intelectualitate zonele de ceață ale misticei.

lată capul *Muzei adormite*. Liniștea lui vine din marmora templelor. Muzica lui a inspirat altădată pe Praxitel. Iată acele figuri de stil arhaic, în care piatra însăși pare roasă de timpuri, și care, ca statuile dezgropate, exercită magia altui ev.

I-a plăcut lui Brâncuși să rivalizeze, arare, în sculptură, cu timpul. El a dăruit unor lucrări ale sale ceva din frumusețea unei lespezi milenare, a unei pietre modelate de valuri, modificate de timp, de geniul misterios al întâmplării pe care, ciudat, Platon însuși o credea și mai presus de artă – generatoare de frumos.

Prin mistica platoniciană, Brâncuși exprimă însă mai puternic fenomenul românesc. De misticismul platonician, de geometria riguroasă a concepției lui Brâncuși se leagă în mod natural stilul artei noastre însăși. Artă tragică și mediteraneană, artă a misticității și a luminii, prin destinele ei naturale – căreia Bizanțul, prin tradiția lui platoniciană, i-a confirmat darurile –, arta românească își are în Brâncuși pe cel mai luminos exponent al ei.

Bizantină, sculptura lui Brâncuși este fructul dogmei care interzicea chipul săpat, al dogmei care nu prescria decât sculptura geometrică, floarea, simbolul.

Fiu de țăran din gorj, Constantin Brâncuși exprimă într-o plastică incomparabilă acest dat al tradiției noastre. El este un sculptor de forme abstracte. O mie de ani de obscură artă țătânească, o mie de ani de geometrie săpată, se exprimă în arta acestui mare statuar.

Caracterul profund românesc al artei lui Brâncuși apare limpede în *Monumentul funerar*, simplă cruce cu acea undulație a brațelor propie crucilor de țară sau în Coloana fără sfârșit, al cărei motiv romboidal repetat vertical sugerează, prin egalitatea-i ritmică, ideea de infinit. Acest motiv romboidal aparține



sculpturii populare în lemn.

Dar linia de forță pe care e situat Brâncuși, calea regală a tradiției pe care o reprezintă, duce și mai departe. O artă e cu atât mai valoroasă cu cât pune în lumină o mai veche tradiție, și integrează armonios complexe mai variate de cultură.

Sculptura lui Brâncuși participă și la arta preistorică. Acest oval perfect, melodia acestei arcuiri incomparabile, era imaginea unui cult preistoric, simbolul fecundității, forma rituală a lumii.

Și e stranie și tulburătoare această figură – ovalul, elipsa – care, ancorată în matricea vieții, în formele elementare ale biologiei, ajunge să închipuie ideee celei mai curate frumuseți. Dar oare nu același oval e imaginea geometriei cosmice, principiul genuin al lumii, drumul stelelor, garanția perfecțiunii divine.

Arta lui Brâncuși exprimă, așadar, solidaritatea misterioasă dintre această idee de frumusețe cosmică, cea mai nobilă tradiție idealistă șă cultura însăși a poporului românesc.

În esența ei, această artă apare ca rezultatul unei mari puteri de abstracțiune, a unei sete de forme apollonice, solare. Cariera lui Brâncuși n-a fost decât o cucerire de lumină.

De aceea, cum îl ascultam în seara transparentă de octombrie, rostindu-se nedumerit despre frumosul pe care-l împietrise, mi-a venit în minte imaginea lui Dante, care, în Paradis, fascinat de lumina sferelor pe lângă care trecea, pierduse conștiința orientării și nu mai știu dacă urcă sau coboară.

Atunci privi apre Beatrice,

„La donna mia ch'io vidi far piu bella”,

și văzând că fața ei se făcea mai luminoasă, înțelese că urca.

Sculptura lui Brâncuși e o trecere în lumină mai înaltă.

Dan BOTTA

(Dan Botta a prezentat la Radio București o conferință cu titlul Sulptorul Brâncuși la data de 6 septembrie 1933. Textul revăzut de autor a fost publicat sub titlul Constantin Brâncuși în România literară, București, an II, nr. 82, 30 septembrie 1933.

Același eseu a fost inclus de autor cu titlul Limitele artei lui brâncuși în volumul Limite, 1936, colecția Gândirea a Editurii Cartea Românească. În aceeași formă, esul a fost republicat în Scrieri, vol. 4, Eseuri, București, Editura pentru Literatură, 1968 și ultima dată, în volumul Limite și alte eseuri, București, editura Crater, 1996.)



Acum câteva decenii, pe la începutul anilor 70, regretatul Theodor Enescu, eminent cercetător al artei moderne românești, autor al unui important studiu despre Brâncuși, publicat postum, propunea înființarea unui centru de studii brâncușiene în cadrul Institutului bucureștean de istoria artei. Inițiativa venea după ce în 1967 Colocviul internațional Brâncuși reunise la București istorici de artă dintre cei mai cunoscuți la ora aceea și marcase un moment important în recuperarea operei sculptorului român celebrat ca pionier al sculpturii moderne de către istoriografia de artă de după cel de al doilea război mondial, când arta primei jumătăți a secolului al XX-lea a fost supusă unei reconsiderări și reevaluări valabile în liniile ei mari și astăzi.

Nu am suficiente date pentru a putea reconstitui de ce nu a putut deveni realitate, la acel moment, Centrul de cercetări Brâncuși. Probabil restructurarea institutelor de cercetare din 1975, cu tot ce a presupus ea ca limitare a autonomiei Institutului, să fi lăsat în umbră propuneri de felul celei, atât de bine venite, a lui Theodor Enescu.

În 2008 s-a ivit totuși un prilej pentru a repune în discuție această bună intenție rămasă nefructificată, atunci când Institutul a primit donația Barbu Brezianu, istoricul de artă care și-a legat numele de studierea operei lui Brâncuși, la început în calitatea sa de cercetător în cadrul Institutului, dar continuată, cu același élan, până la venerabila vârstă de 98 de ani.

Barbu Brezianu a făcut parte dintr-o generație strălucită și totodată greu încercată. A fost coleg și prieten cu Constantin Noica, Mircea Eliade, Petru Comarnescu, Eugen Ionescu, pentru a pomeni doar câteva nume de mare rezonanță. După instaurarea comunismului este nevoit să renunțe la cariera juridică. Începe să scrie despre Brâncuși în 1964, anul publicării primului său articol, într-un

moment în care chiar pe plan mondial bibliografia brâncușiană era precară, iar sculptura sa de tinerețe practic necunoscută. Or, tocmai aceasta din urmă a devenit punctul cheie al studiilor sale. Cu o stăruință și acribie ieșite din comun Barbu Brezianu a publicat timp de peste patru decenii numeroase articole și studii care au scos la lumină documente, mărturii, informații, fotografii inedite, un material excepțional ca bogăție și semnificație. Pornind de la acest adevărat corpus documentar istoric de artă Barbu Brezianu a stabilit datări care nu au fost infirmate nici azi, conexiuni, surse, filiații, interpretări ale operei și gândirii brâncușiene. Devoțiunii fără limite a exegetului față de subiectul său îi datorăm astăzi identificarea multor nuanțe ale complexității fizionomii morale și spirituale a lui Brâncuși, care corectează stereotipul vehiculat la un moment dat, cu multă insistență, al „țăranului de la Dunăre”.

În 1974 Barbu Brezianu publică prima ediție a lucrării sale „Opera lui Brâncuși în România”, despre care sculptorul american Isamu Noguchi, elev al lui Brâncuși, scria: „....e probabil cea mai bună prezentare a operei și vieții unui artist pe care am întâlnit-o vreodată. Logica ei este superbă căci toate elementele, corelate sau nu în timp, sunt situate în perspectiva lor istorică. Ele primesc astfel un relief și o semnificație admirabile.”

Contribuția majoră a lui Barbu Brezianu la cunoașterea operei lui Brâncuși, sintetizată în cele patru ediții ale lucrării citate - 1974, 1976 – ediție română și engleză, 1998, deasemenea ediție română și engleză, a fost recunoscută ca deschizătoare de drum de către toți exegeții importanți ai operei sculptorului român. Ultima ediție a fost completată cu prețioase informații și documente altă dată cenzurabile.

Barbu Brezianu nu s-a rezumat la cercetarea de tip academic. A știut să fie un polemist redutabil

ori de câte ori a simțit că este nevoie, de pildă cu ocazia îndelungatei controversе pe tema restaurării Coloanei infinite de la Târgu-Jiu, când cu argumente de necontestat s-a pronunțat cu toată energia împotriva demolării ei. Au fost poate și împrejurări când dreptatea nu a fost cu totul de partea lui, dar nimeni nu este infailibil.

Barbu Brezianu a dorit ca arhiva și biblioteca sa să ajungă în Institutul care i-a înlesnit și încurajat studiile, astfel încât la sfârșitul anului 2008, Andrei Brezianu, fiul său, a donat Institutului, o parte, și insist asupra acestui cuvânt, dar o parte însemnată a bibliotecii, corespondenței, precum și dosare documentare tematice în număr de aproape trei sute. Corespondența cuprinde două pachete importante de scrisori ale istoricilor de artă Ionel Jianu și Sidney Geist. Pe lângă acestea numeroase alte scrisori dau măsura ramificatelor relații profesionale pe care Barbu Brezianu a reușit să le întrețină într-o perioadă în care a coresponda cu “străini” nu era tocmai bine văzut și presupunea nu puține abilități de comunicare. Dosarele conțin însemnări, fișe de lectură, tăieturi de presă, broșuri, cataloage, fotocopii, fotografii, uneori scrisori, tot ceea ce formează partea nevăzută a muncii istoricului de artă, fructificată numai parțial în scrierile editate în funcție de urgențele momentului.

Oglindă fidelă a laboratorului istoricului de artă, arhiva ne familiarizează nu numai cu un stil de lucru, dar și cu o forma mentis care se distinge printr-o curiozitate vie și un apetit pentru cunoaștere excepțional. Sesiunea de comunicări, organizată la Institut în 2010, intitulată “Arhiva vie – în jurul donației istoricului de artă Barbu Brezianu”, a fost un început al activității de punere în valoare a multiplelor fațete ale donației, de atragere a unor cercetători din alte instituții – de pildă de la Universitatea de artă și Muzeul de artă contemporană, - de preocupare sistematică pentru

continuarea studiilor brâncușiene, care în treacăț fie spus nu au lipsit în ultimii douzeci de ani, dacă ar fi să pomenesc doar de organizarea, cu sprijinul Academiei, a simpozionului internațional din 2001 cu participare internațională prestigioasă și publicarea lucrărilor în volum.

Bogăția donației și implicit obligația care revine Institutului de a o organiza și face accesibilă, ne-a reamintit mai vechea inițiativă a lui Theodor Enescu și ne-a îndreptățit să solicităm Academiei, și să primim acordul, privind înființarea Centrului de studii brâncușiene “Barbu Brezianu”.

Aș zice că abia din acest moment au apărut dificultățile reale în ceea ce privește posibilitățile practice, efective legate de prelucrarea arhivei și concomitent de afirmare a Centrului în viața culturală și științifică.

Se pare însă că spiritul lui Brâncuși a veghiat și anul trecut un colectiv de cercetători ai Institutului de Istoria Artei a câștigat finanțarea Centrului Național al Cercetării Științifice pentru proiectul intitulat “Sfântul din Montparnasse” între document și mit: o sută de ani de exegeză brâncușiană”, proiect elaborat împreună cu colegele mele din Sectorul de artă modernă și contemporană, pe care doresc să le menționez pe toate - Irina Cărăbaș, Corina Teacă, Ruxandra Beldiman, Virginia Barbu, Olivia Nițș. Asupra acestui proiect abia început aș vrea să insist, prezentând câteva din punctele sale de interes.

Proiectul prevede inventarierea celor trei compartimente ale donației – biblioteca, corespondența, dosarele documentare pentru a putea fi puse la îndemâna unui public interesat. Intervine desigur clarificarea preliminară a unor chestiuni care țin de clasificare și de criteriile alese.

Biblioteca și arhiva lui Barbu Brezianu sunt nu numai o sursă bogată pentru cercetări viitoare, ci și o incursiune în laboratorul unui istoric de artă exemplar în primul rand prin curiozitate intelectuală. Se poate spune fără a exagera prea mult că fiecare carte conține între filele ei încă o carte, compusă din cupuri de presă în principal legate de subiectul cărții. Brezianu era un împătimit al ziarelor, primul drum al zilei era la chioșcul de ziare, după cum era un mare frecventator al anticariatelor. Și pentru că anecdotele sunt revelatoare îmi amintesc ca Irina Fortunescu, soția și colaboratoarea lui Barbu Brezianu, îmi povestea cum a vândut, fără știrea lui, o carte la anticariat. Peste câteva zile Barbu a apărut încântat cu aceiași carte cumpărată de la anticariatul unde o lăsase Irina! Preocupările și pasiunile lui se regăsesc cartografiate în aceste anexe personale adăgate aproape fiecărui volum.

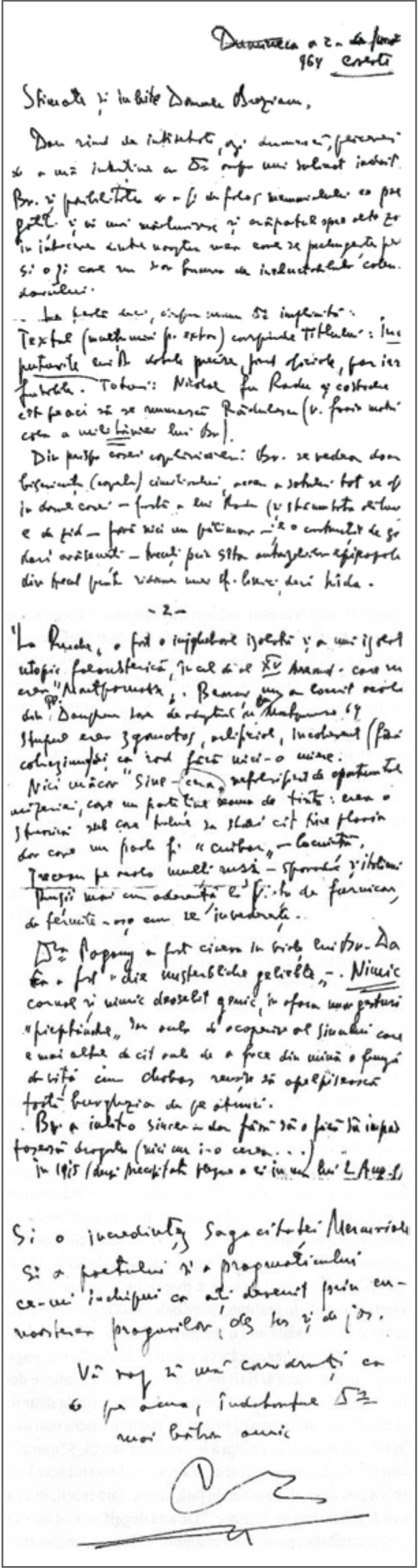
În treacăț fie spus, bibliotecile personale și arhivele ca expresie a unei subiectivități fac astăzi obiectul unor expoziții sui-generis itinerate prin toate colțurile lumii – de pildă artista și teoreticiana americană Martha Roesler și-a împrumutat biblioteca prestigiosului Institut național de istoria artei (INHA) de la Paris. Și la noi Lia Perjovschi și-a expus în câteva rânduri biblioteca.

La rândul lor cele aproape trei sute de dosare documentare tematice sunt doldora de însemnări, fotocopii, tăieturi de presă, reviste, cataloage, fotografii sau scrisori, în afara corespondenței arhivate separat și care vor rămâne la locul lor, nu pentru a păstra cu pietate inutilă gândul istoricului de artă, ci pentru că această ordine are o logică a ei, care pare să ofere cea mai bună scurtătură către subiectul cercetării. Se deschide astfel drumul și spre o cercetare a mecanismelor prin care istoria artei își construiește obiectul.

În ceea ce privește corespondența ne

propunem editarea unei selecții care să cuprindă cele mai relevante scrisori din pachetele Jianu și Geist, dar și scrisori primite de la figuri de prim plan ale istoriei artei europene precum Carola Giedion-Welcker, F.T.Bach, Eduard Trier, Udo Kultermann, Corrado Maltese, Eric Shanes, Nora Eliasberg, sau de la artiști ca Isamu Noguchi, Eugen Drăguțescu, Natalia Dumitrescu și Alexandru Istrati, utimii doi moștenitorii lui Brâncuși.

Proiectul prevede orzanizarea de colocvii, prelegeri, zile de studiu, unele sperăm cu



participare internațională, pe teme legate de interpretarea operei lui Brâncuși, finalizabile prin publicarea unui volum de studii.

În ultimii douăzeci de ani a apărut o nouă generație de istorici de artă cu alte lecturi, alte metodologii și alte problematici. Alte fațete ale operei lui Brâncuși care în urmă cu 30-40 de ani nici nu intrau în vizorul istoricului de artă au fost propulsate în prim plan – de pildă fotografia lui Brâncuși a cărei semnificație Friedrich Teja Bach a decriptat-o printre primii în calitatea ei de cheie de lectură a propriei opere sau relațiile complicate și subtile dintre Brâncuși și Duchamp pe care istoriografia americană le-a pus prima în evidență, temă de cercetare investigată și la noi de către Cristian Velescu, apoi serialitatea așa cum a fost ea înțeleasă și exploatată de către sculptorii minimaliști sau noile posibilități pentru arta publică și impactul ei asupra comunităților lor, subiect foarte actual peste tot în lume, deschide de remodelarea de către Brâncuși a conceptului de monument.

Istorici de artă ca Friedrich Teja Bach, Ina Klein, Paola Mola, Doina Lemny, Alexandra Parigoris, Jonathan Wood, Alex Potts, Anna Chave și alții au adus contribuții notabile la interpretarea operei brancusiene, cunoscute aici cel mult unui cerc foarte restrâns de specialiști. Se află printre obiectivele proiectului nostru introducerea acestor puncte de vedere într-un circuit mai larg mai larg și atragerea tinerilor cercetători spre subiecte de cercetare aparent epuizate.

Aș vrea să profit de acest prilej pentru a spune din nou că ar fi o datorie de onoare traducerea monografiei lui Friedrich Teja Bach, prestigios profesor de istoria artei la Universitatea din Viena, ani de zile director al Institutului de istoria artei de la aceiași Universitate, cea mai cuprinzătoare monografie de până acum asupra lui Brâncuși, apărută în 1987, deja acum aproape două decenii și care încă nu are o versiune românească, în condițiile în care ne revendicăm de la Brâncuși și când este cazul, dar și de prea multe ori când nu este. Cartea are o circulație foarte restrânsă, abia dacă o mână de istorici de artă sunt la curent cu ea. Poate dacă vom spune mai des cât este de importantă traducerea acestei cărți poate se va găsi un mecena dornic să finanțeze o astfel de întreprindere!

În acest moment Centrul de studii brâncușiene “Barbu Brezianu”, grație proiectului câștigat, se află sub auspicii bune și fără să ne propunem ținte de neatins vom încerca să asigurăm o anume continuitate cercetării nu doar a operei brâncușiene ci a fenomenului cultural care s-a creat în jurul lui Brâncuși.

Dar dacă ne este îngăduit să visăm ne-ar place ca România să găzduiască un institut precum Institutul Henri Moore din Leeds, instituție unică în felul ei care pornind de la legatul sculptorului, primul sculptor englez de reputație mondială, a dezvoltat un vast program de cercetare a sculpturii în accepție largită prin intermediul expozițiilor, burselor de cercetare, conferințelor și nu în ultimul rând al dezvoltării unei biblioteci și arhive specializate în sculptură internațională,

Este un model intangibil deocamdată, dar dacă eforturile noastre ale tuturor celor care vorbim despre Brâncuși s-ar orienta în această direcție poate un miracol va marca și postumitatea lui Brâncuși, a cărui viață, așa cum a spus-o el a fost o suită de miracole.

Ioana VLASIU

Brâncuși și Maurice Raynal

În DVD-ul realizat în 2011 la Centrul Pompidou, Brâncuși filmează. Imagini fără sfârșit, unele din cele mai impresionante scene sunt dedicate felului în care sculptorul și-a construit în 1932 marele șemineu din piatră de calcar (lîntou 53,5 x 276,5 x 45 cm / stâlpi 121,5 x 49 x 45 cm). Acest șemineu a figurat în numeroase fotografii ale atelierului brâncușian din Impasse Ronsin nr. 11 în prima încăpere, iar din 1936, va fi deplasat în a doua încăpere. În prezent se află la Centrul Pompidou, în atelierul donat de Brâncuși Franței, în sala nr 2.

În 1934, artistul a realizat un șemineu asemănător, pentru reședința de la Quincy Voisins a lui Maurice Raynal. La 28 noiembrie 1991, la licitația colecției Raynal de la Drouot Montaigne, lucrarea cu dimensiunile 162 x 255 x 44 cm a fost adjudecată pentru un milion de franci francezi.

Criticul de artă și scriitorul Maurice Raynal (1885-1954) a fost un promotor al cubismului, sponsor al revistei "Vers et Prose" (1905-1914), bun prieten cu Apollinaire, Picasso, Juan Gris și Fernand Léger. L-a întâlnit probabil pe Brâncuși la Bateau-Lavoir sau la cafenelele din Montparnasse.

S-a numărat printre semnarii protestului Pour l'indépendance de l'art, publicat la 25 februarie 1920 în „Le Journal du Peuple”, în sprijinul lui Brâncuși, a cărui lucrare – Prințesa X – fusese exclusă din expoziția Independenților de la Grand Palais.

Maurice Raynal semna alături de Tériade (1897 – 1983) în rubrica „Les Arts” din „L'Intransigeant” sub pseudonimul „Les deux aveugles” un frumos text intitulat Brancusi, raffiné paysan du Danube, ilustrând imaginea lui Brâncuși cioplind o coloană fără sfârșit (Ph. 832 din fototeca artistului).

Tăietura din ziar, aparținând sculptorului Mihai Onofrei, i-a fost comunicată inginerului Gorjan de către Barbu Brezianu și reprodușă în articolul inginerului The Genesis of the Column without end din „Revue roumaine d'histoire de l'art” (no 2, 1964). Traducerea textului în română de către inginerul Gorjan se găsește la p.53 din cartea sa, Am lucrat cu Brâncuși (Editura Universalia, 2004). O reproducem și noi.

„Această bardă din epocă străveche, atât de bine ascuțită, marchează aici figura de păstor cu barbă norocoasă a sculptorului Brâncuși.

Ca un pădurar închis într-o odaie, departe de codrii săi natali, cioplește lemnul pentru a scoate la iveală formele aspre, împinse până la chintesență, ale acestei „Coloane infinite”, pe care visează să o ridice într-o zi într-o piață publică foarte vastă și-al cărei cer să fie îndeajuns de înalt.

La fel ca Dunărea involburată a copilăriei sale, el ilustrește și piatra și îi dă o omenie tainică sub forme sintetizate până la simplitatea cea mai ascuțită.

În sfârșit îi dă și metalului noblețe și calități plastice, dezvoltându-i virtuțile intime și originale.

Brâncuși, care rămâne foarte legat de forța pământului, de obiceiurile /țărănești/ și patriarhale, mâncând pe o masă de piatră cioplită de el, /dormind/ într-un leagăn de

lemn pe care-l scobește chiar el într-un copac de mai multe ori /centenar/, Brâncuși este totuși cel mai rasat, cel mai rafinat și cel mai /cinstit/ dintre oameni.”

Fragmentul nu avea dată și era neclar pe alocuri. Colaborarea lui Raynal și Tériade la rubrica de artă din „L'Intransigeant” s-a desfășurat între 1928 și 1932, deci textul poate fi datat în această perioadă.

În arhiva brâncușiană donată în 1957 există o adresă de la „L'Intransigeant” din 8 octombrie 1928 semnată Raynal, intitulată “Dragă prietene”, prin care sculptorul era întrebat dacă socotește că Parisul este orașul care favorizează cel mai mult spiritul creației artistice și de ce. Din arhiva intrată în 2003 prin Dațiune, aflăm că Raynal și Tériade i-au trimis sculptorului adrese de la „L'Intransigeant” în 1929 și de la „La Bête noire”, în 1935.

Din scrisorile primite de Brâncuși de la Fernand Léger, aflăm că la 24 septembrie 1921 artistul era invitat la prânz alături de familia Raynal, iar la 20 mai 1937 a fost chemat la o întâlnire cu mai mulți critici și cu Raynal, care toți țin mult la el.

În biblioteca lui Brâncuși s-a păstrat colecția “Vers et Prose” din 1905-1914.

În indexul Dațiunii din 2003 se consemnează o adresă de la „Minotaure”, din 1933, semnată Tériade. „Minotaurée” a fost o publicație de lux, dedicată universului suprarealist antebelic, creată de Albert Skira între 1933 și 1939 și editată de Tériade până în 1936. Familia maharajahului de Indore, cel care își dorise un brâncușian Templu al Meditației, era abonată la „Minotaure”.

Fotografii realizate de Brâncuși reprezentând vederi ale atelierului său și sculpturi, împreună cu câteva aforisme ale sale (Les hommes nus..., Le poli..., La simplicité), au fost publicate în revista “Minotaure”, nr 3-4 din 1933, alături de fotografii ale atelierelor altor sculptori (Giacometti, Lipchitz, Laurens, Despiu,

Maillol), datorate lui Brassai.

Imaginile erau precedate la p. 40-41 de un text semnat de Maurice Raynal, intitulat Dieu – Table – Cuvette.

Acest titlu, menționat în bibliografiile referitoare la Brâncuși, m-a intrigat și am încercat să-l consult. După multe eforturi, am reușit să obțin o copie a articolului lui Raynal prin bunăvoința domnului Vladimir Pană, căruia îi sunt foarte recunoscătoare.

Textul nu menționează numele nici unui sculptor, cu excepția lui Rodin. Criticul se referă la felul în care se desfășoară procesul de creație a unui artist ce modelează lutul, încercând să materializeze o concepție întrevăzută timp de o clipă. Singurul țel al artistului este să smulgă secretul ideii care l-a iluminat. Eboșa realizează intenția spontană, perfecționarea sa o strică. După părerea criticului, s-ar putea scrie un compendiu admirabil de artă, dacă s-ar valoriza evoluția eboșelor creatoare în decursul anilor, cu condiția abandonării restului pentru eternele cronici de modă.

Textul lui Raynal nu are legătură cu creația brâncușiană. Este strâns legat de titlu. Dieu – Table – Cuvette este de fapt un citat dintr-o fabulă de La Fontaine, Statuarul și statuia lui Jupiter, în care se spune că:

„Un bloc de marbre était si beau
Qu’un statuaire en fit l’emplette.
«Qu’en fera, dit-il, mon ciseau?
Sera-t-il dieu, table ou cuvette?»”

[Un bloc de marmură era atât de frumos, încât un statuar l-a cumpărat. “Ce-o să facă din el dalta mea, s-a întrebat. Va fi zeu, masă sau cuvetă?”]

Același citat l-a inspirat și pe Honoré Daumier (1808-1879). Acesta a publicat la 12 aprilie 1869 în „Le Charivari” un desen reprezentând un bărbat care cioplește o stană de piatră pe care stă scris „Bloc electoral”. În legendă figurează aceeași dilemă – zeu, masă sau cuvetă.

Ilustrarea textului lui Raynal cu fotografii din atelierile sculptorilor lasă cititorii să tragă singuri concluziile.

Este semnificativ că Brâncuși nu a acceptat ca Brassai să-i fotografieze atelierul și a ales el însuși imaginile reprezentative. Este vorba de imagini de ansamblu, în care printre blocuri de marmură și bușteni se zăresc Vrăjitoarea, Negresa blondă, Pasărea în spațiu, Socrate și Prințesa X (Ph. 37) sau Coloana sărutului, D-ra Pogany, Platon, Cupa (Ph. 7). În alte imagini de detaliu vedem Nou-născutul ogîndindu-se pe tava suport, în preajma Muzei adormite (Ph.26) sau Peștele pe masa suport, având în fundal partea de jos a coloanelor (Ph.7).

Fotografiile atelierelor de sculptori publicate în 1934 în “Minotaure” au fost expuse alături de altele la Leeds Art Gallery, între 25 septembrie 2001 și 6 ianuarie 2002, în expoziția „Close Encounter”, dedicată atelierelor sculptorilor în epoca aparatului de fotografiat.

De articolul lui Raynal și de esul fotografic al lui Brassai s-a ocupat cercetătorul Jonathan Wood în revista de artă “Ligeia”, în numărul 57-60 din 2005.

Acum, în 2012, am încercat și eu să urmăresc legătura dintre scriitorul Raynal și sculptorul Brâncuși, în măsura în care am reușit să găsec documentația necesară.

Lizica Codreanu și avangarda pariziană

La 30 noiembrie 2011 am primit de la doamna Doina Lemny, cercetător și muzeograf la Centrul Georges Pompidou din Paris, un volum superb – Lizica Codreanu, une danseuse roumaine dans l'avant-garde parisienne. Cartea Doinei Lemny a văzut lumina tiparului în septembrie 2011, are 116 pagini, cu numeroase ilustrații de foarte bună calitate, a beneficiat de sprijinul Centrului național al cărții din Franța și al Institutului Cultural Român și a apărut la Fages editions, Lyon.

Preocuparea doamnei Lemny pentru Lizica Codreanu este de mai veche dată. În mai 2006, la București, la Simpozionul internațional închinat Avangardei românești, sub egida ICARE și ICR, dânsa a prezentat o interesantă comunicare despre “Lizica Codreanu în Le P'tit Parigot”.

Cunoașterea temeinică a arhivei sculptorului intrată recent în patrimoniul MNAM a îndreptătit-o pe Doina Lemny să scrie documentat despre surorile Codreanu, sculptorița Irina (1896-1985) și dansatoarea Lizica (1901-1993), românce aflate în preajma artistului încă din 1922, prietene apropiate până la sfârșit. Studiarea unor importanter scrieri de specialitate în domeniul dansului i-au permis doamnei Lemny să formuleze pertinente concluzii privind caracterul de avangardă al realizărilor Lizicăi.

Demersul cercetătoarei a valorificat și o lucrare românească mai veche, traducând pasaje interesante și folosind informații biografice inedite. Este vorba de cartea nepotului de soră al Lizicăi și Irinei, regretatul Dragoș Morărescu – Lizica Codreanu și avangarda pariziană, publicată în iunie 2002 la editura Arimos din București, într-un tiraj de 300 de exemplare. Cartea lui Dragoș Morărescu cuprindea un excurs biografic, o prezentare a Lizicăi datorată lui Jean Kessel în 1925, 15 scrisori de arhivă, în facsimil și traduse – din care șapte de la Fernand Léger, patru de la Brâncuși, una de la Tzara -, 15 imagini de album, 38 de facsimile ale programelor sau afișelor spectacolelor la care artista a participat între 1918 și 1926, date biografice pentru perioada 1901-1993, un index de nume, precum și o biografie selectivă cu 11 titluri. Regăsim imaginea Lizicăi care a inspirat un cap în bronz de Irina Codreanu, un frumos portret fotografic de Brâncuși, o gravură de Alex Iacovlev și desene de Lucia Dem. Bălăcescu, Larionov și Dragoș Morărescu.

Cartea Doinei Lemny folosește o mare parte din materialul de arhivă primit direct de la Jean Fontenoy, fiul Lizicăi, care există și în cartea lui Dragoș Morărescu. Calitatea reproducerilor este însă incomparabil mai bună, iar traducerea multor date face informația accesibilă cititorilor francofoni. Volumul apărut în 2011 cuprinde și numeroase fotografii referitoare la activitatea Lizicăi după încetarea perioadei de dans de avangardă, ilustrând implicarea sa de pionierat în domeniul psiho-somaticii prin adoptarea metodelor hatha-yoga.

În volumul Brâncuși inedit, editat de Doina Lemny și Cristian Velescu în 2004, se pot citi numeroasele scrisori primite de Brâncuși de la surorile Codreanu și de la Marcel Mihalovici, mai tinerii prieteni români care au făcut parte din viața sa din 1922 și până în 1957. Sunt semnate cu numele pe care le folosea Brâncuși în relațiile sale cu ei – Costică (Irina), Cipică (Marcel), Țiganca (Lizica).



Cartea Doinei Lemny despre Lizica oferă traducerea câtorva astfel de misive păstrate în arhiva Brâncuși, demonstrând calda prietenie dintre sculptor, Marcel Mihalovici și surorile Codreanu (v. p. 49, 52)

Din arhiva fiului Lizicăi, Francois Fontenoy, în cartea Doinei Lemny se reproduce la p. 48 în facsimil cartea poștală în franceză și engleză trimisă surorilor Codreanu de către Brâncuși și Eileen Lane în octombrie 1922 de la Roma, având pe verso imaginea Colosseumului. Este reprodușă la p. 70 și scrisoarea românească trimisă Lizicăi la 27 ianuarie 1938 din Bombay, cu traducerea franceză la p. 70. Adresa Lizicăi din 1938 – “rue Casimir Perrier” – este ortografiată amuzant de Brâncuși aflat în India – „Cachemire Perier”! La p. 52 se dă traducerea unui mesaj în română trimis de sculptor prietenelor sale, iar la p. 70 găsim textul unui mesaj în franceză de la Brâncuși către Lizica, semnat „votre Père” - Tatăl tău.

În România, informațiile referitoare la începutul prieteniei dintre surorile Codreanu și Brâncuși au intrat în domeniul public în 1967, ca urmare a comunicării “Ucenicie la Brâncuși”, prezentată de Irina Codreanu la Colocviul internațional Brâncuși din 13-15 octombrie și publicată în volumul Colocviului, în 1968, la p. 57-58. Sculptorița Irina preciza că l-a cunoscut pe Brâncuși în 1922 la un teatru, unde ea se afla împreună cu sora sa, dansatoarea Lizica, cu compozitorul Marcel Mihalovici și cu soții Kessel. Irina, Sanda Kessel și Margareta Cosăceanu au fost acceptate de Brâncuși ca ucenice, cu condiția schimbării numelor în nume de băieți - Costică, Petrică și Mihalache -, ca să poată fi tratate mai dur.

Din amintirile lui Marcel Mihalovici, publicate în 1987, aflăm că Barbu Brezianu le-a vizitat pe surorile

Codreanu la Paris în 1968 și a primit fotografii pentru cartea pe care o pregătea, Opera lui Constantin Brâncuși în România La 5 februarie 1971 Brezianu a publicat în “Săptămâna culturală” articolul „Brâncuși și lumea baletului”. În edițiile succesive din cartea sa (1974, 1976, 1998, 1999), Barbu Brezianu a menționat colaborarea dintre Brâncuși și Lizica în realizarea costumului acesteia pentru dansul pe muzica lui Satie din Gymnopedii. La p. 30 din ediția din 1974 apare fotografia Lizicăi în atelierul brâncușian, purtând costumul respectiv, pe cap cu un fel de con strâpuns de alt con și cu mâinile în poziție stranie. În fundal se vede Narcis, Șurubul de teasc și Coloana sărutului.

În edițiile cărții lui Brezianu din 1998, 1999, la p. 26, fig. 29, găsim “Chermesă la Créteil. Printre participanți: Fernand Léger, Charles Vildrac, Lizica Codreanu dansând și Brâncuși la gramofon”.

Cartea Doinei Lemny, deosebit de serios documentată, precizează o serie de date referitoare la evoluția Lizicăi în spectacole de avangardă. Se menționează că la 11 aprilie 1922, gruparea Albatros a organizat Manifestarea Z, în cadrul căreia Lizica Codreanu a interpretat dansuri excentrice – Prima Gymnopédie a lui Erik Satie, Două muzici de Jean Wiener și Lento de Marcel Mihalovici. Brâncuși a fotografiat-o în atelierul său, în timp ce artista dansa pe muzica din Gymnopedii, într-un costum creat chiar de el. La paginile 3, 5, 6, 12, 36, 37, 50-51 și 101 din volum sunt reproduse fotografii făcute de Brâncuși, ilustrând prezența Lizicăi în atelier, dansând sau alături de Irina și Eileen. La p. 55, îl vedem pe Brâncuși fotografiat alături de surorile Codreanu și de directorii publicației “This Quarter”.

Sunt reproduce scrisori primite de Lizica de la Fernand Léger (p.39) și Tristan Tzara (p. 47), afișe ale unor importante spectacole de avangardă la care artista a participat cu dansuri (p. 34, 40, 44, 46, 56), precum și frumoase imagini ilustrând prestația Lizicăi în filmul Le P'tit Parigot, într-un costum creat de Sonia Delaunay (p. 58-61).

Aflăm o serie de informații importante, referitoare la personalitatea Lizicăi și la biografia ei. Ilustrațiile judicioase alese ne permit să o vedem dansând clasic, apoi într-un stil propriu. Cariera de dansatoare a Lizicăi a fost scurtă și atipică. A avut o concepție personală asupra mișcării, în care improvizația a fost determinantă, iar gestică trebuia să răspundă unei muzici interioare. Contactul cu artiștii de avangardă i-au permis să pună în acord în creațiile sale mișcările ritmice și formele create de aceștia.

Căsătoria cu Jean Fontenoy, călătoriile în China și contactul cu modelele orientale, divorțul și revenirea în Franța au pus capăt carierei sale de dansatoare. S-a reorientat spre valorizarea metodelor de Hatha Yoga și și-a consacrat toată energia și cunoștințele punerii în practică a acestor metode.

Cartea permite cititorilor francofoni să ia cunoștință de o personalitate complexă, care a făcut cinstie patriei sale. O traducere a cărții în română, realizată în condiții grafice impresionante ale ediției franceze, ar fi o bucurie pentru cititorii din țara noastră.

Sorana GEORGESCU-GORJAN



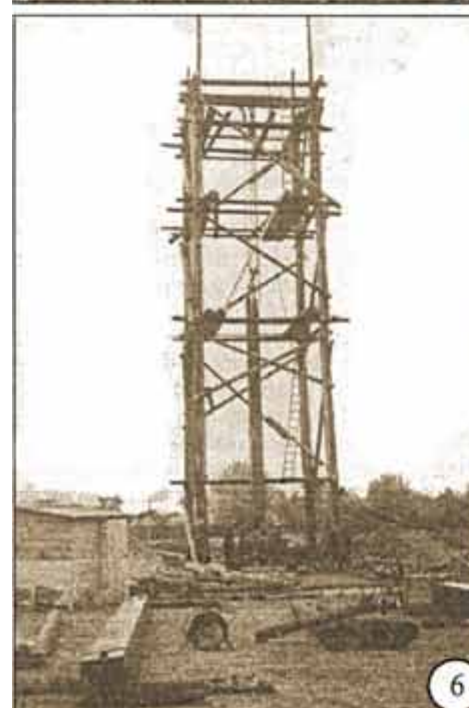
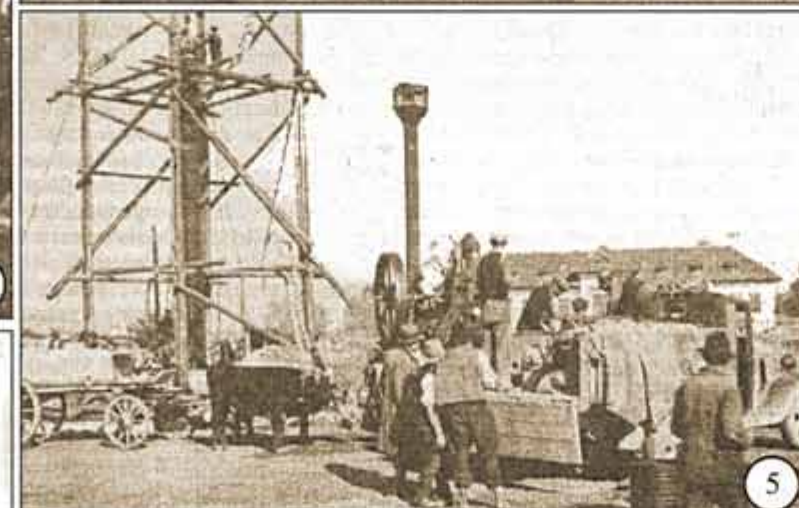
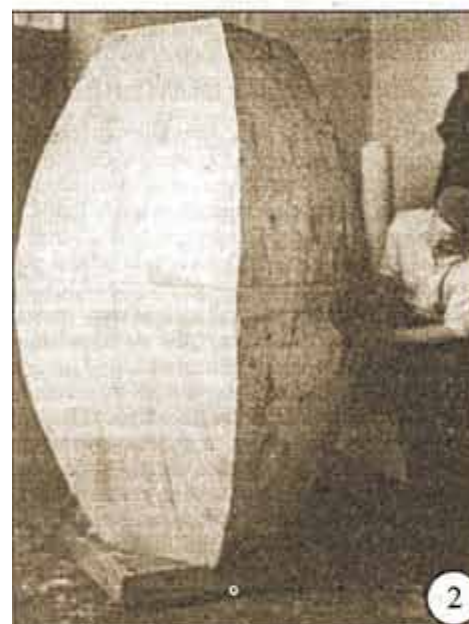
Filmul Coloanei

Coloana infinită brâncușiană este o structură aparte, caracterizată prin repetarea "la infinit" a unor trunchiuri de piramidă unite prin baza mare, elemente identice încadrate la capete de semielemente ce dau senzația de "nesfârșire".

Între anii 1917 și 1946, variantele de coloane făurite de Constantin Brâncuși au fost immortalizate pe pelicula fotografică de către însuși creatorul lor. Cele 156 de imagini din fototeca brâncușiană în care figurează astfel de coloane au fost inventariate exhaustiv în volumul *La Colonne sans fin* publicat în 1998 de Centrul Georges Pompidou, grație exemplarelor acrobii a doamnei Marielle Tabart, secondată de doamna Doine Lemny. Capodopera artistului, *Coloana* de la Târgu-Jiu, apare în 59 de clișee și fotografii păstrate de Brâncuși până la sfârșitul vieții. Cartea mai cuprinde și 14 fotografii din arhiva autorului concepției tehnice a monumentului, inginerul Ștefan Georgescu-Gorjan, ilustrând "filmul" ridicării *Coloanei*. De altfel, volumul este dedicat "în primul rând" memoriei inginerului, considerat a fi "artizanul Coloanei fără sfârșit de la Târgu-Jiu".

Întregul "film" a fost prezentat la Muzeul Național de Artă al României, în cadrul expoziției "Tradiție și Modernitate" (august - septembrie 1999). Suita de fotografii care înregistrează principalele etape ale înălțării monumentului în 1937 în răstimpul a doar *trei luni* este prezentă acum și în "Lumea Gorjencească", după 63 de ani de la realizarea lor, în semn de pioasă aducere aminte.

Sorana GEORGESCU-GORJAN



Am primit în scris, coloana sau este indicată, desigur Brâncuși a fost în Târgu-Jiu și Galbani (telefunia) 22. noi. 1936

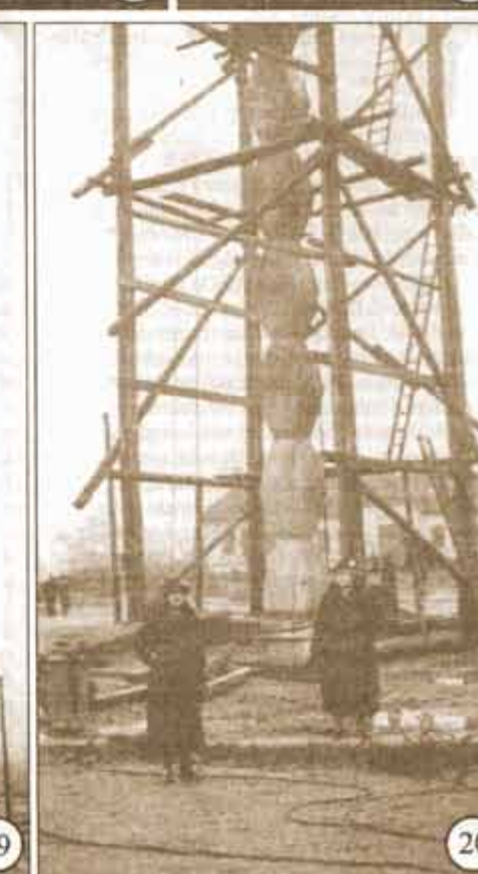
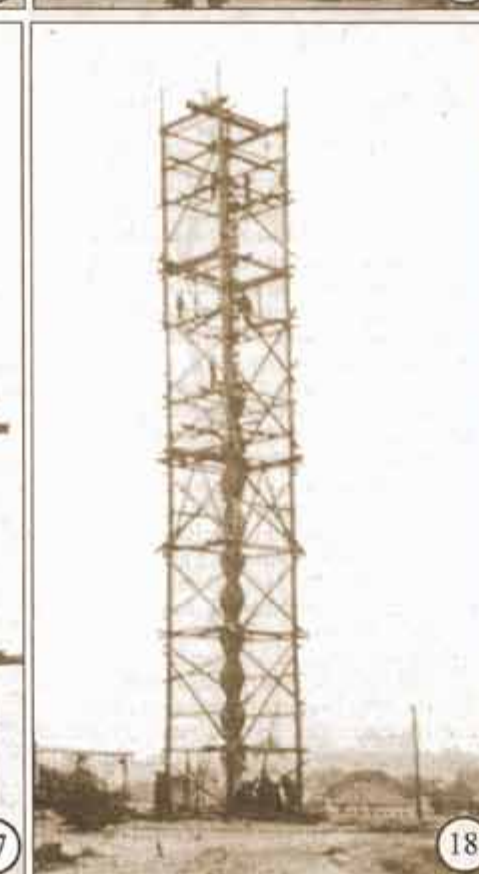
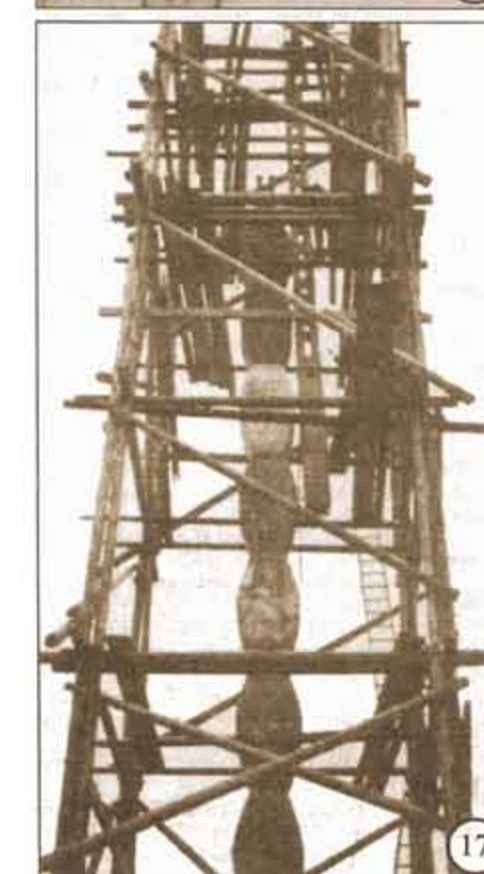
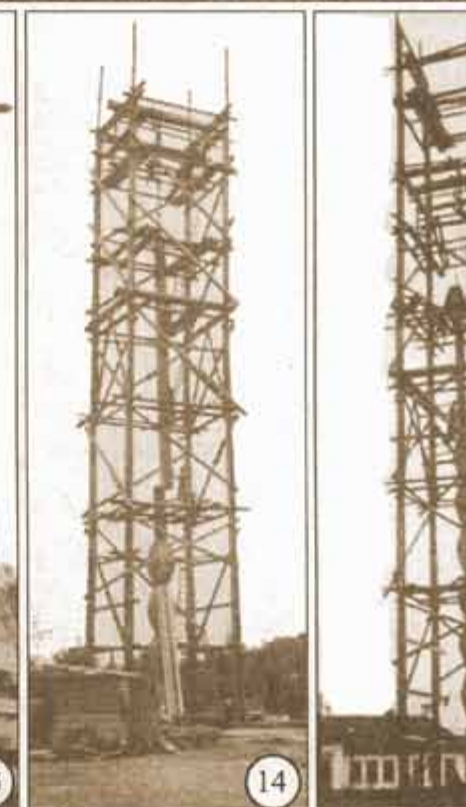
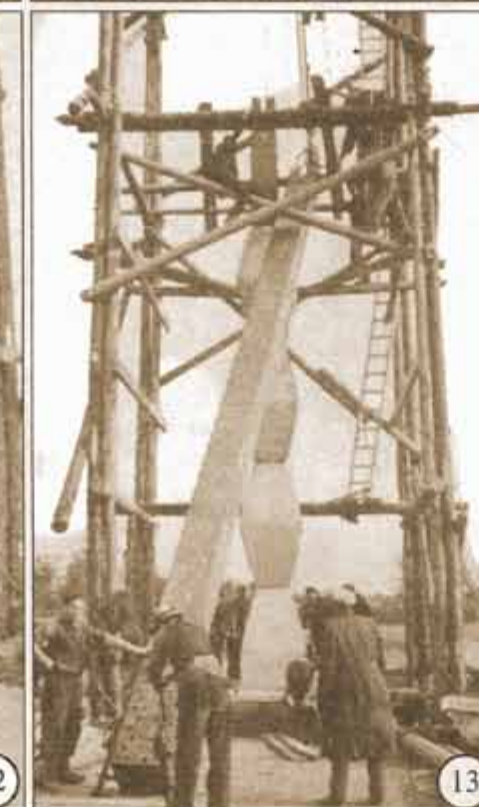
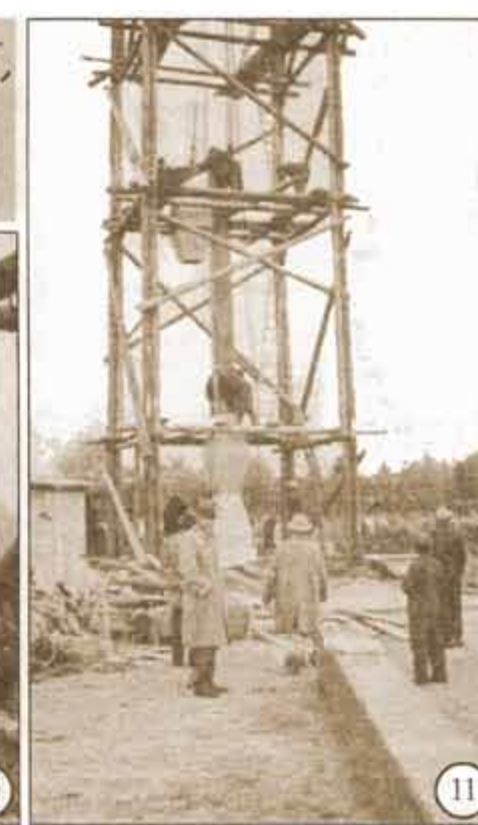
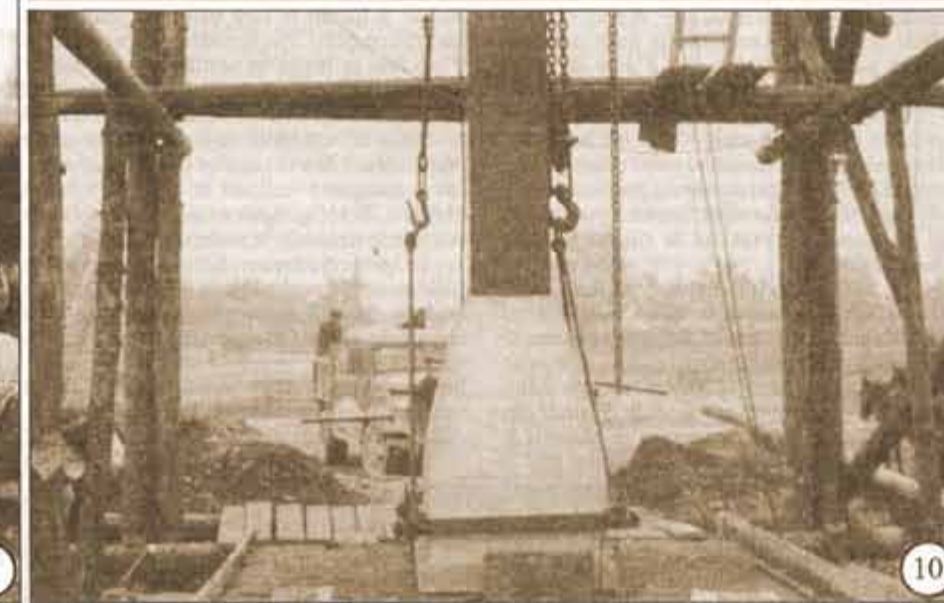


Foto 1 - Inginerul Ștefan Georgescu-Gorjan în 1937; foto 2 - Modelul brut al elementului Coloanei de la Târgu-Jiu; foto 3 - Montajul de probă al Coloanei în atelierul de construcții metalice (Atelierele Centrale Petroșani); foto 4 - Organizarea șantierului de montaj al Coloanei la Târgu-Jiu; foto 5 - Echipa de montaj la descărcarea materialelor; foto 6 - Schela în curs de ridicare; foto 7 - Progresarea construcției schelei; foto 8 - Vopsirea primului tronson de stâlp, după fixare; foto 9 - Așezarea semielementului de bază; foto 10 - Desprinderea dispozitivului de fixare după așezarea semielementului de bază; foto 11 - Ridicarea celui de-al doilea element întreg (Brâncuși cu spatele); foto 12 - Se lasă în jos cel de-al doilea element (Brâncuși cu spatele); foto 13 - Ridicarea celui de-al doilea tronson de stâlp; foto 14 - Tronsonul II de stâlp în poziție aproape verticală; foto 15 - Tragerea pe stâlp al celui de-al VIII-lea element; foto 16 - Ridicarea ultimului tronson de stâlp; foto 17 - detaliu constructiv al tronsonului superior de stâlp; foto 18 - S-a tras elementul X pe stâlp; foto 19 - Toate cele XV elemente sunt trase pe stâlp; foto 20 - Primele admiratoare ale Coloanei de la Târgu-Jiu (Stanca Georgescu-Gorjan și Paraschiva Bălan).

© 2001, Arhiva Ștefan Georgescu-Gorjan



Coloana de după dealuri

Și parcă a venit vremea unei foșgăieli anume, în sensul că te poți stinge de câte minunații afli dupe deal, la Coloană, sau așteptând ca mine în fabuloasa vale cu Petreștii-Vărsături, unde toate gospodăriile se dedau sărbătorește Sf. Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir, musai cu sarmale cucăiate și piftia tremurată, deh, acum hramul țarinii fiind stins trufaș și cu niște băutură, de care lăudări nu mai zic. Tot așa, parcă, s-a trăit acum 74 de ani, la 27 de brumărel, când o altă lume, la fel de nemaipomenită, se aduna lângă Coloana lui Brâncuși cea ridicată pe cheltuială nu prea mare în târgul de vite și fân. Mărturiile sigure de-atunci sunt cele privind cerul trufaș de deasupra, ce nice o pasăre nu-l zbura, tot noru'-l apăsa, mai erau pe-acolo și prin apropiere niște livezi de nuci și duzi, ca într-o... pustiire numită în documentele vechi Târgu-Jiu.

„Istoria Târgu-Jiului” în New York Public Library

lată de ce, pentru început, îmi mai îndrept gândul la euforia cu care aflu, de-alaltăieri, de pe net, faima unei cărți – „Istoria Târgu-Jiului”, de Alexandru Ștefulescu, ediția din 1906, de la Tipografia Nicu D. Miloșescu, Furnisorul Curții Regale, scanată și având următorul status: Author: Alexandru Ștefulescu; Publisher: N.D. Miloșescu; Year: 1906; Possible copyright status: NOT_IN_COPYRIGHT;

Language: Romanian; Digitizing sponsor: Google; Book from the collections of: New York Public Library; Collection: americana. Exemplar - PROPERTY OF THE CITY OF NEW YORK, cu pecete de ștampilă dreaptă, probabil încă de la achiziție. De unde trag concluzia că megalopolisul american și-a cheltuit resurse bune ca să răspândească lumii libere istoria municipiului nostru gorjean. Ori, ce om amar și totodată crud se mai poate îndoi acum de buna intenție a yankeilor?

Alexandru Ștefulescu – Descriptio!

În tăcerea aproape liturgică de aici, așteptând bătaia clopotelor la Biserica nouă purtând hramul Adormirii Maicii Domnului din apropiere, mă astâmpăr cu un citat din cartea istoricului gorjean: “(Târgu-Jiul, n.m.) Poziție frumoasă și sănătoasă înconjurată de câmpii bogate în arbori roditori până sub poalele dealurilor, ba încă pe dealuri se mai răsfață bătrânele și mănoasele vii ale orașenilor împodobite și cu câte un gutui. Peste dealuri privesc plaiurile cu îmbelsugatele pășune, iar peste dealuri plutește ochirea de vultur a Carpaților, ațintită la Cer din înaltele lor vârfuri, ce se întrec înălțându-se către seninul Cerului într-unul din amfiteatrele cele mai grandioase ce numai natura știe să creieze.”

Și mai pot bănui cum, la început de secol XX, Târgu-Jiul cuprins de Alexandru Ștefulescu în minunata-i carte se pregătea să iasă în lume dintr-o

odaie micuță - ce se numea Gorjul milenar - și mai departe, aruncând uriașe aripi la ceea ce, pe baza geniului sculptorului Constantin Brâncuși – curând se va întâmpla!

Într-o zi de miercuri a nins

Îmi dau silița în continuare să vă aduc în atenție numai povești frumoase. Iar ca să dau impresia de trecut și depărtare, mărturisesc faptul că pe toate le-am luat așa, pe neașteptate, de la case mici și case mari, însă prea îngreuiate de ani și amintiri.

Revin la anii construcției Coloanei, ce nu erau deloc ușori, miroseau bine-bine a praf de pușcă! Un om atât de simplu, nenea Petre P. Botânel - născut la Târgu-Jiu în anul 1924, în cartierul de la baza dealului Coloanei, numit, în mod ciudat, “Petrești-Vărsături”- mi-a depănat de curând cum a cărat pietriș cu carul tras de doi boi la fundația monumentului. Îl lua din albia Jiului, din dreptul insuliței, apoi mâna boii, că avea 14 ani și era bun de muncă. Câștiga 15 lei pentru fiecare transport și făcea cinci pe zi. A dus mult pietriș, într-o groapă adâncă, parcă în trepte, și în care s-au băgat fier și beton. “Erau vreo 5 – 6 care trase de boi, din cartier de la noi. Altceva nu-mi aduc aminte, îmi era gândul să fac bani ca să avem din ce trăi.” În acea vreme i-au mai murit doi boi și o vacă de dalac. A săpat o groapă pe malul Amaradiei, însă taică-său s-a tăiat într-un os și a luat boala. Doctorul Hasnaș care l-a ars pe viu și l-a vindecat. Cu alți boi a

continuat să transporte pietriș. În luna decembrie a anului următor, a murit taică-său după ce i-au dus împreună unui cetățean de pe Calea Eroilor niște pietriș. Era într-o zi de miercuri când l-a îngropat, iar ninsoarea a început doar după ce au plecat de la cimitir...

“Un popă mic injura mărunț și într-o oltenească repezită”

Este de amintit aici - plină de amuzament - relatarea scriitorului I.D. Sârbu într-o parte a scrisorii trimisă prietenului său, criticul și eseistul Virgil Nemoianu. Care, vara (“1937 sau 38”), ucenic fiind la Atelierele din Petroșani, a șlefuit formele trapezoidale ale subansamblelor Coloanei. Cu degetele zdrelite, bașca un “popă mic” ce venea și “injura mărunț și într-o oltenească repezită”. Abia prin 1966 realiza scriitorul ceea ce se întâmpla cu elementele acelea: “(...) Și popa ăla de ne injura gorjește era Brâncuși, băga-l-aș oltenește în infinitul muică-si...” Apoi: “...poate că generația noastră, fără să știe, lustruiește niște absurde forme trapezoidale, care devin tot mai mari, tot mai rele, dar... Idioată comparație. E o chestiune personală – mai nou, eu nu pot să văd nici pe marca chibriturilor noastre coloana aceea, fără să mi se urce sângele în cap...”

“Am putea trăi fără sfârșit...”

Îmi mai închipui însă că pe Constantin Brâncuși nu-l înveșelea în totalitate viața, dar trebuise să se obișnuiască în vederea supraviețuirii. Câteodată se iluziona cu mult mai mult decât ea îi oferea. Așa s-a întâmplat în aceiași ani 1937-1938 când, venind în țară, în București, la Hotelul „Bulevard”, s-a întâlnit cu filozoful Petre Tuțea și cu omul de artă Haig Acterian. A spus sculptorul: „(...) La noi în Oltenia sunt niște păsărele mici, le spunem gugustiuci; ele stau pe câmp și se apropie de om fără nici o teamă. Ai impresia că nu gândesc, nu simt nici un pericol; au o totală încredere în om, în soartă. Așa ar trebui să fie oamenii.

Am putea trăi fără sfârșit ca un cântec ce se repetă la nesfârșit. „Coloana fără sfârșit” îndeplinește această taină. Lemnul acela care se gătuie și răsuflă, poate fi prelungit înspre cer vreo cinci sute de metri și se poate urca acolo cu acest ritm...”

Brâncuși ar fi dorit să revină...

Ziua de 27 octombrie 1938 a fost ploioasă și potrivnică festivităților ce au avut loc la Târgu-Jiu. Se împlineau 22 de ani de la eroicele lupte de la 14/27 octombrie 1916. Dintr-o scriere a profesorului Zenovie Cârlogea aflu cum un șir de întâmplări, de care nu doresc să amintesc, a dus la ziua respectivă. În prezența oficialităților locale - rezidentul regal, prefectul, primarul, magistratura și baroul avocaților, garnizoana, școile și societățile de foști luptători, veteranii și cercetașii din război, străjerii - și a publicului numeros, dimineața, la ora 9, la Coloană, 16 preoți au oficiat un serviciu divin... Ceea ce îi e evident istoricului – faptul că Brâncuși n-a fost prezent atunci! Amănările succesive încurcându-i planurile și iritându-l. Plecase către Paris la 20 septembrie 1938, de unde n-a mai revenit niciodată în țară.

În anii de după război, Constantin Brâncuși ar fi dorit să se reîntoarcă, fapt ce nu a fost posibil întrucât împreună cu opera sa intrase deja în dizgrația regimului politic comunist...

„Pe alee - până la Sfinții Apostoli, și mai departe...”

Încercând să refac în ultima vreme cea mai crudă

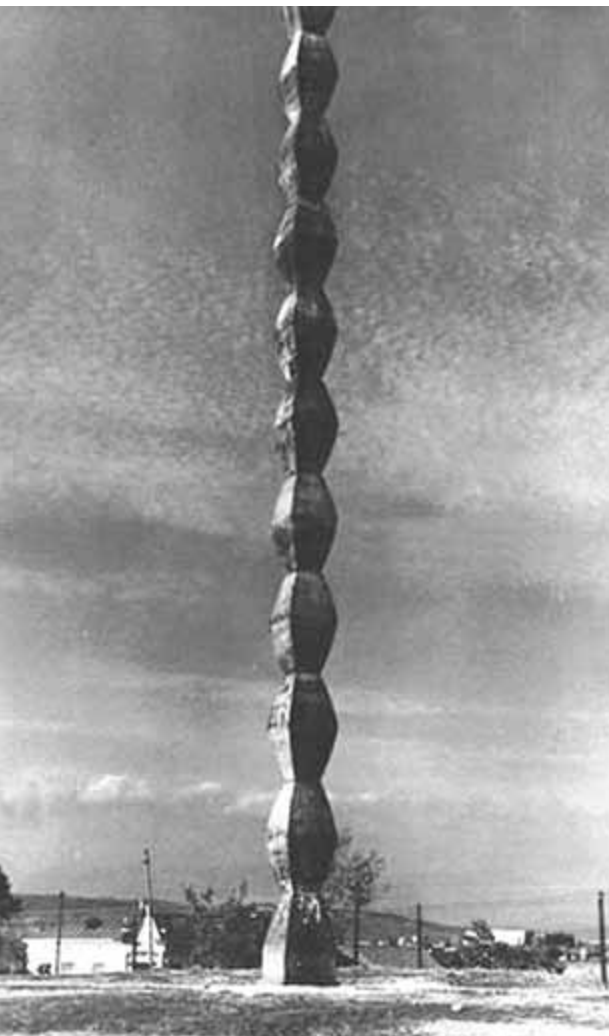
soartă a operelor marelui sculptor, am provocat alte întâlniri cu oameni simpli din zonă. Dis-dimineață și până-n amurg, Coloana fără sfârșit se află între niște pereți de lumină, ca semn al tuturor îngerilor...

Tanti (i-aș zice însă Lelea!) Constantina Vlădăianu s-a născut în anul 1927, în satul Corșor aparținând de comuna Alimpești a Gorjului. S-a... arănit pe-aici, prin orașul de reședință, cum a putut, cu bunele și relele vremurilor. O știam însă înversunată-n timp și am tot amănat să-i adun amintirile. Acum: “Când am venit eu în Târgu-Jiu, războiul era la alții, nu la noi... Aveam treisprezece ani, iar prin octombrie 1940 mă pomenii cu una, Măria Văduva, o năroadă în toată firea, cu care duceam eu oile la iarbă pe islaz, în Alimpești: “Hai, fă, cu mine la Târgu-Jiu.” Asta divorțase de omu-său și avea proces cu el. “Să nu fiu și eu singură pe drum, să mai vorbim, să vezi și tu orașul, să nu rămâi proastă”. De la Alimpești la Târgu-Jiu sunt cam șaizeci de kilometri. Nu erau mașini ca acu’ și ne dusăram pe jos... Și am plecat cu ea fără să știe ai mei. Două zile îmi ziceam să stau la Târgu-Jiu, acum văd că am rămas o viață... Am ajuns la Târgu-Jiu pe înserat. Venisem pe drumul Vâlcii, iar la intrarea în oraș, în parcul Coloanei era o casă mică, a paznicului, cu o cameră și o tindă, trei paturi, nevasta, copii și încă două fete în gazdă, care lucrau la APACA din apropiere. Măria mea de la Alimpești îl știa pe paznic, trăgea la el, de când cu pricina cu despărțenia. Pe paznic îl chema Vasile Temelie și era cam la jumătatea vieții... Țin minte că parcul avea o alee dreaptă prin mijlocul lui, străjuită de brazi mari și îngrijiiți. Iar pe ea te puteai duce până la biserica Sfinții Apostoli, și mai departe...”

“În parcul Coloanei a fost o casă...”

Domnul Gheorghită Mercioiu s-a născut în anul 1932, în același cartier. Numai un vânticel îi aduce vești dinspre Coloana fără sfârșit, ce mai și leorbaie în niște părăiașe, însă eu sunt în continuare în căutarea unor povești de demult, chiar și cu păcate de (ne)uitat.

“Parcul Coloanei era doar un teren liber, nu avea gard, ceva viran. Târgul de animale se ținea într-o vreme peste drum. Într-o altă vreme, când acolo s-au făcut case, s-a mutat într-un colț de parc ori către moara Sona. Au fost și corturi ale ȝiganilor pe-acolo. Coloanei fără sfârșit îi spuneam că-i... o țavă. Așa o percepeam noi, jucându-ne pe lângă ea, ori așa se vorbea pe-acasă... Câmp, pomi pe ici și colea, iar mai către drumul Vâlcii țin minte că a fost o casă bătrânească, de lemn, două cămăruțe. Cred că era așezată la vreo zece metri de actuala stradă Calea București, fiind înconjurată cu pomi mulți. În ea stătea o bătrână ce avea mulți câini și mai multe pisici. Când aveam ocazia, noi, copiii, îi făceam măscări, o învrăjbeam, ca proștii... Iar când



plecam să ne jucăm numeam locul ca fiind... la sula lui Tătărașcu.”

“Explozii înspre masa de dincolo de Coloană”

Cine mă mai crede, îmi zice să-l am în vedere și pe nenea Ionel Buzuloiu, născut în 1934. Cât este el de procopsit, cu mers adânc, zilnic dă “bună dimineața” Coloanei fără sfârșit și, nu degeaba. Acuș-acuș pe doi poli de vânt și o cană de vorbă: “M-am născut pe actuala stradă numită Calea București, pe vremuri zisă la Drumul Național. Tata era croitor, mama casnică și de loc din Cornești-Găvănești. Până în 1949 am locuit cam pe unde este curtea Registrului Auto Român de la intrarea în Târgu-Jiu, apoi, pentru că ne-a ars casa, ne-am mutat în Vărsături, pe strada Petrești, la numărul 34. Am plecat de șase ani la școală, în oraș. Iar cu traista pe după umăr, tot prin parcul Coloanei fără sfârșit mă duceam. O ȝineam de-a dreptul, pe o alee ce-l tăia în două. Pe margine ei erau brazi înalți și mulți trandafiri. În dreptul Coloanei adesea mă opream... Acum, parcă îmi e rușine, însă atunci nu avea cine să ne spuie. De aceea, noi, copii, ne luam la întrecere, cum să lovim Coloana cu bulgări... Ba, din brazii de ȝi-am zis am tăiat la un Crăciun o crenguță. Mai târziu cine o fi avut ce cu ei că i-a tăiat de tot? Apoi, îmi aduc aminte – cred că aveam vreo 12 ani – au fost niște explozii înspre masa de dincolo de Coloană. Soldații au asigurat zona, pe noi ne-au pus pe burtă, la casele din jur au dat ordin să se deschidă ferestrele, și au distrus un postament de beton de acolo. Ce să fi fost? (...) Până în 1960, în parcul Coloanei, țin bine minte, și-a făcut casă un croitor. Îl chema Voicu Ion, lucra tot la fabrica de confecții, iar lotul îl primise de la Primărie. Pe toată partea dinspre Calea București a parcului Coloanei fără sfârșit se împărțise pământul, atunci se lotizase. Urma să se facă un cartier acolo, dintr-o dată însă i-au dărâmat casa și lui Voicu și s-a renunțat.”

Ion Voicu – vecinul Coloanei fără sfârșit

Dintr-un articol promovat de noi în GORJNEWS, semnat de Cristian Grecoiu, specialist la Arhivele Statului Gorj, aflu cum în anul 1952 bordurile



și pavelele din jurul Coloanei au fost ridicate și întrebuințate la pavarea bulevardului Ilie Pintilie, deoarece „începuseră a fi furate de diverși cetățeni”. Iar: „La 30 octombrie 1952, Sfatul Popular al orașului Târgu-Jiu înaintează regiunii Craiova proiectul parcelării terenului din jurul Coloanei Infinitului. Sfatul Popular Regional nu aprobă acest proiect, iar tovarășii, perseverenți, se adresează atunci Comitetului de Stat pentru Arhitectură și Construcții, care, la 18 iulie 1953, răspunde că nu se aprobă construirea unui cartier de locuințe muncitorești pe terenul din jurul Coloanei. Fără a ține seama de aceste ordine, Sfatul Popular Tg. Jiu înaintează o documentație Consiliului de Miniștri prin care obține exproprierea parcului prin Decretul nr.51/1955. Parcul urma să fie împărțit în loturi de casă, atribuite, ca o compensație, cetățenilor care deținuseră proprietăți la sud de Baza Tubulară și fuseseră expropriați. Din fericire, aceste planuri nu s-au materializat, prin ordinul nr.15414 din 1 noiembrie 1956, C.S.A.C. oprește construirea de locuințe în parcul Coloanei. Serviciul Județean Gorj al Arhivelor Naționale păstrează două documente ilustrative pentru ignoranța și dezinteresul pe care autoritățile comuniste din Tg.Jiu le manifestau față de Ansamblul brâncușian.”

Iar unu’ mai vrednic, pe nume Voicu Ion, și-a ridicat casa repede-repede. Eu l-am găsit de curând într-o fotografie de la o petrecere de-a croitorilor. L-a recunoscut lelea Constanța Vlădăianu: „Umflatu ăsta își făcuse casă în parcul Coloanei! A trebuit să și-o dea jos repede. Lucra cu mine la APACA...”

Cine din lumea asta a noastră n-ar dori să se învecineze cu infinitul?



De ce n-a scris Arghezi despre Coloană?

Dintr-un vaer șuerător de informații încerc să disting un glas ce l-aș dori apoi desprins îngerește și la multe stații de poștă înainte. De când am început să scriu articolul acesta m-am tot gândit: Oare, de ce n-a scris Tudor Arghezi despre Ansamblul brâncușian de la Târgu-Jiu? Marele scriitor avea rădăcini în Gorj, de care era tare mândru: „Niciodată nu m-am simțit mai juvete – le transmitea copiilor săi, într-o scrisoare, din Lagărul de internați politici de la Târgu-Jiu, la 24 octombrie 1943 – ca acum, când m-am apropiat de obârșia tatii. Vedeți, măi copii, ce fel de spirit aveți în sânge: două extreme. Cum să nu fiți oameni de nădejde? Măicuța v-a dat Bucovina

lui Ștefan cel Mare și tătuțul – Gorjul lui Tudor, ce mai vreți, mai valabilă aristocrație românească?”

Misterul aș vrea să-l dezleg ori să mă înșel. Încă din 1914, Poetul, în două tablete publicate în „Seara”, atinsese cu slova sa măiastră noutatea artei sculpturale brâncușiene: „Este o frumusețe deasupra acesteia; este cam ceea ce-i știința, ocolită în frumusețile de găteală a naturii, frumoasă mai ales pentru faptul că în toate nervurile unui vegetal, în toate moleculele de aer, de fier sau de argil, sau de lumină, circulă mută taina pe care o descoperă învățatul și o presimte artistul.” Și: „Brâncuși e un începător, dar nu chiar cu desăvârșire un prim începător. E în orice caz un om nou, care a cugetat și a căutat multă vreme, pe când alții se mulțumeau să trăiască minunat de dulce, locul unde trebuia să se încrucișeze dreptatea artei cu noul instinct. Și este nou de tot pentru că, trezindu-se într-însul toată tăcerea misterioasă cu care o vietate vine pe lume, fără conștiința că ar fi aflat ceva din trecut, un trecut care-i al lui, bănuiește, și-i oricum al universului de unde scoboară, oricare i-ar fi calea, pântecul femeii, sămânța vântului și a moșiei; unda uriașă a lumii a găsit o expresie nouă, o expresie Brâncuși...”

O ipoteză ce-o urmez în continuare ar fi aceea a faptului că pur și simplu internatului Tudor Arghezi din lagăr numai de-o asemenea scriere probabil memorabilă nu-i ardea. Care nu se susține, desigur. Tot așa, este cunoscut că Poetul a avut într-un fel un regim de închisoare semi-liber, putea să se manifeste, să discute cu intelectuali urbei... E-adevărat, molatică închisoare, situată la doar câteva sute de metri de Coloană, era obturată privirii de clădirea APACA. Și totuși!

23 mai 1913, semnat I.N.T., reproduc în Scrieri 29, pp. 110-111).

Anul următor, Arghezi, incriminează din nou pe acei „flășnetari și zarzavagii ai artei”, dedicând lui Brâncuși două tablete de mare prețuire, intuind exact natura omului și modernitatea spiritului brâncușian. Astfel, în Artă și artă..., poetul vedea în Brâncuși drept „un țăran autentic care nu aduce nici pe departe cu cioclovina națională”. Apreciat în Franța, Anglia, America, „...în România, numele lui figurează la catalogul expozițiilor «Tinerimei»!”. Brâncuși este, în viziunea lui Arghezi, „un începător”, „un om nou care a cugetat și a căutat multă vreme (...) locul unde trebuia să se încrucișeze dreptatea artei cu noul instinct” - „unda uriașă a lumii a găsit o expresie nouă, o expresie Brâncuși”.

În celălalt articol Tinerimea artistică, începând cu elogiuul „Muzei adormite”, Arghezi precizează: „Fără voie, am revenit și revenim mereu la Brâncuși, ale cărui pietre și bucăți de bronz imortalizate și strecurate în regnul fantastic al imaginilor își pierd ponderea și te urmăresc ca niște amintiri tănuite”. („Seara”, an IV, nr. 1540, 3 mai 1914, reproduc în Scrieri 29, pp. 165-167, și în Tablete de cronicar, ESPLA, 1960, pp. 276-278).

După aceste articole de-a dreptul omagiale, lipsite de orice reținere, Arghezi va reveni asupra omului și operei într-o conferință-radio din toamna lui 1933. Apoi, târziu, în 1959, în articolul „Pictorul Dărăscu”, îl va menționa pe Brâncuși între „numele mari” ale artei românești care nu s-au dedulcit la niciun fel de concesi (politice, artistice, de grup): „Un Paciurea, un Brâncuși, un Rodin, un Holder, un Cézanne n-au cunoscut alișverişul...” (Pictorul Dărăscu, în „Contemporanul”, nr. 39 (677), 2 oct. 1959, semnat „Tudor Arghezi”, și în vol. Tablete de cronicar, 1960, și Scrieri 29, p. 398).

În ciuda acestei prețuiri nețămurite, la un moment dat Arghezi încetează de a se mai referi la Brâncuși, în special la Ansamblul sculptural de la Târgu-Jiu, pe care, desigur, avusese prilejul să-l cunoască. Desigur, nu la prima sa venire în Gorj (cu prilejul șezătorii organizate de scriitorii olteni, ce a avut loc sâmbătă, 1 iunie 1929, la Teatrul-cinema Căldărușe), ci cu prilejul celei de-a doua venirii, în toamna lui 1943, când, în urma publicării pamfletului „Baroane”, este arestat de poliția Capitalei și adus sub escortă, în noaptea de 30 septembrie - 1 octombrie, în Lagărul de deținuți politici de la Târgu-Jiu. Aici poetul rămâne până la 20 decembrie 1943, când prietenul său, avocatul și prozatorul Al. Calotescu-Neicu, îl ia cu mașina și îl duce până la Filiși, la tren. Aceasta este a doua și ultima „descindere” a lui Arghezi în Gorjul străbunilor săi, origine pandură pe care și-a revendicat-o cu mândrie până și pe piatra tombală de la Mărțișor...

Dar să revenim la abținerea/reținerea poetului de a mai scrie despre Brâncuși, îndeosebi despre operele de la Tg.-Jiu. Am studiat viața și opera lui Arghezi în două lucrări monografice (Tudor Arghezi și spiritul Olteniei, 2008, Tudor Arghezi – un elogiu al Gorjului, 2010) și pot să vă spun că această reținere a poetului este înainte de toate de ordin... politic! Un sentiment care, prin ricoșeu, îl atinge și pe Brâncuși! Este vorba de ceea ce Arghezi considera „ingratitudea” liberalilor, în ciuda asentimentului său, liderii acestui partid, deși la putere în mai multe rânduri, nevenindu-i în ajutor, cum s-ar fi așteptat, în atâtea situații.

Să amintim aici că prima arestare a poetului i-a fost atrasă de colaborarea acestuia la „Gazeta Bucureștilor”, organul de presă al ocupantului, în timpul Primului Război Mondial. După înfrângerea Puterilor Centrale, Arghezi a fost arestat și condamnat la 2 ani de închisoare pentru

„colaborarea” cu inamicul, alături de I. Slavici, D.T. Karnabat, M. Sărățeanu, Grossman-Tatu. Va fi grațiat, din Închisoarea Văcărești, datorită intervențiilor sale epistolare către ministrul de Război, Generalul Arthur Văitoianu, scrisori dateate 28 august, 1 și 7 septembrie 1919, dar și grație sprijinului acordat poetului de N. Iorga. În scrisoarea din 28 august 1919 către generalul Văitoianu, Arghezi scria: „Am fost și înaintea războiului și în timpul și după terminarea lui interpretul exact – apreciat și de Dv. – al politicii D-lui Brătianu și – ciudat! – tocmai în timpul guvernării D-lui Brătianu sunt dat în judecată și condamnat.” („Ziarul Financiar”, 30 octombrie 2002, Tudor Arghezi - „Scrisori din închisoare”, comentariu de Dumitru Hâncu). Acum înțelegem rezerva lui Arghezi față de liberali, elogiuul național-țăranistului Grigore Iunian și nici un rând despre guvernarea liberalului de mare ispravă gorjeanul Gheorghe Tătărescu, nimic despre acțiunea social-caritabilă a Arethiei Tătărescu, „Marea Doamnă a Gorjului” interbelic...

Sub acest aspect, al relațiilor sale cu liberalii, Arghezi reedita, de fapt, drama lui Eminescu, mutatis mutandis! Nu pentru că poetul nu ar fi fost „liberal” în gândire, ci pentru anumite conjuncturi și situații în care „solidaritatea” liberală l-a dezamăgit profund! De aici, desigur, prin ricoșeu, reținerea sa față de ceea ce Brâncuși făcea la Târgu-Jiu, prin 1937-38, în deplină colaborare cu Arethia Tătărescu, soția prim-ministrului liberal (1934-1937). Pe urmă, să mai fi fost și anumite idiosincrazii față de sculptorul care, când se afla la București, nu i-a căutat prietenia, Arghezi fiind, totuși, declarat, încă de la apariția primului său volum (1927), urmașul legitim al lui Eminescu... Nici relațiile lui Arghezi cu Regele Carol II nu erau din cele mai trainice, iar pe urmă, în vremea dictaturii antonesciene, Arghezi devenise, vorba lui, „lagărist”...

Mai târziu, după război, în vremea regimului comunist, când Brâncuși era perceput ca artist „decadent” și asupra Coloanei infninitului se năpustiseră mercenarii ideologiei de partid, Arghezi nu mai avea cum să revină! Privea și el, desigur, neputincios, la „comunizarea” forțată a țării și la plămădirea în retortele totalitarismului a „omului de tip nou” Să nu uităm și lustrul de interdicție 1949-1954, când Arghezi, pentru a-și întreține familia, vindea cișeșe la poarta casei sale din Mărțișor...

Nu putem uita, însă, că, în scrierile sale, Arghezi a evocat figurile unor mari gorjeni, de la Tudor Vladimirescu, Dincă Schileru, Grigore Iunian, la Ion Cornoiu, Constantin și Alexandru Calotescu-Neicu (tatăl-epigramist și fiul-prozator), Jean Bărbulescu, col. Șerban Leoveanu, sergentul de marină Nicolae Răiculescu ș.a.

Și încă o precizare: aflându-se în lagăr, Arghezi nu avea cum să vadă de acolo silueta Coloanei, dată fiind configurația terenului. Am fost recent cu col.(r). Ion Gociu pe amplasamentul fostului lagăr, dincolo de noul cimitir ortodox. De acolo Coloana nu este vizibilă.

- A.G.: Domnul profesor, cu ceea ce a mai rămas din lagărul polonez și, ulterior politic, de la Târgu-Jiu ar fi încă o poveste. Tristă?

- Z.C.: Profit de acest prilej pentru a semna la paragina în care a fost uitată singura relicvă ce amintește de existența lagărului: Cadranel solar, construit de militarii polonezi din lagăr. Pe lângă faptul că „restaurarea” de acum vreo 4-5 ani lasă de dorit (tencuirea unor simboluri pe stâlpul de cărămidă, vopsirea nu în alb-roșu a gardului împrejmuitor, culorile poloneze inițiale, ci în galben-albastru!), am constatat lipsa firului de metal care cobora de pe stâlp în centrul cadranelui pentru a arăta, în lumina soarelui, ora exactă. Întreaga locație

este năpădită de mărăcini uscați, dovadă că de astă primăvară până acum nimeni nu a mai avut grijă de acest obiectiv ce se află pe Lista monumentelor istorice din România sub nominalizarea CEASUL SOLAR POLONEZ (indicativ: GJ-III-m-B-09468), ca și mormintele polonezilor din apropiatul cimitir catolic (indicativ: GJ-IV-m-B-09485). Într-o convorbire cu fostul ambasador al României la Varșovia, diplomatul Nicolae Mareș, a venit vorba și de această locație, ce va intra și în atenția Ambasadei Poloneze de la București.

Și încă o tristă constatare: pe locul fostei bisericuțe (la sfințirea căreia a participat însuși Arghezi, pe 6 decembrie 1943) s-au ridicat două case cu etaj, întreaga locație așteptând să fie parcelată. Va fi, desigur, acolo, un minicartier, după cum am aflat de la singurul paznic care mai supraveghează acest amplasament dintre clădirile fostelor unități militare și cimitirul de onoare al orașului.

Sentimentul unei pârguieli grăbite

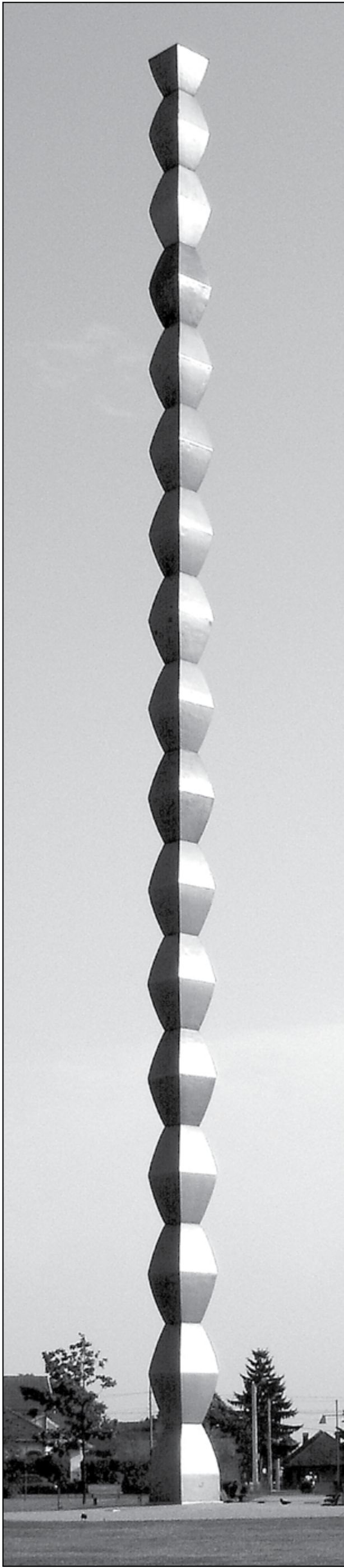
La anul 2007, în Editura „Măiastra”, a apărut, într-un tiraj neprecizat, cartea „Târgu-Jiu, case, oameni, destine – Calea Eroilor”, semnată de Ion Duguleanu; colaboratori Titu Pânișoară, Emil Ijeac. De fapt, lucrarea reprezintă volumul II al unui proiect general inițiat de Consiliul Local și Primăria municipiului Târgu-Jiu. În fix 447 de pagini format A4 sunt inventariate toate casele aflate pe Calea Eroilor, încercându-se o poză ca de dagherotip pe fiecare, de la 1900 la 1950 – aflu din Cuvântul autorului. Și nu mă dau înapoi să spun că sentimentul de după lectură este acela al unei pârguieli grăbite. Reproșul de aici îl doresc înțeles ca venind de la unul ce, implicat într-o astfel de documentare lăudabilă, nu s-ar lăsa păcălit doar de (con)semnarea funcționarească, neutră și rece din teren. Tema fiind în continuare una aprinsă, de dus în boccea prin odăi cu mireasmă bună. Ca să se întoarcă în trecut, autorul și colaboratorii aveau nevoie de o pânăă lungă și aplicată din care cu greu își găseau voia să iasă, și numai în folosul cititorilor. Iar în Târgu-Jiul primei jumătăți a secolului XX se află pitit (t)izul unei boierimi gorjenești adevărate, cu chipuri colorate și glasuri patriotice. Dovadă mai mare decât întemeierea Ansamblului Monumental nu poate fi!

La Mircea Eliade!

Doresc să închei punând aici indicațiunile scenice, de început - actul I - ale piesei „Coloana” de Mircea Eliade. Autor despre care eu nu cunosc și n-am găsit nici o mărturisire a trecerii sale prin Gorj. Iată-le: „Târgu Jiu, 1937. Curtea unei case în marginea orașului. În planul al doilea, către stânga, ocupând mai mult de jumătate de scenă, un hambar transformat în atelier. Se vede ușa, deschisă. O parte din acoperiș, la stânga, a fost scos ca să facă loc Coloanei care se vede, ușor aplecată, prelungindu-se mult dincolo de decor. La dreapta, un gard de lemn cu câteva tufe înalte de floarea soarelui, și o poartă. În primul plan, pe stânga, se distinge vag prispa casei. Alături, câteva oale de pământ, unelte de grădinărit și un butoi. La dreapta, la un umbra unui nuc, trei scaune de lemn și o masă rotundă, tot joasă. La câțiva metri de trunchiul copacului, se ghicește grădina. Amurg de august. Seara se lasă pe nesimțite. Către mijlocul actului, lumină de lună. Oricare a fi stilul punerii în scenă, Coloana trebuie să domine întreg decorul.”

Ca să nu se mai îndoiască vreunul de faptul că în dealul Coloanei fără sfârșit în permanență sosesc în vizită chiar și ingerii...

Alex GREGORA







	Revistă de cultură editată de medi@rt.vasiescu redactor - șef: Vasile Vasiescu ISSN: 1582 - 3776	Culegere text și corectură Ioana Negrescu Târgu-Jiu, Gorj, str. 11 iunie nr. 62, 1400 tel. 053.21.21.69, 021.324.21.22 lumea.gorjaneasca@yahoo.com	Tehnoredactare computerizată Art design - Adrian Sora Tiparul executat la  TÂRGU - JIU